

CARRER 157

JULIOL 2021
WWW.FAVB.CAT

La sociedad civil planta cara al amianto

La toma de conciencia sobre la peligrosidad de un material omnipresente en nuestro entorno moviliza a una ciudadanía consciente de que su erradicación pasa por un acuerdo social y político de gran alcance

LUIS CALDEIRO

Aunque usted no haya probado un cigarrillo en su vida, sepa que puede ser candidato a padecer un cáncer de pulmón. La causa de esta aparente paradoja tiene un nombre: amianto. Se calcula que la exposición a este material provoca el 15% de casos de esta enfermedad, además de otras graves dolencias como la asbestosis y el mesotelioma, un tumor mortal de necesidad, causado en exclusiva por esta sustancia. Pero, ¿qué es el amianto, conocido también como fibrocemento o más popularmente por ura-

lita, su nombre comercial? Se trata de un mineral compuesto de millones de microfibras, excelente para su uso en la construcción al poseer grandes cualidades, como ser un buen aislante. De hecho, fue utilizado profusamente en este sector durante la llamada "época del desarrollismo". Éste es uno de los motivos de su abundancia en nuestra vida diaria y, por tanto, de su enorme riesgo, ya que, como señala Joan Maria Soler, miembro de la Comisión contra el Amianto de la Favb, "el amianto no es que sea peligroso, es que es *muy* peligroso. Porque produce cáncer. Direc-

tamente. Y además, cáncer de primer grado, que es el más letal que existe". Una peligrosidad que ya era conocida desde

Se calcula que solo en Cataluña existen cuatro millones de toneladas de este material altamente tóxico prohibido desde el 2002

hace décadas, pues se prohibió en España en 2002, "porque era evidente que por aquel entonces ya había muertos causados

por él". E insiste en que esta sustancia está omnipresente en nuestra vida cotidiana: "está en todos lados. No sólo en los tejados, sino también en los bajantes y en muchos otros sitios de la casa: hornos, recubrimiento de columnas, etc. Y también en muchos otros ámbitos, como frenos de coches, de trenes, en la industria...". "Hasta en conducciones de agua potable, de las que quedan muchos kilómetros en Barcelona -y no solamente en Barcelona- confeccionados con uralita", denuncia Miguel Moreno, miembro del movimiento de Jubilados de Macosa-Alstom contaminados por Amianto.

En total, nada menos que cuatro millones de toneladas de este material tóxico, sólo en Cataluña.

Un asesino silencioso

Joan Maria Soler no duda en calificar el tema del amianto de "dramático" y ofrece datos: "se calcula que en España existen 40.000 víctimas causadas

por este material, es decir, más de las que ha habido por accidentes de tráfico". Y Moreno precisa cómo actúa este material: "el amianto siempre se presenta unido a otro material que actúa de aglomerante. La uralita, por ejemplo, se fabrica con un 13-15% de amianto, al que se añaden cemento y adhesivos. Pero con el paso del tiempo -aunque también debido a las condiciones atmosféricas-, el cemento y los adhesivos se descomponen, liberándose así las microfibras de amianto". Unas fibras prácticamente invisibles, que flotan en el ambiente y que pueden ser, o bien ingeridas, o bien inhaladas.

Por tanto, estamos ante un asesino silencioso, que mata de forma invisible, sin sangre ni grandes aspavientos, y a largo plazo. Pero el fibrocemento no solo pasa desapercibido por este motivo. Como material típico del desarrollismo, muchos creen que el amianto es agua

PASSA A LA PÀGINA 3 ➔

ALBERTO SANAGUSTÍN-9 BARRIS IMATGE

En primer plano, la escuela Prosperitat y el instituto Galileo Galilei de Nou Barris con cubierta de uralita; al fondo, el Turó de la Rovira, también afectado por el amianto

VE DE LA PÀGINA 2

pasada, algo lejano, distante, que no puede afectarnos. Pero precisamente esa lejanía en el tiempo es lo que le hace más peligroso, tal como explica Soler: “desde su prohibición en 2002, ya no se utiliza este material. La mayor parte tiene treinta o cuarenta años. Y al haber pasado tanto tiempo, los materiales que actúan como aglomerantes se están degradando, dejando al descubierto las microfibras letales”. “Por tanto” -denuncia- “es ahora cuando está empezando a haber un auge considerable de afectaciones por este material”.

'Marea' contra el amianto

Ante este estado de cosas, la sociedad civil no ha tardado en movilizarse. El movimiento de los Jubilados de Macosa-Alstom contaminados por Amianto, por ejemplo, comenzó su andadura en 2001. “Al principio nos centrábamos en atender

Preocupa que el cambio de Govern ralentice el ritmo de trabajo de los grupos que elaboran la ley para la erradicación del amianto

las necesidades legales de los trabajadores afectados” -explica Moreno- “pero en 2017 fuimos más allá e iniciamos una campaña para recoger 10.000 firmas, de puño y letra, en demanda de cuatro puntos: confección de un censo de todo el fibrocemento existente; completa retirada de éste; revisión médica de todos aquellos, sin excepción, que hayan estado en contacto con él; e inversión pública en investigación de las enfermedades causadas por este material”. Las firmas se entregaron a la alcaldesa Ada Colau y al entonces presidente de la Generalitat, Quim Torra. Un proceso que culminó en 2019 con la creación de dos comisiones de trabajo (una técnica y otra política) para elaborar una ley de erradicación del amianto en Cataluña. Sobre estas comisiones, por cierto, sobrevuela hoy el fantasma de la incertidumbre: “Con el cambio de Govern” -señala Soler- “se ha producido un relevo en el responsable del departamento de Presidencia del cual dependen estas comisiones. Y estamos preocupados ante la posibilidad de que ello pueda alterar el ritmo de trabajo de éstas, que hasta ahora iba a una buena marcha”.

La Favb, por su parte, realiza labores de presión sobre las instituciones para que la nueva ley recoja aspectos tan esenciales como la elaboración de un censo exhaustivo de este material -sin el cual es imposible implementar un plan de erradicación eficaz- o que se dote a la norma de las partidas económicas necesarias (“por-

GEORGINA SOLEY

que retirar el amianto es caro”, advierte Soler). Y también de concienciación de la ciudadanía, así como de apoyo a todas las luchas que van surgiendo en barrios y otros sectores por la erradicación del fibrocemento.

Entre estas luchas locales se encuentra la Plataforma contra el Amianto de Horta-Guinardó. Creada el pasado abril, se trata de una entidad que actualmente tiene, entre otros objetivos, combatir un foco de amianto especialmente peligroso: “las barracas que existían bajo las baterías antiaéreas del Turó de la Rovira” -explica Josep Ramon Carne, miembro de la Plataforma- “tenían tejados de uralita. Y cuando se echaron abajo, poco antes de las Olimpiadas, la uralita no fue retirada, sino enterrada”. “Y ahora” -añade- “la erosión que producen las lluvias equinocciales que caen sobre Barcelona está haciendo aflorar toda la uralita enterrada, convirtiendo así la zona en

Las entidades presionan para que la ley recoja aspectos tan esenciales como la elaboración de un censo exhaustivo de este material

una montaña contaminada, que esparce amianto a los cuatro vientos”. La Plataforma pide a la institución que le corresponde -el Ayuntamiento, en este caso- la retirada inmediata de todo el material tóxico y, entre tanto, la colocación de carteles advirtiendo de que se trata de una zona contaminada.

Según una recomendación (que no obligación) de la Unión Europea, en 2032 debería haber desaparecido todo el amianto del continente. Y todos los entrevistados coinciden en un punto: “Se puede ganar esta lucha. Pero es imprescindible una presión social, una marea que incida en la clase política, concienzue a los ciudadanos y se muestre alerta y vigilante”.

Una pandèmia evitable

JOSEP TARRÉS OLIVELLA

METGE DE CAPÇALERA
IPNEUMÒLEG

L'amiant és un mineral que va ser molt utilitzat a la indústria durant la segona meitat del segle XX. Va tenir més de 3.300 aplicacions patentades (construcció, naval, tèxtil, trens, automòbil, forns, calderes...), per les seves grans qualitats com a material aïllant i resistent juntament amb el seu baix cost. El seu ús principal, més del 80%, va ser per fabricar fibrociment (el que coneixem com a uralita).

La seva importació i comercialització es va prohibir a l'Estat espanyol el 2002, fa 19 anys, però es va permetre l'ús i el manteniment dels MCA (Materials Contenint Amiant) ja instal·lats fins a “la fi de la seva vida útil”.

I aquí està l'origen de la situació actual, per la falta de concreció d'aquesta data i la falta de concreció sobre qui era responsable i què s'hauria de fer quan aquesta data arribés. El cert és que la majoria dels MCA estan en situació “il·legal”, o sigui, caducats.

Per què és necessari actuar?

Perquè l'amiant, a més de provocar diverses patologies, algunes d'elles molt greus com la fibrosi pleural difusa o l'asbestosi, és un cancerígen molt potent, de primer nivell, que contamina per via inhalatòria.

Cal saber també que totes les formes de l'amiant són cancerígenes. L'amiant és responsable i l'única causa coneguda de la totalitat dels mesoteliomes (un càncer específic, molt agressiu, originat a la pleura i a altres mesotelis), d'un 10-15% dels càncers de pulmó i d'alguns càncers de laringe i esòfag.

Característic també és el seu llarg període de latència (entre 40 i 50 anys). No hi ha un llindar d'exposició segur a l'amiant, i una exposició esporàdica pot generar risc de desenvolupar un mesotelioma.

S'estima que més del 70% dels MCA instal·lats dins del territori de Catalunya i de l'Estat espanyol han arribat al final de la seva vida útil d'entre 30 i 35 anys i per això creix la seva perillositat, en deixar

anar una major quantitat de fibres letals al medi ambient.

No és certa la “tranquil·litzadora” frase que les plaques de fibrociment, mentre no les toquis, no són perilloses: els factors meteorològics i el mateix pas del temps ja les fan perilloses per elles mateixes.

Pandèmia en tres onades

La primera d'elles afectava les persones amb relació directa amb aquest mineral, com els treballadors exposats a l'amiant, els seus convivents i el veïnatge dels focus emissors contaminants.

La segona onada afectava els exposats als productes fets amb amiant, com alguns treballadors (paletes, lampistes, jardiniers), els seus convivents i el veïnatge.

I la tercera onada afecta les persones exposades a productes fets amb amiant instal·lats i degradats. És a dir: tota la població.

L'exposició a aquest material afecta de manera especial els infants, per diversos motius. Respiren més vegades per minut; tenen una massa metabòlica més gran (inhalen més aire per quilogram de pes); estan més a prop de terra; i el seu aparell respiratori encara s'està desenvolupant. I tenen, com és natural, més esperança de vida.

Punts clau a recordar

En els MCA, bàsicament el fibrociment degradat, és un cancerígen ambiental cada cop més abundant, que és eliminable i que cal eradicar.

L'exposició a l'amiant és un problema sanitari, ambiental, laboral i social de primer ordre que requereix una prioritat dins l'agenda política del “Gobierno de España” i de les administracions autonòmiques i locals.

La pandèmia de l'amiant farà el seu curs si no s'actua, si no es retiren els MCA del medi ambient. És una pandèmia de grans proporcions i evitable, i no fer-ne cas és una gravíssima irresponsabilitat dels polítics i dels agents socials que provocarà mort i patiment en les generacions futures, les dels nostres fills i nets.

El Turó de la Rovira, una muntanya contaminada

sorrada sota una mínima capa de terra i posteriorment dissimulada per la vegetació que va créixer al lloc.

Una orografia peculiar

El Turó de la Rovira és un turó baix però de gran desnivell (un 30% de mitjana). La part nord i est és de relleu més suau que la zona oest i sud. A més del cim principal té dos esperons, un a l'oest, el de Can Baró, i un altre a l'est, anomenat turó del Guinardó. A la muntanya hi ha diferents torrents canalitzats per petites valls que tot i ser molt petits són els recollidors naturals de l'aigua de pluja. Aquesta condició orogrà-

L'orografia del terreny és de grans pendents i pateix una erosió molt considerable en casos de pluja, cosa que fa aflorar la uralita

fica junt amb les fortes pluges equinoccials que es produeixen a Barcelona comporten un fenomen d'erosió considerable.

La lamentable intervenció en l'enderroc de les barraques, que per a la ciutat representava una solució estètica de cara als Jocs Olímpics, va esdevenir un problema de salut pública i mediambiental.

El fibrociment té una vida útil d'uns 35 anys, que ve reduïda pels factors climàtics o agressius als quals estigui sotmès, ja que el ciment actua com a aglutinant de les fibres d'amiant que formen part del tot. Quan el ciment perd aquesta propietat aglutinadora deixa lliures les fibres d'amiant que, donat el

DANI CODINA

Vista de la ciutat des de les bateries antiaèries, abans de la reforma

Ara que l'Ajuntament s'ha proposat preservar i dignificar aquest espai d'interès històric ha d'apostar també perquè la muntanya endevingui un parc urbà saludable lliure d'amiant

PLATAFORMA CAN BARÓ

El turó de la Rovira és una muntanya de 262 metres d'alçada situada al districte d'Horta Guinardó. La seva situació privilegiada, que permet una visió panoràmica sobre la ciutat de

de manera inequívoca a l'ús militar de l'emplaçament durant la guerra civil. Els habitants van disposar les barraques de manera notablement ordenada en relació amb l'eix central de la bateria, convertit en carrer principal, i van agençar l'entorn

per adaptar-se a la complicada orografia del terreny. La fesomia del conjunt responia a les pautes de l'arquitectura tradicional d'Andalusia, d'on provenien molts dels residents. El barri va arribar a tenir prop de 110 barraques i uns 600 habitants.

Com era habitual en la dècada dels 60, l'element constructiu més utilitzat en la construcció va ser el fibrociment (uralita): si hi havia 110 barraques es pot calcular aproximadament que per cobrir aigües

d'aquestes construccions i també per a altres usos (desaigües, etc.) van ser instal·lats al Turó de la Rovira uns 2.200 m² de fibrociment en forma de planxa i uns 500 metres de canonada.

Amb el desballestament de les barraques i malgrat que des de l'any 1977 l'amiant havia estat declarat com a cancerígen de primer nivell i se'n coneixia exactament la toxicitat, la totalitat de la runa generada, inclosa tota aquesta quantitat de fibrociment, va restar en-

Es calcula que pot haver uns 2.200m² de fibrociment i 500 de canonada a la zona de les antigues barraques del Turó de la Rovira

360°, ha fet que hagi estat ocupada des de l'època dels ibers fins a l'actualitat.

Totes les construccions de la bateria antiaèria que hi havia al cim del Turó en desús després de la guerra (1936-1939) no van trigar a ser reutilitzades, i es va anar formant un nucli nou d'habitatges informals. El nom popular de "Los Cañones" remetia

Va ser l'any 2017 quan un grup de jubilats de Macosa-Alstom que feien una passejada pel Turó per visitar les bateries antiaèries van tenir la sorpresa de trobar quantitats importants de retalls d'uralita disperses per la zona de trànsit que conformen els accessos a les bateries.

Pel seu coneixement de l'amiant i dels problemes de toxicitat que comporta (ells ho patien particularment), van prendre contacte amb les associacions veïnals del barri per fer-los sabedors de la realitat de la situació. La Plataforma Can Baró va prendre consciència des del primer moment i decideix crear

una comissió específica per tractar el problema. L'Ajuntament va rebre la denúncia sobre la important presència d'aquest tòxic el 8 de març de 2017 i, sorprenentment, va retornar als denunciants una carta dient que després d'efectuar una revisió en la zona ocupada per antigues barraques no hi havien trobat fibrociment.

Després que la notícia sortís a diversos mitjans de comunicació, al juny es realitza una reunió entre la Plataforma Can Baró, jubilats de Macosa-Alstom afectats per l'amiant, la comissionada de Salut de l'Ajuntament

i representants tècnics i polítics del districte Horta-Guinardó, on es decideix traslladar el tema a l'Agència de Salut Pública i contactar amb experts higienistes per finalment, a través de l'empresa municipal BIMSA, elaborar un pla de treball de retirada de l'amiant del Turó a partir d'unes prospeccions del terreny.

En els plenaries de districte i en els consells de barri es fan les primeres accions d'informació i conscienciació al veïnat i la Plataforma Can Baró s'integra l'any 2018 a la comissió de Medi Ambient de la Favb.

Tot començà amb una passejada

PASSA A LA PÀGINA 5

DANI CODINA

Diferents torrents canalitzats per petites valls funcionen com a recolectors de l'aigua de pluja

➤ VE DE LA PÀGINA 4

seu microscòpic volum, poden quedar flotant en l'ambient i són transportades ben lluny de

la font emissora, contaminant una importantíssima superfície de la nostra ciutat. Al Turó de la Rovira aquest fenomen es veu agreujat per dues raons.

La primera, que el fibrociment que es troba en aquest espai és en forma de retalls, vol dir que és trencat en multitud de petits trossos que fa-

ciliten l'alliberació i dispersió de fibres d'amiant. La segona, que l'orografia del terreny és de grans pendents i pateix una erosió molt considerable en casos de pluja. Aquesta erosió fa possible que de forma contínua aflorin retalls de la uralita que va quedar soterrada, que contaminen tant el Turó com l'aire en una àmplia superfície

Des de les entitats es reclama abalisar i indicar amb cartells visibles les zones amb màxima presència de retalls d'uralita

al voltant de la muntanya. Actualment podem considerar el Turó de la Rovira com a "muntanya contaminada".

Perquè es pugui desenvolupar una malaltia de tipus cancerós no cal considerar ni una exposició perllongada a l'amiant ni tan sols una dosi mínima. Una simple fibra dipositada al nostre organisme pot deseno-

lupar un càncer. Donat que la latència que caracteritza les malalties produïdes per l'amiant arriba normalment a ser de més de 20 anys, és possible que a partir de 2020 a Can Baró i els barris propers es diagnostiquin malalties d'aquest tipus. És obligació de l'Administració i el nostre deure protegir la salut pública en general i principalment la dels infants, que tenen escoles i zones d'esbarjo properes a les fonts d'emissió de fibres d'amiant.

El coneixement popular dels problemes relacionats amb la toxicitat de l'amiant és encara molt minso per manca i ocultació d'informació, per la qual cosa no es té realment consciència del perill que representa l'amiant existent al Turó.

La Favb i les associacions veïnals estem immersos en la lluita contra el desconeixement de la realitat cancerígena de l'amiant amb campanyes informatives i de divulgació, i també lluitant davant de totes les administracions per tal d'aconseguir la retirada segura de tot l'amiant instal·lat.

Escoles contra l'amiant

JORDI FOIX ROBERT
COMISSIÓ D'AMIANT
AV PROSPERITAT

En diversos articles d'aquest número s'expliquen els perills de l'amiant i els seus possibles efectes a llarg termini sobre la salut de les persones. És un problema de salut pública que afecta potencialment tota la població que viu o treballa a prop de l'amiant, especialment quan aquest ha complert la seva vida útil i ja no serveix l'argument que "si no es manipula no es perillós". Ja no cal predicar el principi de precaució (que també) quan ja està més que demostrada la seva perillositat i han passat gairebé 20 anys de la seva prohibició per part de la Unió Europea.

El cas dels centres escolars

Però, què passa quan ens trobem amiant en una escola o a prop d'ella? Tot i que tota la comunitat escolar (alumnes, mestres, personal no docent) està exposada a la pols invisible de l'amiant, l'alumnat és especialment fràgil i vulnerable als seus efectes, més que les persones adultes.

Els menors estan en una etapa de creixement i l'aparell respiratori, el més afectat per l'amiant, està en procés de formació. Si fan tot el seu procés formatiu, de l'inicial fins a l'adolescència, a la mateixa escola fent horari normal, hi passaran cinc hores diàries per 175 dies escolars a l'any, per nou cursos escolars. I un bon

GEORGINA SOLEY

La comunitat escolar s'organitza

El passat 25 de maig, un grup ampli de col·lectius de pares i mares d'escoles de Barcelona afectades per l'amiant es van trobar per tal de compartir experiències i impulsar una plataforma estable d'escoles i una estratègia coordinada per aconseguir la retirada del fibrociment de manera definitiva, en condicions màximes de seguretat.

grapat d'aquestes hores són de pati, on tenen més contacte amb el terra on es diposita la pols d'amiant després d'una teulada degradada i exposada a les inclemències i el desgast del temps. Per aquests motius, la Unió Europea reclama la prioritat en la retirada de l'amiant a les escoles i els espais d'ús públic.

Però les administracions públiques són molt lentes i encara no han fet els deures amb les escoles. Tots els centres escolars construïts abans del

Consorci d'Educació, districtes, comunitat educativa, moviment veïnal i sindicats han de treballar plegats per afrontar aquest repte

2000 són susceptibles de tenir materials amb amiant, des de teulades fins a canalitzacions, passant per les pissarres a les aules. És indiferent si l'amiant és al mateix edifici escolar o a naus i magatzems a tocar de l'escola, ja que estem parlant d'un material volàtil.

A la nostra ciutat tenim un organisme responsable de fer-se càrrec d'aquest problema, que es diu Consorci d'Educació de Barcelona i que està format per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de la ciutat. Aquest ens ha de fer públic el cens de l'amiant existent en tots els edificis públics i con-

tats, i elaborar un calendari per fer-ne la retirada i substitució.

També cal recordar la important responsabilitat d'interlocució que tenen els diferents districtes de la ciutat per facilitar l'entesa entre el Consorci, les comunitats escolars i el moviment associatiu de cada territori, si és que realment volen atendre les necessitats dels barris.

Igualment és necessari que el conjunt de la comunitat escolar assumeixi aquesta reclamació i que els consells escolars, les associacions de familiars i el personal docent i no docent de l'escola vagin de la mà del moviment associatiu dels barris (AV i d'altres).

Però és especialment important que els equips directius de les escoles assumeixin activament aquesta reivindicació, que la facin seva: a vegades costa d'entendre l'abast real del problema i és incòmode aixecar la llebre davant d'una situació que pot provocar alarma social o "distreure" d'altres necessitats del centre educatiu. Hi ha la temptació d'ignorar o minimitzar el problema per tal que no afecti en una malentesa competència amb altres centre educatius de l'entorn.

El mateix podem dir de les centrals sindicals presents a les escoles, que haurien de fer seu el tema com el problema greu de salut pública que és. Lluitar contra la possible generació d'un càncer de pulmó o un mesotelioma entra de ple en la prevenció de riscos laborals.

PLA DE BARRIS: TOT ESTÀ CONNECTAT

Gràcies
a les
proclames
dels 70 a
Torre Baró,

la Dolores
té el primer
bus a
demanda.

pladebarris.barcelona

Ajuntament de
Barcelona

La reordenació urbanística d'una part del Camp de l'Arpa del Clot per obrir el barri a la Meridiana segueix encallada. Dotze anys després d'aprovar-se, el veïnat afectat per les expropiacions encara espera l'habitatge promès

Pla Trinxant Meridiana, el més calent, a l'aigüera

CRISTINA PALOMAR

A final del 2008 el consistori barceloní donava el vistiplau a la reordenació urbanística del tram comprès entre els carrers Nació, Degà Bahí, Trinxant i Tomàs Padró, i l'avinguda Meridiana. La intenció era dignificar la zona i superar la barrera històrica que ha suposat sempre aquesta autopista urbana per al barri del Camp de l'Arpa del Clot, el tercer de la ciutat amb més densitat de població. La idea, segons l'aleshores regidor de Sant Martí, Francisco Narváez, era fer-ne una mena de "vestíbul d'entrada" cap al casc antic. El pla Trinxant-Meridiana aprovat definitivament el 2009 plantejava la construcció d'una gran zona verda en forma de plaça, 104 pisos de protecció oficial, una escola bressol i un pàrquing.

El projecte va començar amb mal peu perquè la crisi va fer-ne endarrerir els treballs. De fet, l'aparcament va caure de la llista i de les cinc fases bi-annals previstes només se n'ha fet la primera, que inclou l'escola El Petit Príncep i una part del parc que es coneix entre el veïnat com a Ca n'Oliva. La segona fase resta aturada des del 2015. El projecte de zona verda, aprovat en època de l'alcalde Xavier Trias, es va obrir al veïnat fa sis anys sense acabar. L'aleshores regidor del distric-

Les casetes baixes del carrer Tomàs Padró a dures penes s'aguanten dempeus

CRISTINA PALOMAR

te, Eduard Freixedes, insistia que el parc era una "prioritat del mandat per millorar la vida del veïnat" però s'oblidava de la resta del paquet.

Oblit institucional

De tot el projecte, el que indigna més el veïnat és l'oblit institucional per reubicar la setantena de famílies afectades per les expropiacions, sobretot les de les cases dels carrers Trinxant i Tomàs Padró. El primer dels blocs, conegut amb el nom tècnic d'AA1-A2, no s'ha construït encara i ni tan sols se n'ha adjudicat el projecte mal-

Habitatges inhabitables

CP

grat que al 2015 va culminar el procés d'expropiació del terreny. De fet, només cal donar un tomb per la zona per veure l'estat dels habitatges. Pujant pel carrer Tomàs Padró, a mà esquerra apareixen les cases baixes del número 3 amb sostre d'uralita i greus problemes d'humitat. Els inquilins han anat marxant i el propietari fa anys que fa obres de millora perquè tot està pendent de ser expropiat.

Un dels veïns afectats, que no vol donar el seu nom, lamenta l'oblit del consistori. "Sembla que no els importem. Deuen pensar que som un grupat de vells i que no val la pena amoinar-s'hi perquè ens morirem ràpid", assegura. Viu des de fa 40 anys en uns baixos de renda antiga amb greus problemes d'humitat. Més amunt hi ha un solar on s'entreveuen unes barraquetes fetes amb cartrons i plàstics. Passat el solar, que s'ha convertit en un cau de brutícia i rates, i seguint el camí de les formigues dibuixades en una de les parets, s'encadenen una sèrie de casetes baixes, algunes tapiades i altres ocupades, que s'aguanten dretes de miracle.

El mateix passa amb les cases de Trinxant, també pendents d'expropiar. A totes es veuen els estralls de la humi-

tat, que afecta parets mitges, teulades i façanes. Pujant pel carrer s'alternen les cases reformades pels propietaris amb les que no, molt degradades i habitades per inquilins amb contracte verbal o de local, o directament ocupades. Al 2009 Narváez va explicar als veïns que no calia que rehabilitessin els habitatges perquè l'expropiació es faria ràpid. Alguns se'l van creure i altres no. Per això, al greuge històric s'hi afegeixen ara els interessos divergents dels afectats. I és que mentre els inquilins reclamen les expropiacions, els propietaris volen ser desafectats.

Escàndol amb pocs afectats

L'AV Clot-Camp de l'Arpa i el Sindicat d'Habitatge del barri són els que centralitzen la lluita perquè el pla Trinxant-Meridiana sigui una realitat després de tants anys de promeses incomplertes. El portaveu de l'entitat veïnal, Miquel Catusús, lamenta que ningú els fa cas perquè "és un escàndol que afecta poca gent, la majoria persones grans que s'estan morint". El resum que fa Catusús de la situació sembla digna del surrealisme de Buñuel: "L'Ajuntament fa un pla que incompleix de forma reiterada i entrem en una dinàmica perversa perquè els propietaris no sols no inverteixen en els habitatges sinó que demanen a l'AV que pressionem el consistori perquè els expropiï."

Des de l'entitat veïnal es veu un despropòsit que el projecte de construcció del primer dels edificis que acolliran el veïnat expropiat encara no estigui adjudicat i exigeix que les obres comencin aquest mandat. Catusús recorda que el Camp de l'Arpa del Clot és un barri molt envellit amb una necessitat molt gran d'espais verds, pisos de lloguer i equipaments per a joves i gent gran. A més, s'hi afegeix el fet que hi ha molts habitatges afectats per projectes urbanístics que mai han vist la llum, com ara el que pretenia connectar Provença amb l'avinguda Meridiana a través de Degà Bahí.

El trimestre que ve o el següent

La culminació del procés d'expropiació per fer el bloc AA1-A2 fa sis anys va fer tornar les esperances al barri, però va ser endebades. Amb el primer govern d'Ada Colau, les entitats veïnals esperaven tenir un bon interlocutor i més tenint en compte que el regidor del districte de Sant Martí, Josep Maria Montaner, era també el responsable d'habitatge del consistori. Tanmateix, les excuses i el silenci administratiu es van anar alternant fins al 2018, any en què l'edifici es va incloure finalment en el pla municipal de promocions d'habitatge públic. Però l'alegria dura poc a la casa del pobre i l'edifici mai va veure la llum. A cada pregunta, la resposta era sempre la mateixa: el trimestre que ve.

Amb el segon mandat de Colau, les coses s'han complicat més per la irrupció de la Covid-19. Tampoc no ha ajudat gaire que el nou regidor del districte, David Escudé, sigui del PSC mentre que Habitatge segueix en mans dels Comuns. En el Pla d'Actuació del Districte (PAD) del 2019, on apareixien diverses promocions d'habitatge en altres barris, el bloc del Camp de l'Arpa no sortia enlloc i els intents de l'AV Clot-Camp de l'Arpa d'afegir-ho a la llista en el procés participatiu del PAC-PAM va caure en sac foradat per culpa de la pandèmia. L'última notícia sobre el bloc és que el projecte s'aprovarà aquest mandat, però les obres no començaran fins al següent.

MANEL SALA "ULLS"-9 BARRIS IMATGE

Aspecte del moll buit de creuers durant els mesos d'alerta sanitària

d'exploració dins d'aquestes indústries flotants, que rarament respecten els drets laborals més bàsics. Fins i tot fa unes setmanes ens arribava la notícia de casos provats d'esclavatge.

També hem vist les impressionants imatges de creuers sent desballestats a ports allunyats durant la pandèmia. Es tracta dels vaixells més vells, els que no podrien assumir les adaptacions necessàries per enfrontar els temps de pandèmia. Mentrestant, els webs de les navilieres van plens d'ofertes i missatges positius de represa de l'activitat, encara que es vegin obligades a cancel·lar i modificar diferents viatges.

I és que ens volen fer creure que tot ha passat i que ja podem tornar a viatjar com abans, i sobretot el més aviat possible. La nul·la importància que donen al nivell de vacunació de la població local que s'haurà assolit quan arribin els primers creuers posa en evidència un cop més que la (seva) economia

La pandèmia ha posat en evidència tant la vulnerabilitat com els diferents impactes de l'economia turística

Les fàbriques flotants fumegen de nou

ASSEMBLEA DE BARRIS PEL DECREIXEMENT TURÍSTIC

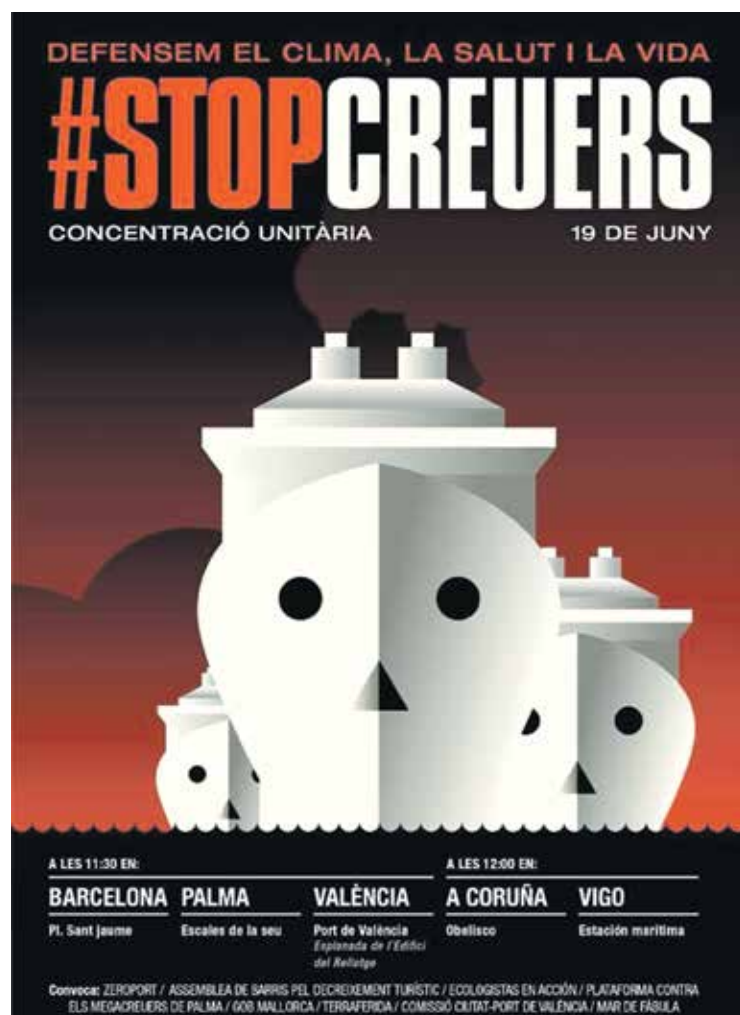
"Els creuers tornen a Barcelona el 25 de juny!", cridava als quatre vents la indústria turística i el Port de Barcelona fa un parell de mesos. Tornaran a la nostra ciutat, i a tantes altres. I en parlen com si fos una cosa a celebrar. Aquestes ciutats flotants són altament contaminants i aboquen durant unes poques hores milers de creueristes als llocs on arriben que no aporten més que contaminació, destrucció del comerç de proximitat i saturació urbana.

Aquestes riudes, o més ben dit marees de persones, tornaran a inundar Barcelona i en acabar el dia tornaran a les seves naus i marxaran, navegant i contaminant el mar i l'aire. Els creuers eren la cara visible del turisme de masses que havia eclipsat la ciutat preexistent, i que volem recuperar.

Focus de contagi

Fa més d'un any, al començament de la pandèmia, la premsa es feia ressò del que succeïa dins alguns creuers, i no eren informacions positives. Des de diversos punts del planeta, els vaixells van ser focus de contagi de passatgeres i treballadores. Espais compartits per milers de persones, aglomeracions a festes, teatres i piscines no són la millor manera de fer front a una malaltia infecciosa. Així i tot, les empreses del sector van fer tot el possible per continuar funcionant amb les seves dinàmiques habituals d'actuar sense seguir normatives ni consells i d'opacitat informativa.

El malauradament famós Diamond Princess, que feia un recor-

Activistes de diverses ciutats de la costa van convocar concentracions

regut pel sud-est asiàtic, va ser el primer creuer conegut com a afectat per la Covid-19 i posat en quarantena per les autoritats japoneses. Un sol passatger malalt va provocar en cinc dies de viatge el contagi de 712 persones, el 19%

del conjunt de turistes i treballadores, a causa de la mala gestió de la situació. Els responsables del vaixell van ocultar durant dos dies la possibilitat de contagi a viatgeres i treballadores, i, durant aquestes 48 preuades hores, es van mante-

nir els esdeveniments habituals al vaixell: balls, casino, restaurants i festes. L'orquestra va seguir tocant. No es van prendre mesures fins que el govern japonès va decretar-ne la quarantena estricta, i tot i així les treballadores de la nau van haver de seguir donant servei a la clientela sense els equips de protecció necessaris. Un avís a temps a les passatgeres i tripulació i una quarantena en condicions haurien pogut evitar la meitat dels contagis.

Així, la indústria de creuers va ser la primera a veure's obligada a

Un sol passatger malalt de Covid va provocar el contagi de 712 persones, i l'orquestra va seguir tocant

tancar, perquè no podia desembarcar a cap port, i fins i tot va tenir seriosos problemes per repatriar les treballadores als seus països d'origen. Molts van estar vivint als vaixells durant mesos, a l'espera d'una solució i obligats a pagar alguns dels serveis. La situació va arribar a ser d'un estrès i una incertesa tals que es van donar diversos casos de suïcidi entre el personal dels creuers, evidentment tapats per les companyies de totes les maneres possibles.

Dures condicions laborals

Si deixem de mirar qui baixa a terra ferma i posem l'atenció en qui treballa als creuers, podem trobar actualment diverses investigacions que denuncien les condicions

està per sobre de la salut i la vida de les i els habitants de la ciutat. Potser va sentir fa uns mesos les declaracions de l'alcalde de Màlaga afirmant que els malaguenyos estarien confinats a casa perquè els turistes dels creuers passejessin per la ciutat de manera segura i ningú els pogués contagiar. Tot i que es tracta d'un deliri allunyat de la realitat, aquest és l'imaginari d'alguns: ciutats fantasma, decorats perquè els de fora hi passegin. Ja no es tractaria de fer-nos fora de la ciutat, sinó de tancar-nos a casa, els que en tenim.

Amb una dinàmica continuada de superació de rècords d'activitat i fluxos turístics any rere any, la proclamada riquesa que el sector portaria a la població queda totalment desacreditada quan veiem com les treballadores i treballadors del sector turístic es troben entre les més afectades per la pandèmia i la crisi subsegüent, perquè les seves vides estaven ja molt precaritzades i per tant sense coixí, i perquè a més, en molts casos no han pogut accedir als ERTO perquè es tractava de llocs de feina en negre o externalitzats.

Gasos contaminants

Ja fa temps que la indústria turística ha deixat de ser vista com la fàbrica sense fums que ens volen fer creure. En particular els creuers són literalment fàbriques flotants, amb les seves xemeneies expulsant gasos contaminants cap a l'atmosfera i afectant greument la salut de la població dels nostres barris, i no haurien de tornar a circular mai més.

Perquè la pandèmia ha evidenciat encara més la vulnerabilitat pròpia de l'economia turística, així com els seus costos i impactes de tot tipus, però sobre tot perquè en temps d'emergència climàtica, plantejaments com la tornada de creuers o l'ampliació d'aeroports són alhora la negació de la realitat i un atac directe a l'interès públic, l'oposat exacte a posar la vida al centre. Els moviments socials i la gent continuem mobilitzant-nos, denunciant i posant en evidència aquests disbarats.

La Fiscalia demana presó per la campanya contra la mesquita de Nou Barris

L'escrit d'acusació prova que hi ha base jurídica per condemnar les persones que van perpetrar atacs xenòfobs contra l'oratori i els demana fins a 10 anys de presó

ÁLVARO CARRETÓN

Inutilitzar els cadenats de la persiana amb silicona, col·locar embotits i grassa de porc -aliments prohibits pel llibre sagrat de l'Islam, l'Alcorà- a la façana del local i enganxar cartells amb consignes com "Stop islamización de Europa". Aquestes són algunes de les 30 accions "significatives" que recull l'escrit d'acusació de la Fiscalia on es demana fins a 10 anys de presó per als membres de Democràcia Nacional que, presumptament, van atemptar contra un centre de culte islàmic al carrer Japó, ubicat al barri de la Prosperitat de Nou Barris.

Els fets als quals fa referència l'escrit van succeir de forma sistemàtica, amb una freqüència setmanal, durant l'any comprès entre els mesos de març de 2017 i 2018, mentre la Comunitat Islàmica de Nou Barris habilitava el local que es convertiria en oratori. Ara el fiscal especial per als delictes d'odi i discriminació a Catalunya, Miguel Ángel Aguilar, acusa 15 persones d'haver-los comès i de diversos delictes com coacció per exercir el dret fonamental a la llibertat de culte, amenaces greus i lesions.

10 anys per a Bruguera

Entre les acusades destaca Albert Bruguera, que fou màxim dirigent a Catalunya del partit xenòfob i d'extrema dreta Democràcia Nacional. La fiscalia demana 10 anys de presó per a ell. Per a l'excap de les joventuts del partit, Juan de Haro, i per a la resta de persones acusades demana penes que van dels tres als sis anys de privació de llibertat. L'escrit apunta que cap d'elles resideix a Nou Barris. Les entitats veïnals, que donaren suport a la Comunitat Islàmica del districte, ja van denunciar aquest fet quan es produïen els atacs i van acusar l'extrema dreta d'infiltrar-se per promoure l'odi cap a la població musulmana.

El perfil que dibuixa la fiscalia de les acusades respon a persones "amb una estètica i simbologia relacionada amb grups *skinheads*". Neonazis que, segons l'escrit d'acusació, en una concentració no comunicada a la porta de l'oratori van aixecar el braç en forma de salutació romana al crit de "heil Hitler" i van llençar ous i ampolles de vidre de begudes alcohòliques

Manifestació contra la mesquita el setembre del 2017, on reconeguts dirigents de Plataforma per Catalunya portaven la veu cantant

ARXIU

-també prohibides per l'Alcorà- contra la persiana del local. Aquell dia la policia va haver d'intervenir per protegir la integritat de les persones que es trobaven a l'oratori.

Plataforma per Catalunya

El periodista especialitzat en extrema dreta Xavier Rius explica que la reiteració i la contundència dels fets van fer que es consolidés el delictes d'odi. "No sé com ells

L'escrit ha omès el paper que hi va jugar Plataforma per Catalunya, que va saber moure's al límit

mateixos no es van adonar que els cauria una imputació", afirma. Rius considera que el jutge condemnarà a penes de presó aquells que ja tenien antecedents, com Bruguera. Al periodista li xoca que l'escrit d'acusació hagi omès el paper que va tenir l'extinta formació política d'extrema dreta Plataforma per Catalunya en la campanya de rebuig contra l'oratori. Indica que Jordi de la Fuente i Pablo Barranco, dos exmembres del partit, van ser els primers actors externs que es van deixar veure al barri i que van mostrar pancartes de rebuig durant les cassolades i concentracions contra la mesquita.

Plataforma per Catalunya va saber moure's al límit de la línia vermella que divideix el que és delictes

Albert Bruguera (primer per l'esquerra) i Juan de Haro (primer per la dreta) al carrer Japó, on es troba la mesquita: són dos dels principals acusats per la Fiscalia

ARXIU

d'odi del que no. El 2018, en declaracions a dos estudiants, l'exsecretari d'organització de Plataforma per Catalunya, l'esmentat Jordi de la Fuente, explicava que una de les accions que van dur a terme va ser supervisar els missatges que mostrava el veïnat detractor perquè no cometés delictes d'odi. "La seva aplicació és perillosa perquè pot ser una aberració contra la llibertat d'expressió", deia. Tot i que cap de les acusades era membre de Plataforma per Catalunya, no es pot qüestionar que la formació també va alimentar el rebuig contra l'oratori i la població musulmana del districte.

Les persones que van defensar el dret de la Comunitat Islàmica de Nou Barris a disposar d'un cen-

tre de culte han rebut amb alegria l'escrit d'acusació, el qual prova que hi havia una base jurídica per condemnar els perpetradors dels atacs xenòfobs. Aquestes persones van coordinar les seves accions de suport a través de les entitats veïnals, que van firmar un manifest a favor de la mesquita. El 27 d'abril de 2018 es va organitzar un acte de presentació de l'oratori al barri a la plaça Àngel Pestaña i una jornada de portes obertes, que van tenir una gran acollida i tenien com a objectiu fomentar la convivència.

Les entitats ho celebren

La xarxa 9 Barris Acull va assistir i assessorar la Comunitat Islàmica del districte durant tot el procés d'obertura del centre. Per això

els grups xenòfobs la van tenir en el punt de mira. La Pitusa (Lourdes Ponce), que és membre de la xarxa i va ser víctima d'amenaces i d'agressions -les quals es recullen a l'escrit d'acusació-, afirma que "estan encantades amb el text de la Fiscalia i amb la implicació i el compromís del fiscal", amb qui es van reunir juntament amb la resta d'actors del barri implicats. Ella, que no es va deixar acoquinat, explica que un cop publicat l'escrit els pocs veïns que encara mantenien pancartes en contra de l'oratori als seus balcons les han retirades.

"Nosaltres no desitgem el mal a ningú, però va passar el que va passar i la Fiscalia actua", afirma en relació amb l'escrit d'acusació el vicepresident de la Comunitat Islàmica de Nou Barris, Abdelaziz Elblout. Explica que ara estan molt bé i ja no tenen problemes amb el veïnat; l'oratori s'ha integrat al barri i ha trencat els estigmes. L'entitat realitza tasques com repartiment de menjar per ajudar les persones més desfavorides, sense importar la seva religió.

Pel maig van celebrar l'*Id al-Fitr* -la festivitat que marca la fi del Ramadà- a la Plaça Major de Nou Barris seguint els protocols sanitaris de control de la Covid-19. L'acte, obert a tothom, va demostrar un altre cop que la discriminació no té cabuda, tot i els intents de l'extrema dreta perquè no sigui així. La posició de la Fiscalia ho ha refermat en aquest cas, indicant que aquells que exerceixen i fomenten l'odi no poden quedar impunes.

PUBLIREPORTATGE

Habitatge protegit, l'opció preferida de les famílies treballadores

Promoció de pisos a Tiana

Malgrat la pandèmia, la construcció d'habitatge assequible per a famílies treballadores no s'atura. La cooperativa **FEM CIUTAT** ha posat en marxa fins a dues noves promocions d'habitatge protegit. La primera? A l'Hospitalet de Llobregat. Més concretament, la finca s'ubicarà al número 76 del carrer de Sanfeliu i comptarà amb 18 habitatges.

Encara que algunes administracions públiques hagin deixat d'apostar per l'habitatge protegit de venda, cal posar de relleu l'interès ciutadà per començar una nova vida en un pis d'aquestes característiques. Fins a 71 famílies treballadores que complien tots els requisits van presentar sol·licitud per optar a l'adjudicació d'algun d'aquests immobles de l'Hospitalet, els quals estaran a tocar de l'estació de metro de Can Boixeres (I5). Una elevada demanda que, a diferència del lliure mercat, on acostuma a guanyar qui més diners ofereix,

es va acabar resolent en un sorteig davant notari el passat 11 de febrer.

Ara l'objectiu de la cooperativa d'habitatge assequible és poder lliurar els pisos durant el tercer trimestre de l'any vinent, tot just uns mesos abans que pràcticament una vintena de famílies rebin les claus d'uns altres 19 habitatges nous, ubicats al carrer Sant Ferran de Sabadell. En aquest cas, el nombre de peticions per adquirir un dels habitatges tampoc va ser pas baix: fins a 55 per-

sones van presentar sol·licitud per mudar-se a la capital del Vallès Occidental, atenent que el 90% dels sol·licitants eren persones residents a Barcelona. Ara la cooperativa espera obtenir la preceptiva llicència d'obres a la tardor i començar les obres a finals d'any.

Que les grues i excavadores ja tinguin sòl reservat per començar a construir tant a Sabadell com a l'Hospitalet de Llobregat no és sinònim que aquests mesos enrere hagin estat aturades. Tot al contrari. Desenes

d'operaris segueixen treballant en la promoció de 16 habitatges a l'Hospitalet de Llobregat que es preveu lliurar aquest juliol, i en la finca de Tiana, amb 62 immobles per a socis de la cooperativa i 18 per ampliar el parc públic de lloguer social del municipi. De fet, l'acord de **FEM CIUTAT** amb el consistori d'aquesta darrera localitat del Baix Maresme és tot un exemple de com es poden fer promocions mixtes (lloguer i venda) i garantir a la vegada diferents formes d'accedir a un sostre digne.

La Clota espera un centenar de noves famílies

Ja als peus de la serralada de Collserola, el centenar de famílies premiades en el sorteig dels 94 habitatges de l'avinguda de l'Estatut 15-17 (la Clota) ja han començat a signar aquest mes de maig els contractes d'adjudicació. Un nou veïnat al qual caldrà sumar els inquilins que passaran a viure als onze habitatges de lloguer social que s'han cedit a l'Ajuntament de Barcelona.

El conjunt de promocions que actualment té en marxa FEM CIUTAT posiciona a la cooperativa com

una de les entitats líder d'habitatge assequible en totes les seves modalitats dins de l'àrea metropolitana de Barcelona. A la seva mateixa pàgina web (femciutat.cat) l'entitat recull totes les actuacions d'habitatge protegit que desenvolupa, tant actuals com futures.

De fet, des del mateix portal les famílies es poden inscriure directament per optar a algun dels immobles, o també es poden donar d'alta per rebre més informació i estar sempre al dia.

Portes tancades a l'Atenció Primària

Podem anar al cinema, als restaurants, a les mútues privades, als CUAP i a les urgències dels hospitals, però en la majoria dels casos no podem demanar i que ens visiti el nostre professional de salut de referència

COMISSIÓ DE SALUT DE LA FAVB

Amb una situació de pandèmia que sembla en molts àmbits superada, sentim afirmar als responsables de l'Administració que certes mesures implantades durant la crisi sanitària "han vingut per quedar-se". Es refereixen a l'anomenada "atenció" telefònica i a la consulta telemàtica. És el contrari del que pregonen a tot arreu quan diuen que l'Atenció Primària ha de ser la porta d'entrada al sistema, el pal de paller de l'assistència i que té com bases fonamentals la confiança que s'estableix entre el professional i l'usuari i la igualtat en l'accessibilitat de tota la ciutadania.

Com sempre aquests canvis s'estan adoptant sense demanar l'opinió de la ciutadania i per tant menystenint el seu criteri i reafirmitant el mantra que ells saben "què ens convé".

El dret a la salut ha estat vulnerat sobretot als barris pobres i ha estat el combustible de moltes de les seves lluites al llarg dels anys. Les xifres de l'afectació per la Covid-19 assenyalen clarament major incidència per menor nivell social i de renda dels barris. Als indicadors

El millor sistema de salut és el que guarda un equilibri entre el progrés científic i l'atenció personal

socials hem d'afegir determinants de la salut reconeguts més recentment com l'edat, l'habitatge, el gènere i la bretxa digital.

Un veritable centre de salut

El millor sistema sanitari, com hem dit repetidament (veure el número 153 de Carrer), és aquell que guarda l'equilibri entre el progrés científic i una atenció personal i col·lectiva als problemes de salut més freqüents de la comunitat i als efectes dels determinants socials. El seguiment longitudinal al llarg del temps augmenta el coneixement en les solucions necessàries adients i la seva recerca tant per part d'usuaris com de professionals, al mateix temps que es desenvolupa la coordinació amb els especialistes. El CAP es converteix així en un veritable centre de salut.

Hi ha hagut una tèbia resposta del CatSalut en l'aportació de mitjans a l'Atenció Primària per fer front a la pandèmia. Si bé s'han afegit mòduls a alguns CAP i s'ha fet alguna petita ampliació, es manté reduïda la relació presencial entre un 40 i 50% sense que es vegi cap senyal de tenir

pressa per resoldre problemes de ventilació o de neteja que donarien més seguretat a les visites presencials. No es pot mantenir per gaire temps un missatge subliminar, o no tant, que dona a entendre que les visites presencials no són tan necessàries, que les noves tecnologies les poden substituir i que per això s'han d'incorporar sí o sí. Realment es vol reforçar l'Atenció Primària?

En aquest context, la relació personal i de confiança amb el sistema sanitari corre perill de convertir-se en sensació de desprotecció quan de cap manera no es pot veure els professionals de referència ni tan sols demanar una visita presencial. Ho diu l'informe d'Amnistia Internacional: és una sensació d'abandonament i menyspreu a la dignitat de les persones i un maltractament institucional per la negació del dret constitucional a la salut.

Abans de la pandèmia el 89% de les consultes eren presencials, el 10% per telèfon i l'1% telemàtiques. En l'actualitat, segons xifres del CatSalut, a la ciutat de Barcelona l'atenció presencial es manté per sota del 45% de les visites.

Esperant una trucada

La pandèmia va suposar l'aplicació de barreres preventives per controlar les vies de transmissió d'un agent desconegut. Al mes de setembre, tot i la recuperació de la mobilitat, només el 30% de les consultes eren presencials i el 60% per telèfon. Aquesta baixa recuperació de l'atenció presencial, que ha passat de 30% al setembre al 45% el mes de març del 2021, és preocupant perquè mostra lentitud, quasi paràlisi, en la recuperació de l'accessibilitat de la població als seus professionals de referència.

Si abans de la pandèmia l'accés via internet era de l'1% i no s'han fet accions dirigides a millorar significativament el domini de la tecnologia per part dels usuaris, suposem per tant que el 50% de la població o més es veu obligada

ARXIU AV DEL CARMEL-CUSTODIA MORENO

Manifestació al Carmel dels anys 70 reclamant la construcció de centres de salut, els actuals CAP

AZAGRA & REVUELTA

Aquest mes de juny els barris es van mobilitzar per la sanitat pública

a fer servir el telèfon. El telèfon és l'eina més manejable per a la majoria de població, però fins i tot només per demanar hora de visita, l'atenció a les trucades és insuficient a molts CAP.

És difícil valorar les hores perdudes esperant una trucada o fent-la. Tenen un preu en salut, allunyant l'accés al sistema de

El 33,8% de la població de Catalunya té mútua privada i l'any 2020 ha sigut el de major increment d'afiliacions

persones amb dificultats diverses com pot ser la sordesa. També es poden valorar els diners que ens costa aquesta pèrdua de temps al telèfon valorant l'evolució de les assegurances privades. L'increment de les afiliacions a mútues privades de salut segueix creixent cada any des del 2011, i és l'any 2020 el que ha tingut el major increment: un 4,4%. La població amb assegurança privada a Catalunya està a prop dels 2,5 milions: un 33,8%.

Medicina de Família

Entenem que el metge o metgessa de capçalera no s'han de limitar a dirigir pacients cap als diferents especialistes com si fossin la Guàrdia Urbana ordenant el trànsit. Creiem que la seva funció abraça tots els camps de la salut, des de l'exploració física fins al suport emocional i la detecció de problemes com la violència de gènere o la salut mental, labor que no poden realitzar si no és de manera presencial.

Aquest tipus d'atenció que coneixem com Medicina de Família o Atenció Primària és clau en el procés d'incorporació del progrés tècnic i científic a la cura de la salut.

Exclosos del sistema

Actualment les noves tecnologies són una barrera per la manca d'accés per part de la majoria de la població. Per altra banda, no es mostren ni molt menys més resolutives. Les demores en la resposta poden ser importants (fins a 25 dies) i aboquen els usuaris a una trucada telefònica, sense horari, que en moltes ocasions no es pot respondre. Els resultats d'aquesta deriva no només poden degradar encara més l'Atenció Primària, sinó passar a ser un altre element d'exclusió. De fet, ja estan deixant fora molts processos que es poden fer més complexos i agreujar pel fet de no haver estat atesos en el moment oportú. Ens

han d'aclarir si això és només una genialitat d'algun membre de l'Administració que només ha trepitjat un centre de salut el dia de la inauguració o un pas més en la destrucció del sistema sanitari públic que s'està duent a terme negant els mitjans i els professionals necessaris. Des d'aquí convoquem la gran majoria de professionals que estimen el sistema sanitari i lluiten per millorar-lo, i els usuaris, autèntics propietaris del mateix, a reivindicar una sanitat que respongui a les nostres necessitats i no a les d'aquells que impulsen l'afiliació a les mútues i que volen destruir el sistema sanitari públic.

Opinió

ALBERT RECIO

14 L'economia de Barcelona, cap a on anem?

DAVID LLISTAR

14 Un pare espiritual, un mestre, l'Arcadi

La veu del
CARRER

Continuem sense 'el Naya'

L'aniversari de *Carrer* -tres dècades d'una existència lligada als avatars de la nostra ciutat- coincideix amb la retirada de la primera línia de la seva ànima mater, l'activista veïnal i fins ara codirector Andrés Naya, un *capricorn* tossut, pencaire i entusiasta al qual la revista de la Favb (i tantes altres aventures de la *premsa pobra*) deu tant la perseverança com una honestedat reconeguda dins i fora del moviment veïnal.

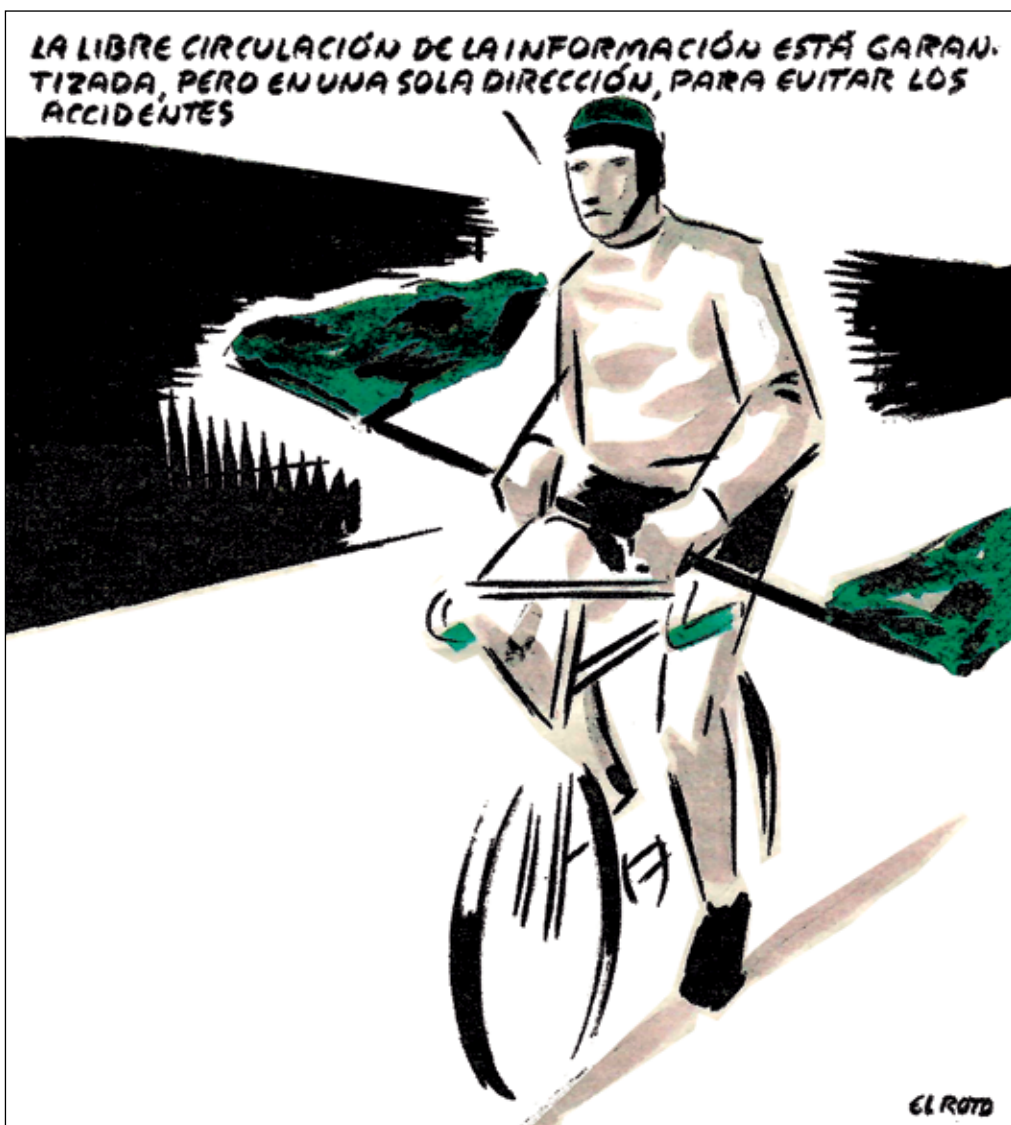
És la generació que en la seva joventut es va revenjar de l'escolarització franquista muntant partits, agrupacions i mitjans d'expressió clandestins i que en la maduresa ha tensat la corda per mantenir estructures crítiques -sobretot mentals- que qüestionin l'autocomplaença d'una ciutat que, ben entrat el segle XXI, ha hagut de patir una pandèmia mundial per frenar i pensar que les coses es podien haver fet d'una altra manera.

Ara toca a una altra generació, la dels fills dels obrers que van poder anar a la universitat, que es va escolaritzar en democràcia i que ha viscut més llibertat i també més precarització, recollir aprenentatges i armar-se amb noves eines per intentar entendre el món que l'envolta i transformar-lo fent front a antics i nou reptes.

Un veritable final de cicle que remou també el tauler on es cuina la modesta revista *Carrer*. Continuar significa renovar la confiança tant amb la Favb i les associacions veïnals com amb la resta de companys de viatge que són els col·laboradors i els lectors. Engreixar la màquina i posar-la al dia mantenint la base que l'ha fet una publicació útil tant per al moviment associatiu com per als focus de debat vius a la ciutat, sensible als neguits que sorgeixen de les persones que habiten els barris de la globalització i oberta a l'entrada de les noves generacions que han de dir la seva.

Carrer ha sigut una barreja d'intuïció, ofici, militància i, per què no dir-ho, un punt de bogeria. I també d'amistat. Sabent que no hi ha ningú imprescindible, és imprescindible que hi hagi algú. Com ara les lectores i lectors de *Carrer*. Continuem?

El ninot de
El Roto

¡Gracias!

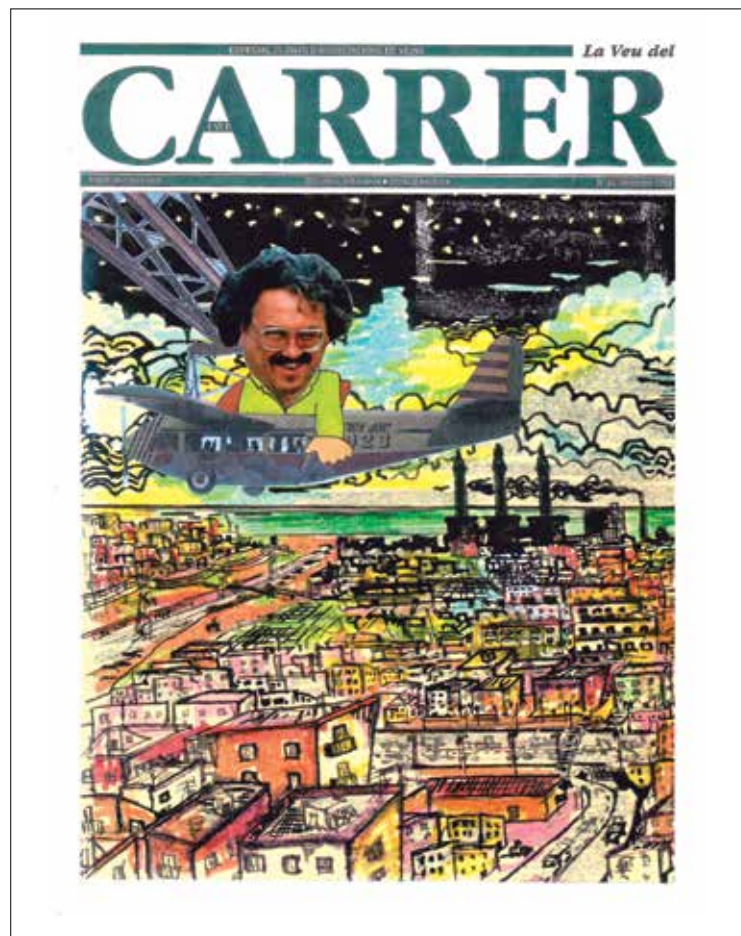
ANDRÉS NAYA

Treinta años no es casi nada. Una de las cosas en las que creo que acerté en mi vida fue liarme con el proyecto de *Carrer*. Creía que merecía la pena. Lo hemos tirado adelante decenas y decenas de personas. Con ellas he aprendido algunas cosas de una profesión preciosa. El periodismo de verdad. Soy consciente de que los tiempos son muy difíciles. Tenéis una profesión de alto riesgo.

Muchos han sido los colaboradores. Su generosidad ha sido inmensa. En treinta años no llegan a cinco los que se han negado a colaborar con nuestra revista. El trabajo realizado ha estado rodeado de complicidades. Siempre encontramos algún momento para compensar los esfuerzos. En los últimos tiempos vuestra compañía me ayudaba a engañarme pensando que los años no pasaban. La verdad es que yo me lo he pasado muy bien.

Las entidades y colectivos que nos habéis tenido en cuenta habéis llenado nuestras páginas de contenido. Sin vuestras reflexiones y reivindicaciones en muchas ocasiones hubieran quedado en blanco.

Los nombres y los sentimientos se me agolpan. Dejarme que los relacione en silencio. No quiero ser injusto. Dibujantes, periodistas, fotógrafos, activistas, empezamos siendo compañeros de viaje y hoy sois mis amigos.

JORDI FOIX, 1996

A los compañeros de la Favb, de ayer y de hoy, agradeceremos que hayamos podido hacer, con total autonomía, una revista crítica sobre la Barcelona de los barrios. Vuestra generosidad ha sido fundamental para editar 157 números. Vuestra

generosidad será determinante para que *Carrer* tenga continuidad. Esta ciudad necesita más que nunca publicaciones críticas y rebeldes.

Seguiré acariciando las páginas de *Carrer* y podéis seguir contando conmigo.

LA VEU DEL CARRER

Edita: Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (Favb)
Obradors, 6-10 baixos
08002 Barcelona
Telèfon: 93 412 76 00
e-mail: carrer@favb.cat
Web: www.favb.cat/carrer
Twitter: @laveudelcarrer

Portada: Azagra i Revuelta

Administració: Rocío Altozano

Fotomecànica i impressió: Imprintsa
Telèfon: 93 878 84 03Distribució: Trèvol Missatgers
Telèfon: 93 498 80 70

Consell de direcció:
Andrés Naya, Ana Menéndez

Cap de redacció i maquetació: Elia Herranz

Revisió del català: Roser Argemí

Consell de redacció: Laura Aznar, Anaïs Barnolas, Néstor Bogajo, Luis Caldeiro, V. Canet, Dani Codina, Marc Font, Ignasi Franch, David García Mateu, Eloi Latorre, Meritxell M. Pauné, Jordi Martí, Jesús Martínez, Joan Morejón, Cristina Palomar, Ignasi R. Renom, Marc Villoro

Consell assessor: Roser Argemí, Alfons Barceló, José Miguel Benítez, Jesús Berrueto, Horacio Capel, María Favà, Josep Ramón Gómez, M. Eugenia Ibáñez, Alfons López, Eugeni Madueño, Pep Martí, Pep Miró, José Molina, Eduard Moreno, Ferran Navarro, Rosa Mª Palencia, Albert Recio, Ferran Sagarra, Josep Lluís Rueda, Mercè Tatjer, Ole Thorson, Àngel Valverde, Pau Vinyes

La FAVB no està necessàriament d'acord amb les opinions que s'expressen als articles signats per particulars o col·lectius. Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

Impressió en paper de 48,8 grams
Dipòsit legal B - 21300 - 1995
Aquest número té un tiratge de 8.000 exemplars i la seva distribució és gratuïta

L'edició d'aquesta publicació ha estat possible gràcies a la col·laboració de:

LA CAMBRA FOSCA

Tres dècades tancant dolenteries al “quarto” fosc

ANDRÉS NAYA

A *Carrer* estem convençuts que “La cambra fosca” (a la primera època, “El quarto fosc”) és una de les seccions més llegides de la revista. Missatges curts amb una certa mala llet que denunciïn personatges de mal viure o institucions que abandonen les seves responsabilitats. Polítics, banquers, especuladors, corruptes, policies de tota mena, són majoria a les seves pàgines. Nosaltres gaudim ficant el dit a l'ull dels comportaments indesitjables.

La Cambra ha acompanyat *Carrer* des del primer número, primer gairebé oculta en una columna. Era l'any 1991 i denunciàvem l'especulació a Piscines i Esports a Sarrià. I així, durant 157 números: al penúltim hi ficàvem les companyies elèctriques pels talls de llum als barris.

A partir del número 80 la que era una tímida secció va anar guanyant espai i presència. Amb l'ajuda de l'amic Joan Carles Magrans, que li va donar un nou aire a la maqueta, li vam dedicar tota una pàgina, incorporant la secció “En positiu”, per contrarestar tanta foscor. Llegint tota la col·lecció de *Carrer* destaca l'aparició recurrent del cas de Pedro Álvarez, jove mort per un

GRÀCIES

ALS VEÏNS I VEÏNES DE NOU BARRIS

Per la seva tenaç lluita defensant els terrenys de Renfe-Meridiana, impedit que s'omplissin de pisos i reivindicant que es destinessin a equipaments públics. Sense la vostra lluita, no hagués estat possible que féssim acte de presència al vostre districte. Avui, els nostres negocis estan molt ben situats.

A L'AJUNTAMENT DE BARCELONA I AL SEU ALCALDE, JOAN CLOS

Perquè, després que el govern de l'època expropiés els terrenys al 1977 anunciant que “les quasi 40 hectàrees es convertirien paulatinament en equipaments i zones verdes” (veure premsa del moment), finalment han acceptat les nostres exigències i, després de molt dubtar, ens han venut el solar a un preu molt raonable. El municipi ha recollit uns diners i l'Ajuntament s'ha estalviat construir els equipaments. Sense vosaltres no hagués estat possible. Gràcies.

El Corte Inglés, agraït

L'any 2005 el Quarto Fosc feia conya amb un anunci d'agraïment de la famosa cadena comercial, que va inaugurar 18.000 metres quadrats en sòl per a equipament públic a Can Dragó comprat a preu de saldo a l'Ajuntament després d'una llarga lluita veïnal perquè no s'hi construïssin pisos. A part del *pelotazo*, es va permetre que les sortides de l'aparcament es mengessin més espai públic i es van construir dues plantes il·legals que després es van autoritzar.

Personatges fosc

Empresaris com Núñez y Navarro (constructor), Isidre Fainé (expresident de CaixaBank) o Amadeu Cuatrecasas (advocat), i polítics de tots colors com Quim Mestre (ICV-PSC), Jorge Fernández Díaz (PP) o Boi Ruiz (CIU) han omplert de manera recurrent la nostra secció.

policia que ha quedat impune. La seva família mai no s'ha cansat de reclamar justícia.

No hi són tots els que s'ho mereixien, però tots els que hi han sortit ho tenien més que merescut. Se'ns va escapar, potser per falta d'espai, el jutge Juan Manzanares, aquell que no va aplicar el reglament penitenciari perquè no morissin a la presó els malalts terminals de SIDA.

Altres vegades donàvem testimoni de situacions surrealistes. Com la dels Mossos d'Esquadra que van multar una mare per donar el pit al nadó al mercat de Gràcia. La pancarta amb què ella va respondre era genial: “Yo me saco la teta cuando al bebé le peta”.

Menció a part mereixen operacions especulatives com la privatització de la muntanya de Montjuïc per a la construcció de l'hotel Miramar, l'enderroc amb traïdoria de Torre Melina o la deixadesa institucional de Can Ricart.

Els abusos policials també han requerit molt d'espai, massa. Destaquem els casos de les víctimes de bales de goma que van perdre un ull per exercir el dret a la manifestació.

Hi hem dedicat poc espai a les corrupteles: les notícies ens desbordaven. No hi havia prou d'espai per a tanta maldat. Deixeu-nos citar el cas del Palau de la Música, que serveix per resumir-ho gairebé tot. L'any 2013 vam publicar a tota pàgina una relació de persones, institucions i empreses corruptes sota el títol de “La merda se'ns menja”, acompanyada d'una il·lustració de El Roto que representava un monument a una rata enorme.

Vam dedicar diversos números a tancar a la Cambra l'alcalde Joan Clos, que per un capritx de senyoret se li va ocórrer jugar a vinater, talar 700 arbres a Collserola per plantar-hi vinyes i omplir algunes ampolles de mal vi per poder regalar-les per Nadal. També hem de lamentar danys col·laterals per exercir la llibertat d'expressió. El funcionari que ens va filtrar els diners que Iñaki Urdangarín devia a l'Ajuntament en multes i impostos, just abans de casar-se amb la princesa, va acabar represaliat. L'Ajuntament socialista el va localitzar, li va aplicar la duresa de la llei i el va despatxar. El mal cos que se'ns va quedar encara perdura quan ho recordem.

Volem acabar aquest repàs fent un *homenatge* a l'ens que més ha sortit, i segueix fent-ho per mèrits propis, a la nostra veterana secció: Agbar. Mereix un “quarto” a part.

La número u: Agbar!

És conegut que durant anys i panys Agbar ha fet negoci amb el servei de l'aigua sense tenir un contracte en regla, per la gràcia de déu i del franquisme. Quan ho vam denunciar, l'empresa va buscar una sortida de dubtosa legalitat per poder continuar amb el xollo.

La companyia inverteix un munt de diners en explicar les bondats del seu negoci milionari, per exemple fent (o retirant) campanyes publicitàries. A les pàgines de *Carrer* comprava publicitat a tota pàgina fins que va descobrir que ens fèiem ressò d'opinions favorables a la municipalització, i la va retirar de manera fulminant.

La multinacional aplica la mà dura i exerceix el poder pagant un exèrcit d'advocats per detectar qualsevol informació que no li sigui favorable. El juny de 2016, després de publicar l'article “Sis anys de saqueig de l'aigua a Barcelona”, ens va amenaçar a *Carrer* i a la revista digital *Crític* amb els tribunals si no publicàvem la seva rèplica.

Així i tot, no ha pogut evitar que l'opinió pública sigui cada cop més favorable a la municipalització. Per això ha començat una intensa operació de rentat de cara a cop de talonari. Per

exemple, dedicant-se a pagar actes lúdics a festes majors, aprofitant-se que els mitjans econòmics als barris sempre són escassos. Enormes pancartes que proclamen que la festa major se celebra gràcies a ells. O publicant un col·lecció de llibres titulats *Memòries del districte* on pretenien “donar veu als veïns que són la història de la ciutat”. Escrit per joves periodistes mal pagats, era Agbar qui s'amagava al darrere. La major part de les persones entrevistades es van sentir enganyades, i en molts barris les entitats es van negar a repartir-ne exemplars.

El servei de l'aigua a Catalunya és un gran monopoli. Agbar va passar a mans de la Caixa i després a la francesa Suez, recentment absorbida per Vedolia. En la guerra per defensar el seu negoci ha portat als tribunals desenes de municipis

RICARDO HERMIDA-SR. PLÁSTICO

des del mateix moment en què es plantegen assumir la gestió de l'aigua, com ja es fa amb èxit a nombroses ciutats europees.

Amb l'Ajuntament de Barcelona la pugna és brutal. Ha denunciat el reglament de participació per impedir que es celebri un referèndum on es preguntés a la ciutadania si està d'acord, o no, amb la municipalització del servei.

Per a més inri, de tant en tant passeja pels mitjans de comunicació una comissió fantasma d'experts formada per exalcaldes, advocats famosos i altres personatges que diuen treballar per la dimensió social de la companyia monopolista. Sorprenen que dirigents sindicals i veïnals s'hagin deixat entabanar per formar-ne part i fer-se cada cert temps la foto de rigor. El clientelisme té molta capacitat de seducció.

ALBERT RECIO ANDREU
VICEPRESIDENT DE LA FAVB

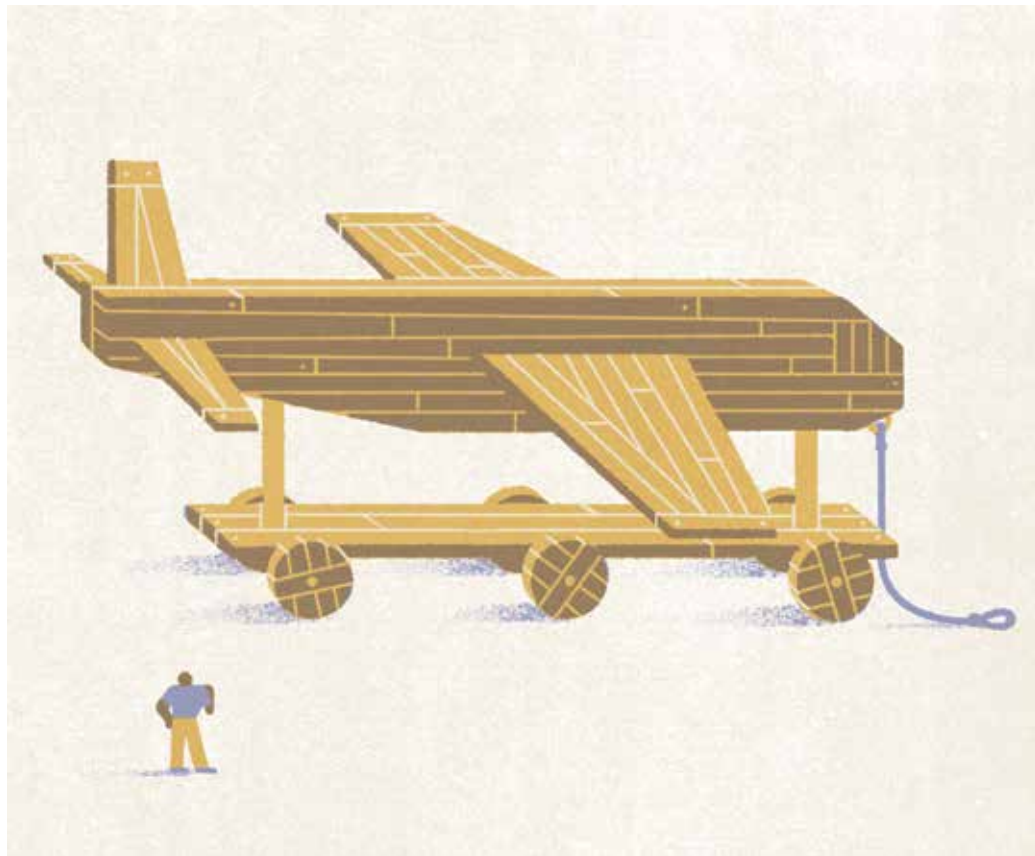
L'economia de Barcelona, cap a on anem?

L'economia de Barcelona s'ha sustentat, com la de tota gran ciutat, en algun tipus d'activitat que li ha permès atreure recursos de l'exterior. Durant tot el segle XIX i bona part del XX, Barcelona va basar el seu desenvolupament en ser el centre (juntament amb Bilbao) de l'activitat industrial d'Espanya.

Un país força tancat a la competència exterior i que per tant garantia rendibilitats suculentas a un teixit productiu no excessivament eficient. L'especulació urbana i el control dels subministraments públics han constituït una altra de les activitats tradicionals de les elits locals. Aquest model econòmic va començar a morir amb la crisi dels 1970, l'entrada a la Unió Europea i la globalització econòmica. El procés de desindustrialització va transformar moltes famílies de les elits locals d'industrials en inversors immobiliaris i financers.

La ciutat va trobar un nou model després dels Jocs Olímpics de 1992 -que van servir d'aparador- amb l'eclosió del turisme de masses associat al transport *low cost*. Per a les elits urbanes el turisme és molt atractiu no tan sols per la despesa que genera, també perquè obre moltes oportunitats al capitalisme rendista. Hotels, pisos turístics, lloguer de locals (associat a l'ocupació del sòl públic per les terrasses...), espais comercials, són el centre d'un enorme procés especulatiu que té la seva cara fosca en forma d'assetjament immobiliari, increment dels lloguers, desnonaments, ocupació de l'espai públic, monocultiu turístic en determinats barris... El turisme no és només l'hostaleria, és també comerç, activitats recreatives, fires o transports.

És cert que no tot es redueix a turisme. S'ha produït també un creixement rellevant de segments derivats de les noves tecnologies de la comunicació, concentrats sobretot al 22@, i un increment de l'activitat logística. I potser també un creixement del paper del sector de l'ensenyament i de la sanitat orientats al públic forà, que poden ser variants del turisme. Aquest nou model productiu, que es presenta habitualment com un model d'èxit, té contrapartides molt desagradables: desigualtats socials i

EDUARD SALES

Considerar la pandèmia com un breu parèntesi i continuar amb la línia econòmica seguida fins ara alimenta els dos problemes més greus de la ciutat; les desigualtats i la crisi ecològica

de renda, problemes d'accés a l'habitatge i un insuportable cost ecològic.

La pandèmia ha mostrat les debilitats d'aquest model: l'enfonsament del turisme a causa del confinament ha fet caure l'economia local; durant un període es va produir una falta de subministraments sanitaris bàsics; els sectors més precaris han experimentat greus problemes de subsistència... L'experiència hauria d'haver suposat una oportunitat per reflexionar i per repensar un model tan vulnerable, i també per avançar-se als problemes que podem esperar en el futur, molts d'ells ja detectables: desigualtats socials intolerables, problemes d'habitatge,

serveis públics insuficients, vulnerabilitat derivada de l'especialització excessiva, crisi ambiental multidimensional, etc.

Davant d'aquesta situació hi ha diverses respostes possibles, que poden tenir importants conseqüències per al futur de la ciutat. En termes sintètics es poden resumir en tres escenaris diferents.

Com si res no hagués passat

El primer és considerar que la pandèmia ha estat un breu parèntesi i que cal continuar la línia seguida fins ara. És el que defensen la majoria de forces vives de la ciutat i que, en gran mesura, promou l'àrea econòmica de l'Ajuntament: recuperar el turisme com sigui, seguir amb els programes de grans infraestructures (ampliació del port i l'aeroport) i "atreure talent", o sigui, centrar-se en promocionar els sectors que ara ja han despuntat. Molts dels temes que estem debatent aquests dies tenen a veure amb aquesta resposta. És la via més

directa per seguir engreixant els dos problemes més greus que té plantejada la ciutat: les desigualtats i la crisi ecològica. I suposa mantenir totes les vulnerabilitats que la crisi actual ha deixat en evidència.

Igual, però amb retocs

El segon escenari és una variant del primer, que apunta a bona part de les propostes que es deriven dels programes de la UE: intentar racionalitzar algunes coses i considerar la innovació tecnològica com la base per abordar els problemes ecològics, però mantenir bona part de les dinàmiques anteriors. És cert que algunes iniciatives poden millorar coses: fomentar el reciclatge de residus, posar limitacions a l'ús del cotxe, etc. Però ni alteren per elles mateixes el model de desigualtats imperant ni està gens clar que siguin adequades per fer front a l'allau de problemes potencials que es deriven de qüestions com el canvi climàtic, la fi dels combustibles fòssils, la crisi de biodiversitat o la generació de residus.

Canviar les prioritats

La tercera alternativa, la que seria desitjable però que és improbable que s'imposi, passaria per replantejar tant la lògica productiva com la social. Això vol dir prendre nota de les fragilitats i perills d'un model excessivament especialitzat, socialment injust, ecològicament insostenible. Suposa, entre d'altres accions, desenvolupar polítiques productives i de consum orientades a reduir seriosament la càrrega de materials, a minimitzar els residus, a canviar les pautes de mobilitat, a diversificar les activitats productives. I també a realitzar transformacions al nivell de les regulacions que contribueixin a reduir de veritat les desigualtats. No és fàcil ni assolible a curt termini. Però precisament per això és tan urgent entendre que és necessària i començar a endegar iniciatives de canvi real. I el sector públic i els sectors socials hi haurien d'estar al capdavant, vista l'addicció dels sectors empresarials al model actual. Hi ha molts interessos i inèrcies culturals que s'hi oposen. Però és allò que demana la crisi social i ecològica a la qual ens ha portat "l'èxit" d'un model caduc.

DAVID LLISTAR

Un pare espiritual, un mestre, l'Arcadi

Arcadi Oliveres, economista, va morir estimat a més no poder per centenars d'amics i amigues que l'admiraven. Una processó vam passar a acomiadar-lo a casa seva, li vam dirigir paraules en blogs inacabables, i li vam expressar l'admiració fent-li homenatges diversos i sentits, durant aquells mesos que va aguantar un càncer desfermat, terminal. Va morir de la mateixa manera que va viure, marcant petja, donant exemple, coherent, estimant.

L'Arcadi era un professor d'universitat que impartia principalment fora de la universitat. Devia de tenir el rècord mundial de xerrades, capaç de fer-ne dues al matí a pobles de Catalunya i a continuació marxar en autobús a Terol a fer la següent. I l'endemà, més. No deia mai que no.

Però la figura de l'Arcadi ens fa reflexionar sobre la figura del mestre espiritual, el que se't creua algunes vegades al llarg de la vida, el que t'excita, t'emociona i serveix de brúixola vital, el que destaca entre tantes persones interessants. No està molt de moda la figura de mestre (savi, exemplar, proper, modest, capaç d'empatit-

zar...) com a necessitat humana bàsica per créixer com a persones. En els nostres respectius fulls de vida es porten més els cursets, els màsters universitaris, les sèries, els influencers i tutorials del youtube que segueixes, i els personatges populars. Però no els mestres com l'Arcadi.

Com diu l'article "Som arcadistes" que parla d'una generació d'internacionalistes, anticapitalistes, cristians de base, cooperants, pacifistes i/o independentistes a qui l'Arcadi va influir-nos com a mestre, ell era capaç de llançar una diagnosi global funesta i, immediatament després d'una pausa, obrir-nos l'interruptor de l'esperança amb alternatives que nosaltres podríem arribar a desplegar. Foscor i després llum, derrota però alternativa. Mai una xerrada sobre un problema sense plantejar alternatives personals i col·lectives. Primera llei de la teoria del canvi. Fórmula mestra.

Jo (nosaltres) formo part d'aquestes generacions de centenars que hem tingut de mestre l'Arcadi. Amb l'Arcadi hem après globalització, hem format voluntaris per a camps de treball al Servei Civil Internacional i SETEM, hem creat el moviment del deute extern i

l'Observatori del Deute en la Globalització i organitzat una consulta il·legal però legítima, hem après del dispendi militar i desplegat manifestacions contra la guerra del Govern, de la banca ètica, de la captura de l'Estat per personatges com Botín, o la necessitat d'un Procés Constituent. Ell va començar amb una xerrada sobre Puig Antich a l'Eixample Esquerra abans de ser assassinat en els darrers anys del règim franquista, ens explicava mentre menjava uns bunyols que li vam dur a casa seva. I ha acabat escrivint un llibre i deixant-se acompanyar afablement a la mort malgrat el dolor i els efectes de la morfina. Arcadi, no t'oblidarem.

L'Arcadi era tant també per la seva parella, la Janine, menys visible. Aquestes coses són sentit comú. Ella va coordinar tantes visites, també la nostra a casa seva. La casa, metàfora de nou de l'Arcadi. Una casa oberta amb gent que entra i surt en confiança, unes cadires senzilles i un jardinet naturalitzat, envoltat de promocions immobiliàries, grues i carreteres de vehicles fumejants a Sant Cugat. Així és el món capitalista i així era ca l'Arcadi i la Janine. Una metàfora final, de les de mestre.

30 anys d'informació a Barcelona

Articles

■ MARC ANDREU
■ LAURA AZNAR
■ PEPE BAEZA
■ NÉSTOR BOGAJO
■ V. CANET
■ MARIA FAVÀ

■ DAVID GARCÍA MATEU
■ M. EUGENIA IBÁÑEZ
■ ELOI LATORRE
■ HELENA LÓPEZ
■ MERITXELL M. PAUNÉ
■ EUGENI MADUEÑO

Fotografia

■ DANI CODINA
■ MARC JAVIERRE
■ JOAN LINUX
■ IGNASI R. RENOM

Portada

■ AZAGRA & REVUELTA

Aquest dossier vol ser un modest homenatge a la premsa de proximitat que, com *Carrer* durant tres dècades, s'ha proposat donar veu als que no solen tenir-la i apropar-se als barris i a la seva gent. Un periodisme que continua sent útil i necessari

Tanquem la barraqueta?

MARC ANDREU

“V” an ser uns moments irrepetibles, d'un periodisme nou i diferent que es practicava mentre s'estaven ensorrant unes estructures polítiques, econòmiques i socials caduques que havien mantingut el país fossilitzat durant més de tres dècades. Uns moments que van durar una dècada llarga, la meitat en els últims anys del franquisme i l'altra meitat en els primers passos cap a la democràcia. Una febrada que es va anar apaivagant quan va arribar la democràcia municipal”. Així acota temporalment el periodista i historiador Jaume Fabre, en un llibre de pròxima aparició significativament titulat *Cròniques del fang*, l'anomenat “periodisme de barraqueta o miserabilista” que van practicar entre mitjans dels anys 60 i els anys 80 del segle XX aquells professionals de la premsa barcelonina a qui es va qualificar amb l'epítet de *huertamaros*.

Joan de Sagarra va ser qui va batejar Josep Maria Huertas i els seus amics i deixebles amb l'epítet que evocava la guerrilla urbana uruguiana dels tupamaros, un sobrenom que no amagava la crítica, la burla o el menyspreu envers un periodisme social, qualificat despectivament “de barraqueta”, i que es confrontava al periodisme més literari, fantasiós o personal “de les ombres”, el titllaria Josep Maria Carandell; “de mirar-se el melic”, diria Manuel de Pedrolo que practicaven, entre altres, el mateix Sagarra. Ell va ser també qui, en plena polèmica amb Huertas, va arribar a adjectivar de “patufetisme-leninisme” tots aquells companys, *huertamaros* o no, que feien un periodisme atent als problemes socials i dels barris.

Com explica Fabre, a *El Correo Catalán* Huertas s'havia guanyat en broma la qualificació de fer “periodisme de barraqueta” perquè va ser el primer -en plena sintonia amb Francisco Candel- en escriure i publicar reportatges sobre els barris marginals de Barcelona que patien habitatge precari i uns serveis i equipaments inexistent. “*Donde la ciudad tiene otros nombres*” es deia la sèrie de 18 capítols en *huecogravat*, publicada entre abril i juliol de 1966 i recopilada el 2013 en l'antologia *Josep M. Huertas Claveria i els barris de Barcelona*, editada per la Favb al número 7 de *Quaderns de Carrer*. Huertas es va mantenir fidel a aquesta línia fins a la seva mort, el 2007, i va esdevenir un referent per a tots els qui, des de les associacions veïnals i altres col·lectius reivindicatius, lideraven les demandes per millorar la vida als seus barris.

Una proposta per a la Favb

Tot això ve a tomb perquè el naixement de *La Veu del Carrer* ara fa 30 anys, l'octubre de 1991, té precisament molt a veure tant amb l'època d'esplendor del periodisme social com amb el seu esllanguiment durant la Barcelona preolímpica. La idea de dotar la Favb d'un òrgan d'expressió periodístic propi data de mitjan anys 70, però si d'entrada no es va concretar -al marge de la revista satírica *Butifarra!*- és justament per-

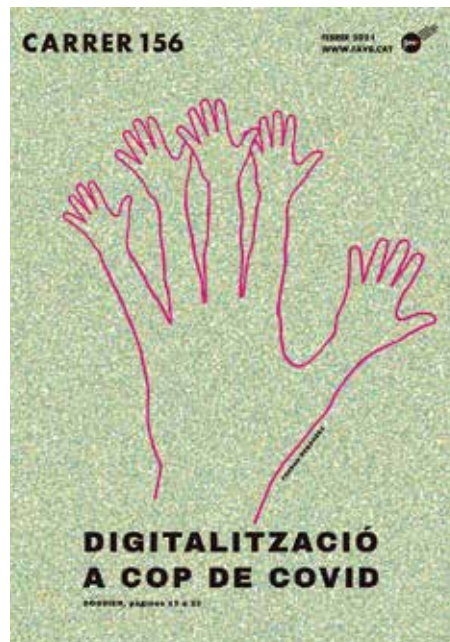

JOAN LINUX

Part del consell de redacció de la revista *Carrer*, desembre de 2019Primera i última portada de *Carrer* (1991-2021)

què la premsa de barris -conformada de mitjana per una trentena de butlletins veïnals, que van arribar a sumar fins a 69 capçaleres al llarg dels anys 70- i les seccions de local de la majoria de diaris barcelonins ja cobrien bé aquesta necessitat informativa.

El 1977, destacats periodistes de local com Maria Favà, Josep M. Huertas, Jaume Fabre, Manuel Sanz, Vicenç Gràcia i Manuel López van elaborar un document de treball que proposava a la Favb crear una revista de nom *Barris*

(i subsidiàriament *El 29* o *La Calle* o *El Carrer*). Citant les emblemàtiques revistes *Quatre Cantons*, *Gramma* i *Les Corts* com a exemples de premsa de barri a imitar, aquest informe argumentava “la necessitat” de crear un òrgan periodístic del moviment veïnal perquè “impulsaria amb més decisió i eficàcia l'alternativa popular en aquest camp social i evitaria dependre de la benevolència de la premsa diària per donar a conèixer les opinions i posicionaments de les associacions de veïns davant dels

problemes en que viu immersa la comarca de Barcelona”.

Aquesta *benevolència* de la premsa diària és la que es va anar perdent durant els anys 80, en paral·lel al reflux tant de la informació crítica a les seccions locals dels mitjans generalistes com del nombre de butlletins o revistes de barri en actiu. Per això, després de l'experiència fallida d'*El 29* -que la Favb va editar mensual-

L'aparició de ‘Carrer’ ara fa 30 anys va tenir molt a veure tant amb l'esplendor del periodisme social com amb el seu declivi preolímpic

ment entre desembre de 1983 i desembre de 1984, sota la direcció d'Isabel-Clara Simó i Mitzi Kotnik-, el naixement de *Carrer*, el 1991, sota l'impuls incombustible del dirigent veïnal i punt de referència periodística Andrés Naya va esdevenir clau i una alenada d'aire fresc i d'esperit crític enmig de l'oasi informatiu de la Barcelona olímpica.

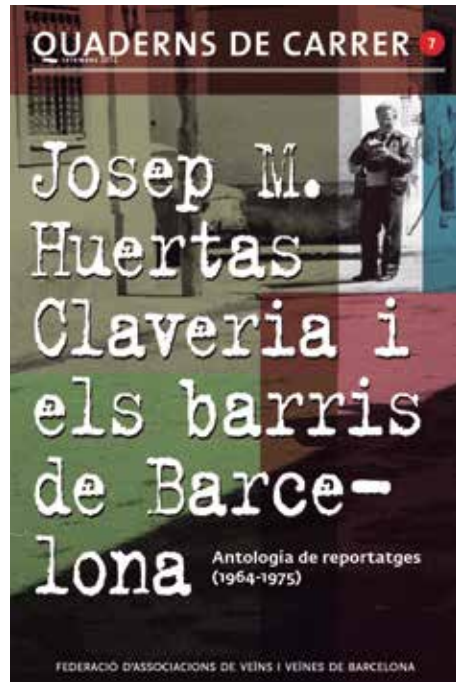
Durant tres dècades, sota cinc alcaldies diferents a Barcelona, sis presidents diferents a la Generalitat de Catalunya i cinc al govern espanyol, i veient també sis canvis de presidència a la Favb mentre passaven diversos directors pels grans diaris de la ciutat i morien (més que naixien) capçaleres de tota mena, *Carrer* s'ha mantingut

♦ VE DE LA PÀGINA 15

com a punt de referència d'un periodisme crític i militant, però alhora independent i rigorós, inigualable com a paraigües dels moviments socials i per la seva concepció social i la seva visió i anàlisi del model de ciutat i la Barcelona dels barris.

Refugi de 'huertamaros'

Amb la codirecció o ajuda regular de professionals com Roser Argemí, Ernest Alós, José Ángel Borlán, Joan Carles Magrans, Marta Plujà, Eugeni Madueño, Montse Ayats, Marc Andreu, Elia Herranz, Néstor Bogajo i Cristina Palomar, i amb un ampli consell de redacció que ha estat escola de periodisme per a molta gent jove que ja no ho és tant, el *Carrer* que ha pilotat Andrés Naya ha servit durant tres dècades de refugi i caixa de ressonància als *huertamaros* que resistien a les redaccions de la ciutat. Els han acompanyat els fotògrafs, il·lustradors i ninotaires que posaven imatge i color al periodisme de barraqueta, es diguessin Pilar Villuendas, Josep Ramón Gómez, Azagra, Fer, Manel Puyal o Pepe Encinas, que han trobat relleu en joves com Dani Codina, Ignasi Rodríguez Renom, Joan Morejón, Marc Javierre o Ricardo Hermida, entre d'altres. I també els intel·lectuals i professionals que se seguien reconeixent en aquelles coordenades:

Coberta de l'antologia de reportatges de Josep M. Huertas Claveria 1964-1975, publicada per la Favb l'any 2013

d'Anna Alabart a Manuel Vázquez Montalbán, de Jordi Borja a Albert Recio, per citar-ne només quatre.

Avui, desapareguts o jubilats ja pràcticament tots els huertamaros, i immersos des de fa temps tant el món associatiu veïnal com el periodisme en sengles revolucions que van més enllà del món digital i de la vida política i que afecten de ple

Immersos en canvis profunds que afecten tant el món veïnal com el periodisme, una veu com la del 'Carrer' segueix sent útil i necessària

tant les formes clàssiques d'organització social com l'ofici de la comunicació i la deontologia professional, una veu com la del *Carrer* segueix sent útil i necessària. Entre d'altres motius perquè -i no és qüestió de benevolència, sinó d'ofici i sensibilitat- pràcticament no hi ha ningú que practiqui de forma sostinguda un periodisme social i de carrer, insubornable i de proximitat, en una ciutat que és molt diferent de la de fa 30, 40 o 50 anys. Però que segueix sent una ciutat amb problemes, que pateix precariat en l'habitatge i que segueix tenint uns barris i uns

veïns i veïnes vinguts d'arreu que reclamen serveis i equipaments potser no inexistents, però sí molt insuficients. El dret a la ciutat, en definitiva.

Curiosament, i més en l'estela de Maria Favà o María Eugenia Ibáñez que del mestre Huertas Claveria, són principalment dones periodistes les qui, de forma isolada en alguna redacció de diari o digital, mantenen viu aquell periodisme local, social, crític, persistent i amb coneixement de causa perquè, si convé, gasten soles de sabates per fer cròniques de l'asfalt o del fang, de la vida i de la gent. És aquell periodisme que algú va titllar "de barraqueta" amb ironia o menyspreu i que ara, com abans, hi ha persones i poders que voldrien marginal o desaparegut. Però que no podran tancar mai perquè va en l'essència de l'ofici, sigui amb carnet de periodista (els huertamaros) o sense (Andrés Naya), que es puguin explicar històries amb sentit i sensibilitat, amb memòria i intencionalitat. Fins al punt, si s'escau, de poder guanyar un premi Pulitzer, com el que recentment ha rebut el fotoperiodista de l'Agència AP Emilio Morenatti pel seu seguiment gràfic i d'alt contingut social de la pandèmia a Barcelona, amb reflexions i fotos que van omplir un dels darrers dossiers i la mateixa portada de *Carrer*. Queda clar, doncs, que el periodisme de carrer té futur.

La 'premsa pobra', cada any es perd un llençol

MARIA FAVÀ

"Els redactors d'aquesta revista tenen més passat que futur. I el futur de la revista dependrà del relleu generacional", deia l'editorial del número de maig de 2021 de *La Vall de Vidre*, la revista de l'Associació de Veïns i Veïnes de Vallvidrera, que aquell mes va publicar el número 300. Aquesta sentència, quasi un obituari, es podria fer extensiva a la resta de les revistes de barri que depenen de les associacions veïnals. I fins i tot a la premsa generalista que ha rebaixat les tirades de forma dràstica mentre també han disminuït la publicitat i els ingressos i per contra no ha parat de pujar el preu del paper.

Però no és la primera vegada que es dona per acabada la premsa pobra, la que editen les associacions de veïns. L'any 1979 la Federació d'Associacions

Encara que se l'ha donat per morta més d'una vegada, la premsa local i veïnal té una llarga història que perviu malgrat les dificultats

de Veïns de Barcelona va muntar una exposició a la capella de l'antic Hospital de la Santa Creu on es mostraven les 45 revistes que s'editaven en aquell moment. Però mentre l'exposició va restar oberta, els més pessimistes ja deien que la mostra representava l'acomiadament, el final d'una etapa i que la marxa s'acabava. I és cert que en la dècada següent, acabada la dita transició i mig apuntalada la democràcia, els millors líders veïnals van abandonar les associacions per anar a treballar a l'administració. Aquest trasbals va alentir el ritme de les entitats i de retruc també el de les revistes de barri. Van desapa-

reixen algunes capçaleres i d'altres van anar fent la viu-viu.

El buit creat el van aprofitar altres publicacions també d'àmbit local però impulsades per comerciants o per agents publicitaris i que publicaven més anuncis que notícies. Però en la dècada dels anys noranta el moviment va rebrotar i es van tornar a publicar revistes de barri editades per les associacions. El 2001 se'n van comptabilitzar 121. Ara, vint anys després, només n'hi ha deu que surten estrictament de les associacions veïnals. "Les que van plegar és perquè no van saber mirar més enllà del seu melic", diu l'Andrés Naya, director de *Carrer* i exvicepresident de la Favb.

Però alhora que han anat desapareixent les publicacions que depenien només de les associacions n'han sorgit d'altres impulsades per coordinadores veïnals i d'entitats, plataformes cíviques, cooperatives... com *Masala* de Ciutat Vella, *El Clatellot* de Nou Barris o la que acaba de naixer, *La Rambla* del Poblenou. En aquesta llista no pot faltar *La veu del carrer* (*Carrer*), que es la síntesi de les revistes de barri.

Del segle XIX al franquisme dur

Els pobles de Gràcia i Sant Martí, abans de l'agregació a Barcelona, publicaven molta premsa local i cal dir que molt potent. Crida l'atenció *L'Arc de Sant Martí*, que es va començar a publicar el 1882, es definia com a regionalista, donava suport a la lluita d'Irlanda i va tancar el 1892 després de rebre 21 querrelles "per dir la veritat".

Al barri del Poblenou entre 1924-1928 es va publicar *Poble Nou*, que estava molt ben escrita i molt ben il·lustrada i donava molta canya a les entitats però alhora les defensava quan el govern civil les clausurava, com va fer amb *L'Aliança*, que la dictadura de Primo de Rivera feia tancar cada dos per tres per catalanista. Els promotors de la revista -entre d'altres els es-

Quatre clàssics de la informació veïnal sorgits del moviment associatiu del Poblenou, les Corts, el Guinardó i Can Tunis

VE DE LA PÀGINA 16

'Cap a Peus', la degana

criptors Xavier Benguerel, Salvador Roca i Roca i el pintor Ramon Calsina van acabar a l'exili. Roca i Roca va morir al camp de concentració d'Argelers.

Durant el franquisme i sota l'empara de l'església va aparèixer de nou premsa local, que sovint era un mix entre el full dominical, sermons morals, pinzellades d'història i quan es podia es colava algun tipus de denúncia cívica: *Núcleo* a Torre Baró, *Sarrià*, *Atalaya del Guinardó*; *Ideal* i *La voz de la montaña* en els barris de Montjuïc... D'aquestes primeres publicacions i de moltes de les posteriors no hi ha ni catàleg ni col·leccions senceres en cap arxiu públic i el seu estudi es fa ara molt difícil.

Ciclostil i sense peu d'impremta

A final de la dècada dels 60 apareixen les comissions de barri, impulsades sobretot per Bandera Roja i militants dels moviments catòlics. Les comissions es movien en la clandestinitat i la part emergida eren les associacions de veïns, que comencen a fer actes més o menys legals. Tant els fulls que sortien de les comissions com els modestos butlletins de les associacions es feien en ciclostil i sense peu d'impremta. És a dir, il·legals, i el seu objectiu era l'agitació: *El Obrero* de Sant Adrià del Besòs, *Poble Nou*, *Barrio* (d'Horta), *La Voz de los Barrios* (Nou Barris), *Asamblea* (Carmel, Can Carol)...

Si les anteriors revistes són difícils de trobar, el balanç d'aquestes encara és mes trist perquè la majoria van anar a la foguera quan es temia alguna "caiguda" (batuda) per part de la policia. Com vam fer els redactors de *4 Cantons* el 1975 quan vam decidir autosegrestar un número que havíem dedicat a mossèn Joan Soler i a Josep Maria Huertas detinguts pel cas Wilson que era un militant d'ETA.

A final dels anys 60 ja apareixen publicacions legals, sempre sota el paraigua de l'església, com *Carrilet* del centre social Almeda de Cornellà, *Gramma* a Santa Coloma de Gramenet, *La voz del barrio* de l'Hospitalet, *Besós* que editava

Cal que l'Hemeroteca de Barcelona faci una tasca de recollida de publicacions que ara estan en mans de particulars i d'entitats

l'associació d'exalumnes del Sagrat Cor de Sant Adrià... De totes aquestes, la més ben feta i impresa amb tipografia era *4 Cantons* que va sortir entre 1963 i 1967 sota l'empara de la parròquia de Santa Maria del Taulat, i que tornarà a sorgir ja en democràcia.

L'esclat del moviment veïnal

Quan el franquisme estava a la UCI, esclata a Barcelona el moviment veïnal i amb ell les revistes de barri. "Donaven veu als que no en tenien", recorda Andrés Naya, aleshores un eslògan molt popular. La premsa generalista no pot fer política encara i fa molt de cas a allò que passa als barris, i la lectura dels butlletins i revistes es fa imprescindible per saber on hi haurà la pròxima manifestació o quina campanya es prepara. "El que no sortia a la premsa, no existia" reconeix Naya.

El 1979, l'any de l'exposició i del punt d'inflexió, neix *Carrer Gran de Gràcia*, que és un dels altres referents de la premsa pobra, i que ja no depenia de l'associació de veïns. Se'n feia un tiratge de 5.000 exemplars, costava 200.000 pessetes cada número i es venia al quiosc al preu de 60 pessetes. El quiosc era la fita que perseguïen totes les revistes i algunes, com *4 Cantons* o *Gramma*, ho van aconseguir. Ara caldria que l'Hemeroteca de Barcelona fes una tasca prèvia de recollida de revistes i butlletins que ara estan en mans de particulars i entitats per tal de fer-ne després una catalogació.

La revista *Sant Andreu de Cap a Peus* és des de fa anys la degana de la premsa pobra. Surt amb aquesta capçalera i en format revista des de 1980 i només va interrompre la regularitat l'any passat, durant tres mesos, per culpa de la pandèmia. Des del 1973 i fins al 1980 l'Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar va publicar un modest butlletí ciclostilat que durant els primers anys tenia només un doble full.

Des de fa cinc mesos el responsable de la revista és l'Àlex González, estudiant de periodisme, que abans feia la crònica d'esports que és una secció important i estable junt amb la de teatre. La d'història local també és cabdal però ha anat apareixent i desapareixent. Abans que ell i durant deu anys el responsable va ser Xavi Aragall. Un altre dels puntals de la publicació va ser Pau Vinyes, que coordinava la secció d'història i que defineix la revista com "la veu del poble", i recorda que ha estat una escola de periodistes. Els coordinadors han tingut clar que era la revista de l'associació, però alhora era i és un mitjà informatiu i d'anàlisi crítica al servei de tot el barri.

"Acostar el barri a la gent del barri" és la definició que en fa

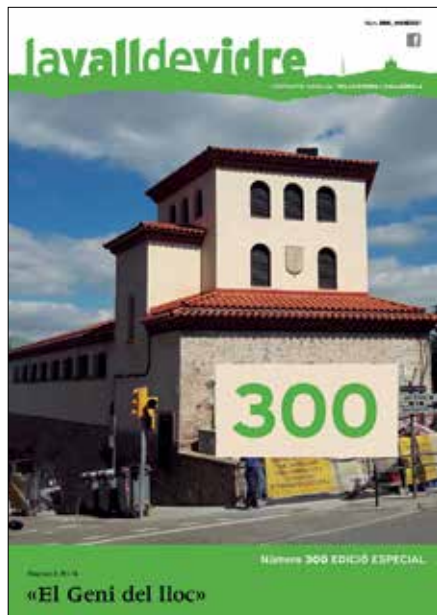
El primer número de la revista, publicat l'octubre de 1980, i l'últim, dedicat a la recollida de brossa porta a porta, un tema que ha creat gran debat i polèmica al barri

l'Àlex, que explica que ara la revista la fan només entre quatre persones i que abans eren moltes més. Una novetat, que potser crearà escola ara que s'estan acabant els temps del treball voluntari, és que el coordinador cobra. Poc, però cobra.

L'editorial l'escriu la junta de l'Associació però Aragall ressalta que l'entitat "deixa fer" a la redacció i uns i altres procuren no trepitjar l'ull de poll de ningú en temes que poden ser conflictius, com ara l'eix comercial o l'ocupació del cinema Lauren. Quan els temes són delicats procuren recollir totes les versions "de manera didàctica i rigorosa". En els darrers anys s'ha

Tossuderia i resistència dels butlletins veïnals

En aquests moments es publiquen a Barcelona una desena de butlletins que depenen de les associacions de veïns i veïnes. Si comptéssim les magnífiques revistes *Masala*, *El Clatellot* i *Carrer*, que són més globals per utilitzar una paraula de moda, serien alguns més.

Algunes de les associacions que no publiquen butlletins en paper tenen blocs o utilitzen les xarxes socials per donar a conèixer els seus actes, però aquesta fórmula no agrada els socis més grans que tenen dificultats per connectar-se a internet.

- Les associacions del Clot-Camp de l'Arpa i Congrés-Indians no hi van posar gaire imaginació i van titular les seves revistes en paper com *El butlletí*. Les dues tenen 16 pàgines i porten publicat com quasi totes. La del Clot va publicar el seu número 286 el passat mes d'abril. La del Congrés va sortir el mes de febrer amb el número 51.
- L'associació del Poblenou edita una revista amb el nom del barri. L'abril va treure el número 113, de 24 pàgines. Tenen les revistes publicades des de l'any 2004 penjades a la web. Del 1975 al 1978 el butlletí de l'associació es va fusionar amb la revista *4 Cantons*.
- *Tota la Sagrera* es publica des de 1982. El passat abril va publicar-ne el número 188, que té 32 pàgines.
- *La Vall de Vidre* de Vallvidrera va treure el seu número 300 amb setze pàgines el mes de maig. Sovint fa crides a favor del relleu generacional. Publica força notícies de tipus històric.
- *Putxet actiu* és un butlletí molt clàssic amb notícies curtes que es publica des de fa 25 anys. El mes d'abril va treure el seu número 63, que té dotze pàgines.
- També és un butlletí molt clàssic. *Sagrada Família*, que porta en el subtítol "50 anys fent barri". El mes d'abril va publicar el número 119 amb 16 pàgines.
- *Esquerra de l'Eixample* va publicar l'abril el seu número 100 amb articles

optat per estar present a les xarxes socials, sobretot Twitter i Facebook, i pengem una part dels articles a internet. Tots plegats són conscients que les associacions de veïns ara tenen molta competència amb les plataformes veïnals i cíviques que han anat apareixent, però també saben que les associacions de veïns són encara les que saben moure's millor pels laberints de l'administració i aconseguir contactes i informació.

Temes per continuar essent la degana no li faltaran al *Cap a Peus*. El tema estrella i que probablement donarà més titulars és la interminable estació de la Sagrera.

sobre la gent gran i molta informació feta per dones i per a les dones.

• La revista de l'associació de Prosperitat *A tot el barri*, tirada en blanc i negre i fotocòpia, surt un parell de vegades l'any i acaba de renovar-ne el disseny.

DANI CODINA

D'esquerra a dreta, Helena López i M. Eugenia Ibáñez, cronistes de Barcelona i els seus barris

“La lluita contra la dictadura a la premsa es va fer a través de la informació local”

- M. Eugenia Ibáñez
- Helena López
Periodistes

LAURA AZNAR

M. Eugenia Ibáñez i Helena López són dues periodistes *tot terreny* que estimen el seu ofici. Una conversa amb elles ens ha donat perspectiva per parlar del passat i el present del periodisme de proximitat, la independència dels professionals, la cobertura dels grans moments històrics a la ciutat i com la informació local ha preservat el fil roig de la memòria barcelonina.

— Quin és el paper que ha de tenir la informació local i de proximitat en la premsa generalista?

— **Maria Eugènia Ibáñez:** És la informació que queda més a prop del ciutadà. Al veï l'afecta directament perquè li estàs explicant coses que pot tocar, que pot contrastar: té una forma física. Tu parles de transport públic o d'un equipament i el que li dius

al ciutadà té una traducció molt clara quan surt al carrer.

— **Helena López:** I moltes vegades, les històries petites tenen molt d'universal. Jo intento trobar coses grans en allò més petit, que té lloc als racons i als marges, però que interpel·la molta gent. La injustícia que pateix la senyora gran de la Vall d'Hebron que no pot arribar al CAP amb l'autobús té molt de similar al que li pot passar a moltes senyores de molts barris, tant de Barcelona com de fora. I aquest és un altre element: quan fem informació local ens mirem molt els temes de Barcelona, però hi ha moltes ciutats amb problemes molt semblants.

— **MEI:** Darrere de les coses petites hi ha una decisió política i una ideologia molt clara. Recordo que als primers anys de la democràcia, a Nou Barris hi va haver una lluita que va durar molt de temps per un

arbre. I tu pensaves: com venc això al diari? Perquè creies que havia de sortir. Perquè sabies tot el que hi havia darrere. No era només l'arbre, sinó un barri que volia una zona verda. L'arbre era un símbol.

— **HL:** Aquesta és una mica com la teva batalla: fer que l'arbre sigui icònic i que salvar-lo signifiqui molt més que l'arbre en si mateix.

— La Barcelona “rosa de foc” es teixeix a partir de les lluites als barris. I és el periodisme local el que en deixa constància.

— **MEI:** Durant els darrers anys de la dictadura potser no podies parlar d'una reunió entre polítics, però en canvi, quan parlaves dels carrers sense pavimentar del Carmel, o de les cases que s'enfonsaven, o dels veïns que no tenien el mínim element per viure, era difícil que ho censuressin amb l'argument

que hi havia una interpretació política al darrere. I hi era. Però colava. Col·locar la informació local era més fàcil i per això tenia tanta força: recollia la lluita de molts barris i associacions de veïns que també feien oposició al règim. La lluita contra la dictadura a la premsa es va fer a través de la informació local.

— Però aquest tipus de periodisme té el reconeixement que mereix dins la mateixa professió? És cuida la informació local?

— **HL:** Jo crec que encara es manté prou viva en els principals diaris editats a Barcelona, que tenen una secció específica d'informació local. De fet, jo crec que cada vegada es posen més en valor les històries úniques, la veïna que t'explica el que li passa, el relat humà que només tindràs tu. Ara que tot és actualitat, últim minut i bombardeig d'informació, les històries pròpies es valoren més.

— **MEI:** També té molt a veure amb el redactor que la fa, si està convençut i si lluita perquè li donin l'espai que creu que mereix el tema que treballa. Alguns companys de professió comencen fent informació local perquè és una via d'accés als diaris, i quan ascendeixen, salten a una altra secció. Alguns directors no sempre li donen prou importància: hi ha el mite que tothom pot fer aquest tipus de periodisme. En canvi, jo valoro un mitjà a partir de la informació local que ofereix, perquè crec que implica un coneixement profund de la ciutat. Quan llegeixes un tema saps perfectament si el periodista ha escrit al dictat o si sap de què parla.

— **HL:** I escriure des de la proximitat també és més perillós que escriure sobre Donald Trump, per exemple. Ell no et trucarà. Però potser quan parles de l'ar-

➔ VE DE LA PÀGINA 18

bre de Nou Barris, el terreny on es planta és de Núñez i Navarro. Sembla que sigui més fàcil fer un tema sobre Turisme de Barcelona, però hi ha molts interessos darrere d'aquest consorci, fet que implica més pressió.

— L'Helena deia que en la informació local hi ha una inèrcia cap al "barcelonacentrisme". Això deixa fora les ciutats invisibles?

— **HL:** El que passa a Barcelona sembla que sigui el que més interessa, però hem d'ampliar la mirada cap a l'àrea metropolitana. La taca d'oli barcelonina com a ciutat transformadora amb iniciatives comunitàries també es reproduïx a altres llocs, i és interessant explicar-ho. No només ens hem de quedar amb com de xulo és Can Batlló, al barri de Sants. Segurament a Can Trinxet, a l'Hospitalet, es fan coses similars, però vendre Can Trinxet és encara més difícil que vendre Can Batlló, per la concentració de poder que hi ha a Barcelona.

— Quan la M. Eugènia va rebre el premi d'Honor dels Premis de Comunicació Local, el 2010, va fer un discurs on deia que es considerava d'una generació privilegiada. "No vam haver de sotmetre la veritat als interessos econòmics o polítics de les nostres empreses. Avui, adaptem la realitat a la ideologia de la marca empresarial que ens toca defensar", explicava.

— **MEI:** Durant la primera fase de la democràcia, tots els diaris teníem molt clar què havíem de fer, i en aquell moment els

A prop de la ciutadania

La M. Eugènia Ibañez i l'Helena López han compartit ofici en el mateix mitjà de comunicació, *El Periódico*, però en moments diferents. Representen dues generacions de periodistes de carrer, de les que parlen als lectors des de la proximitat i els expliquen coses "tangibles" que tenen efectes pràctics en la seva quotidianitat. Aquesta és la principal aportació de la informació local, creuen, perquè implica "un coneixement profund de la ciutat". "Quan llegeixes un tema saps perfectament si el periodista ha escrit al dictat o si sap de què parla", explica la Maria Eugènia. Per la seva banda, l'Helena posa en valor "les històries petites que tenen molt d'universal". "Jo intento trobar coses grans en allò més reduït, en el que té lloc als racons i als marges, però que interpel·la molta gent", relata.

periodistes teníem molta llibertat. Jo vaig treballar a *Mundo Diario*, que va saber fer el més important que pot fer un mitjà: generar lectors. Estic convençuda que el director no volia fer el diari que es va acabar creant; de fet, va reconèixer que se li havia escapat de les mans. Els redactors érem gent jove, d'esquerres, alguns vinculats al PSUC, i ens el vam fer nostre. En canvi, després de les primeres eleccions municipals, vaig viure la vinculació de *El Periódico* amb els socialistes, i és cert que mai vaig patir censura, però la llibertat ja tenia uns límits. També vaig treballar al "Full del dilluns" durant la primera època de l'Ajuntament democràtic, el 1979, i un dia em va trucar un cap de premsa, que havia estat company meu de manifestacions, dient-me que li feia el joc a la dreta. Simplement perquè informava de coses de l'Ajuntament que no li agradaven. Amb la democràcia, paradoxalment, aquesta generació va tenir una pèrdua d'autonomia. Es va retallar la independència que teníem prèviament quan escrivíem en contra d'un sistema no democràtic. Es va imposar un filtre ideològic, i cada mitjà tenia el seu.

— **HL:** Això ha estat un *momentazo* amb l'arribada dels comuns a l'Ajuntament de Barcelona. Abans havien estat les nostres fonts, perquè provenien dels moviments veïnals i dels moviments socials. Això ens va deixar una mica descol·locats a tots. En qualsevol cas, cadascú sap on treballa i quines són les línies vermelles, però jo particularment treballo de forma bastant lliure. De fet, crec que els redactors tenim més poder del que pensem. La gent pensa que

hi ha una mà negra que moltes vegades no existeix: que un tema no surti publicat no s'explica tant perquè sigui un silenci mediàtic com perquè a ningú no se li ha acudit de posar-hi la banya. I en això faig autocrítica. Però el diari al final vol tenir lectors i vendre exemplars, i si tens una bomba, trepitgis el que trepitgis allò donarà visites i notorietat.

— Però el poder polític i el poder econòmic intenten controlar la informació?

— **MEI:** És cert que, si un redactor té les coses molt clares, acaba donant la informació. Però jo he viscut l'evolució de la pressió de la ideologia i de les relacions d'aquests poders amb els mitjans. En alguns diaris, el poder econòmic és el que controla la informació. Si els crèdits els paguen els bancs, la teva llibertat està condicionada. Si treballas en un mitjà que té aquestes hipoteques, hi ha coses que no pots dir.

— Parlem de com ha estat la cobertura informativa de grans moments històrics a Barcelona, començant pels Jocs Olímpics. Es va fer un relat edulcorat? Hi havia esclertes per al periodisme crític?

— **MEI:** Hi va haver autocontrol des d'alguns mitjans, com a mínim sobre els àmbits dels quals jo informava, com les obres o els projectes. I, de fet, l'autocontrol es va estendre també a una part de la ciutadania. Josep Antoni Acebillo [director tècnic de l'Institut Municipal de Promoció Urbanística, encarregat de planificar i coordinar les obres del projecte olímpic Barcelona'92] explicava que, quan van acabar les obres de la Ronda de Dalt,

que van causar un desgavell per a molts veïns, hi va parlar directament per agrair-los la comprensió. La ciutat estava il·lusionada i no es feia sang dels problemes. L'anàlisi crítica més a fons es va fer des de *Carrer*; va ser l'oposició més raonada, coherent i necessària. Cap diari va fer res de similar.

— I dels Jocs a macroprojectes com el Fòrum o el 22@. Alguns mitjans de comunicació els han venut com a models d'èxit.

— **HL:** Sobre els Jocs Olímpics, fer la lectura a toro passat és molt fàcil, però era un moment en què la gent venia d'una crisi brutal i necessitava una injecció d'energia i il·lusió. Potser els silencis dels mitjans ni tan sols eren autocensura, potser els periodistes vivien també aquesta il·lusió col·lectiva. Crec que el relat sobre el Fòrum i el 22@, projectes posteriors, és diferent: les conseqüències dels Jocs ja s'havien fet evidents i era més fàcil escoltar les "veus dissidents". És cert que, al principi, semblava que qualsevol crítica volia dir anar contra el progrés, i en això hi van tenir molta responsabilitat els redactors. Però, així com els crítics amb els Jocs se situaven als marges, era un discurs més *underground*, el missatge que a final dels 80 no s'escoltava, avui esclata a les xarxes. I els mitjans no poden mirar cap a un altre costat. Per molt que vulguin pintar una realitat edulcorada, la informació hi és i tothom la sap.

— **MEI:** La ideologia d'un equip de govern queda clara a través de la política d'urbanisme i d'habitatge. És on es mouen els diners i el poder, a través de les construccions. Els constructors a Barcelona, fins i tot quan hi ha hagut un poder municipal d'esquerres, han tingut moltes possibilitats de maniobrar. Són poders a l'ombra que no sempre han estat prou fiscalitzats.

— Cal seguir reivindicant l'escola Huertas Claveria en la informació local?

— **MEI:** Ell va crear una manera de fer periodisme local, el va valoritzar. Era l'exemple del company que, quan va pujar el seu estatus, no va voler fer el salt a la secció de política. Va demostrar la importància de fer una informació ben feta sobre l'entorn, la traducció política, sociològica, ideològica del que té lloc a una ciutat. No sé si això encara es manté, la professió ha canviat molt. I amb això no vull dir ni de lluny que tot temps passat fos millor, o que la meua generació fes millor periodisme. El que sí que tinc molt clar és que ho vam tenir més fàcil. És en aquest sentit que érem uns privilegiats, perquè la feina ara es fa moltes vegades amb poc temps, menys recursos i pitjors condicions.

— **HL:** Jo crec que l'empenta segueix. La gent jove té moltes ganes, va als llocs, es mou, és molt *canyera*. I tot això ho fa malgrat que parteix d'una situació molt més precària i cobra sous molt més baixos. Però l'espurna d'explicar les històries des de la proximitat, d'escoltar els veïns, de fer coses petites que són universals, es manté.

Taula de periodistes: M. Eugènia Ibañez, Helena López i Laura Aznar

DANI CODINA

Els 'huertamaros' i el periodisme social i de barris

EUGENI MADUEÑO

L'Andrés Naya em demana rememorar l'època en què els diaris s'ocupaven dels barris i els periodistes trepitjaven el carrer. Hem de retrocedir mig segle. Els orígens de tot els trobem al Poblenou, l'any 1963, amb la revista *4 Cantons*. "Una mena de full dominical i revista de barri que es va inventar el mossèn Jaume-Patrici Sayrach i Fatjó dels Xiprers", recorda la periodista Maria Favà. Un lloc de trobada religiós-polític-cultural que amb el temps es convertiria en escola de periodisme de la qual van sorgir professionals de sang, com la mateixa Maria, Josep Maria Huertas, Rafael Pradas, Àngela Vinent, Juanjo Caballero, Miquel Villagrassa, Manuel Vilaseró, Ferran Sales... i temps després Ernest Alós, Carol Biosca i Marc Andreu. Més el dissenyador gràfic Josep Sarsanedas, els ninotaires Joma, Alfons, Fer i Puyal, i els fotògrafs Jaume Mor i Pepe Encinas. Professionals que, anys a venir, tindrien importants rols en diferents àmbits del periodisme i la política local. Però tornem a la crono.

Transcorria l'any 1965 quan el bisbe Modrego decideix enviar el mossèn aristocràtic nascut a la casa Sayrach de la Diagonal a Santa Coloma de Gramenet,

Amb '4 Cantons' trobem els orígens d'una època en què els diaris s'ocupaven dels barris i els periodistes trepitjaven el carrer

'Grama', 'Tele/eXpres', 'El Correo Catalán' o 'Mundo Diario' van ser capçaleres on es va fer forat per al periodisme local compromés

perquè hi fundés la parròquia del Fondo. L'actual Chinatown de Santako, la ciutat on Sayrach crearia quatre anys després d'arribar-hi, el gener de 1969, una altra revista/planter de professionals: *Grama*.

Obertura a la informació de barris

Capellans renunciant a la paga del Bisbat, penjant la sotana i treballant d'obriers, imitant, perquè volien ser com ells, els immigrants que arribaven en massa per establir-se als barris en formació a la perifèria barcelonina. L'any 1966 s'aprova la llei de Premsa de Manuel Fraga, la que substitueix censura per autocensura. Així i tot, correm el risc. Tres anys després, gener del 1969, sorgeix *Grama* a Santa Coloma. De la mateixa fornada són també *El Maresme*, a Mataró; *Ca n'Oriach*, a Sabadell... Un reguitzell de publicacions que fan alhora d'escoles de periodisme i de punt de trobada de periodistes que, aprofitant l'esclatxa Fraga, es colen tant com poden a les pàgines dels diaris de Barcelona que, tímidament, s'obren a la informació regional i de barris. Neix el corresponent de premsa, personatge amb ganes de ser periodista que aprofita el temps lliure per estudiar la carrera, publicar reportatges a la revista local i col·locar cròniques informatives als diaris o a les agències de notícies. Una multi ocupació que, agitada per la situació política general, es conver-

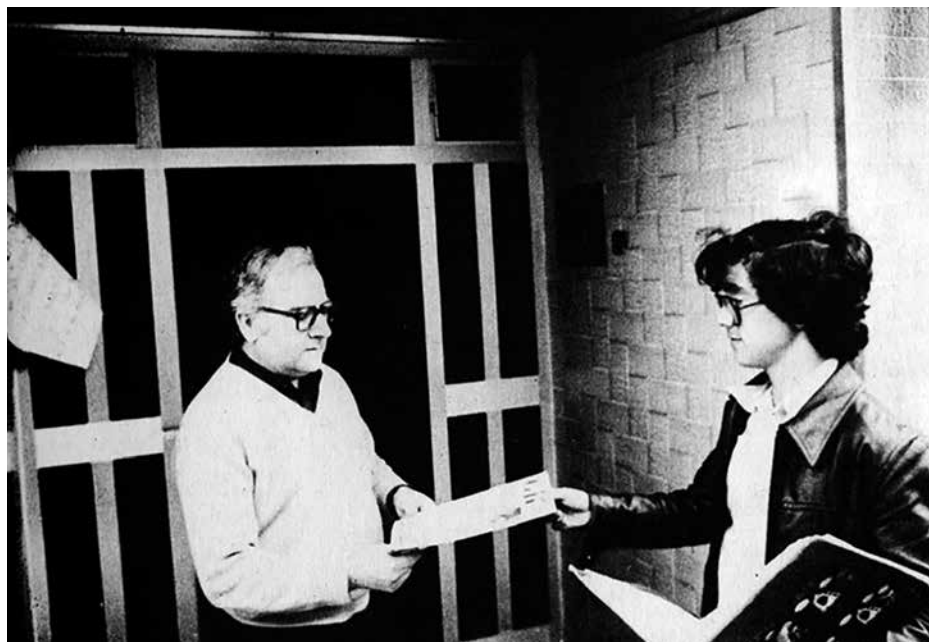
PEPE ENCINAS

Companys de la secció de Tele / eXpres; d'esquerra a dreta i de dalt a baix, Pepe Encinas, Enric Juliana, Josep M. Huertas, Montserrat Nebot, Humbert Roma, Eugeni Madueño, Pere Monés, Juanjo Caballero, Pilar Casanova, Ernest Udina, Xavier Barbé i, a terra, Jaume Fabre

ARXIU MARIA FAVÀ

Visita l'any 1977 del delegat municipal d'Urbanisme, Joan Antoni Solans, (al centre, amb corbata) als terrenys de la Maquinista, a la Barceloneta. La segona per l'esquerra és Maria Favà i el vuité, Jordi Bordas

FERNANDO MARES

Rafael Mares, repartidor de *Grama*, entrega l'exemplar de la setmana al subscriptor mossèn Lluís Hernández, al seu pis/parròquia al barri de Les Oliveres. El 1977 Hernández va ser el primer alcalde capellà i comunista de Santa Coloma de Gramenet

teix en frenesí per publicar informacions que són a la vegada actes sobre el descontentament de la població, testimoni de les lluites i protestes que el règim ja no aconsegueix ocultar, propostes d'alternatives de canvi filtrades pels partits clandestins, i anhel general de llibertat.

Cursa dels diaris per la renovació

Tornem a la primera meitat de la dècada dels 70. Mireu Enric Company fent-se espai a *Tele/eXpres* per poder informar del que passa a l'Hospitalet. A Teresa Carreras o Manuel Cusachs informant de Mataró. A Enric Juliana, de Badalona. A Joan Manuel Tresserras, de Rubí. A Jaume Codina, del Prat. Ignasi Riera o Manuel Campo Vidal, a cavall entre l'organització local del PSUC de Cornellà i la redacció del diari. A Josep Maria Huertas, Jaume Fabre, José Martí Gómez... renovant les pàgines de *El Correo Catalán* amb informacions que han trobat a peu de carrer, xerrant sobre la vida -la mala vida en molts casos- de tanta gent.

Corresponsals cridats a liderar la renovació generacional i tecnològica de la premsa de Barcelona, aprofitant l'oportunitat de fer-se forat a les redaccions. La conveniència en termes d'oportunitat històrica fins aleshores prohibida d'explicar com érem, pensàvem i vivíem. L'ar-

Podem imaginar 'Carrer' sense aquell planter de periodistes i el mestratge professional de Josep Maria Huertas Claveria?

ribada de Josep Maria Huertas el 1972 al *Tele/eXpres*, on va acabar dirigint entre set i vuit pàgines diàries d'informació local i comarcal; l'aparició de *Mundo Diario*, amb Maria Eugènia Ibáñez com a responsable de la informació de proximitat, i l'*aggiornamento* de la resta de capçaleres per no quedar endarrerides en la cursa de la renovació va provocar l'eclosió. "Un temps irrepitible que no tornarem a veure", diu l'activista veïnal Andrés Naya rememorant els llunyans anys en els quals periodistes i veïns compartien complicitats.

'Guerrilla' periodística

Va ser en aquell context d'eclosió de la informació social i de barris, quan algú va batejar aquells periodistes que trepitjaven els carrers i escoltaven els veïns com a *huertamaros*, equiparant-los amb el grup uruguaià practicant de la guerrilla urbana anomenat Tupamaros. Jaume Fabre, que aviat publicarà un llibre explicant aquesta època del periodisme social barceloní, defineix els 'huertamaros' com els periodistes "procedents de revistes locals o de barri -especialment *4 Cantons*, de Poblenou, i *Grama*, de Santa Coloma de Gramenet- que van anar entrant a les seccions de local de diaris barcelonins, en part gràcies als bons oficis de Huertas, sobre els quals va exercir un cert mestratge i amb els que va mantenir relacions d'amistat, i que van dedicar-se de manera preferent a informar sobre les deficiències dels barris perifèrics i les lluites veïnals per millorar-ne la qualitat de vida".

Arribats aquí voldria justificar perquè parlo dels *huertamaros* a la revista *Carrer*. Responc amb una altra pregunta. Podem imaginar *Carrer* sense aquell planter de periodistes i el mestratge professional de Josep Maria Huertas?

PEPE ENCINAS

La premsa local i el poder, més comissaris, però més transparència

MERITXELL M. PAUNÉ

La premsa local tenia, als agitats anys 70 i 80, un privilegi pragmàtic: podia contrastar la versió oficial molt més fàcilment que altres especialitats. Si l'alcalde elogiava la gran inversió feta a la barriada 'x', el periodista inquiet podia anar-hi amb un cop de bus, veure si era veritat o no i fer-ho constar a l'article de l'endemà. Una fiscalització molt més difícil per a la cobertura generalista, perquè la censura i la burocràcia dificultaven molt més el contrast. Avui, als pandèmics anys 20, la relació amb el poder és molt diferent: les institucions tenen obligacions de transparència i hi ha informació immediata i en línia sobre

La informació local s'ha beneficiat de les noves obligacions de les institucions, però pateix l'ansia política del control del relat

gairebé tot. Ara, però, pateix mals com la intoxicació per pressa i sobreabundància i per la imposició de gabinets de premsa amb mentalitat de *firewall* (tallafocs).

La política avui és comunicació i la comunicació ja no necessita tant els micròfons i rodes de premsa. Una piulada pot ser notícia. Però en canvi exigeix altes dosis de relat, d'imposar una determinada lectura [frame] dels fets i de ràpids contraatacs a les crítiques. Això ha sacralitzat la figura del *dircom* o cap de premsa, com si l'èxit o fracàs d'un partit no depengués d'allò que fa per a la ciutadania sinó de com ho explica. En això sí que el periodista es troba enmig de política i públic, com a intermediari necessari del flux incessant de propaganda.

L'Ajuntament de Barcelona no viu al marge d'aquesta tendència general. El

Sala de premsa de l'Ajuntament de Barcelona

consistori de la Transició, diuen els veterans, era un colador per a la informació: regidors, caps d'urbanisme i fins al conserge feien declaracions als seus periodistes de confiança -amb o sense anonimats- i per tant les fugites d'informació eren el pa de cada dia. Avui un funcionari que expliqui una intimitat municipal es juga literalment la feina i per tant si rep una petició la notifica ipso facto per evitar-se problemes. Fins i tot els electes! Qualsevol consulta "ha de passar per Premsa", en l'argot actual.

És a dir, mana la llei de l'embut. I qui té un embut té el poder, quan es tracta d'informació. Les teories que s'estudien a la facultat de Comunicació, com el *gatekeeper*, l'espiral del silenci o l'agenda *setting*, es fan realitat dia rere dia en aquest contacte entre informadors i informants. El dret a la informació depèn directament d'aquest entrepà Hi ha professionals que creuen en el seu paper

de facilitadors i d'altres que han assumit com a pròpia la funció de comissari polític. Les pressions per exercir aquest segon rol les haurien de denunciar ells mateixos, però no sol passar. Afloren per l'altra banda, la dels periodistes que reben respostes a mitges o amb retards adreçats a controlar el missatge: Quant s'ha invertit en aquest mercat? "La roda de divendres, fins llavors no direm res". Què opina l'alcalde d'això? "Farà declaracions a la tarda".

També funciona a la inversa: controlar els anuncis fent que els expliqui el periodista, magazín o mitjà que entra en el joc de portar-se bé i explicar avui el que toca avui i demà el que toqui demà. Disfressades de periodisme d'investigació o exclusives, cada setmana hi ha filtracions o globus sonda interessats a Barcelona. Una xifra que no s'havia fet pública, la voluntat de presentar-se a un tercer mandat o una sentència

judicial, per citar tres exemples recurrents. Quan pregunta un dissident, silenci administratiu i excuses.

D'assessors a funcionaris

La pregunta del milió és a qui es deu un gabinet: Al govern que el nomena? A la institució a la que pertany? A la ciutadania que el sufraga? De fet, a tothom una mica. I la proporció de cada lleialtat depèn en gran part del contracte. L'Ajuntament de Barcelona té la peculiaritat, per ser poder local i per dimensió, de ser alhora poder executiu i legislatiu. I això li fa fer equilibris entre la comunicació institucional i la comunicació política, que actualment es tradueixen en una reforma de la contractació dels seus periodistes.

Tradicionalment a Barcelona els portaveus municipals han estat càrrecs de designació directa, per a bé i per a mal: el govern els escollia a dit però ocupaven una part de les cobdiciades places d'assessor a què tenen dret els grups municipals. El creixement del gabinet i la seva professionalització ha portat al fet que part de l'equip es mantingui quan canvia el color de l'Alcaldia, compaginant-ho amb la incorporació o sortida d'alguns integrants. Finalment el consistori ha optat per incloure aquests llocs de feina a l'enorme convocatòria d'oposicions en marxa, fruit d'una jubilació simultània dels qui van fer créixer la institució amb l'arribada de la democràcia.

Aquest procés de funcionarització que és alhora una oportunitat i una amenaça, depèn de com s'acabi fent i dels mecanismes de garantia que s'hi posin. Cal que els partits polítics -tots- es convencin de les bondats d'una comunicació municipal el més neutra i facilitadora possible, renunciant a teledirigir la resposta a les peticions d'informació. Si no s'ho creuen del tot, acabaran apareixent para-por-

L'obligació de Transparència només s'aplica al sector públic, però el privat s'haurà de sumar tard o d'hora i el tercer sector ja l'ha fet seva

taveus amb obediència de partit i altres mecanismes a l'ombra per mantenir el control del relat. Ergo, doble despesa pública i poc benefici ciutadà.

Transparència i rigor

Però no tot són males notícies. "No lo vea todo negro", que deia un mural davant del qual es va fer fotografiar Josep Maria Huertas Claveria. El periodisme d'investigació és possible i molt més assequible que fa una dècada, gràcies a les nombroses webs de Transparència de les administracions. A qui s'ha adjudicat una obra i per quants diners, on s'ha recol·locat un polític defenestrat i què cobrarà, en quin punt està un tràmit... I molt més que avançarem els propers anys, a través d'eines incipients com l'agenda pública dels electes, els processos participatius o les actes de consells d'administració. L'obligatorietat legal de retre comptes només s'aplica al sector públic, però el tercer sector ja l'ha fet seva i el privat s'hi veurà arrossegat tard o d'hora.

A més, quan no es compleixen prou les obligacions comptem amb el comodí de la trucada de la Llei de Transparència, un dret d'empara i d'arbitratge impensable fa 30 anys. El major accés a la informació permet un periodisme més lliure i també empodera la ciutadania organitzada, que fa ús d'aquestes noves eines amb assiduïtat. I aquí tenim també un vector nou d'exigència per a la premsa, perquè les píxies i les intoxicacions poden ser fàcilment rebatudes pels lectors amb dades oficials. El rigor i la independència del poder no són opcionals, perquè la maleïda hemeroteca se'n aplica a tots i a temps real. Canvia el tauler de joc, però seguim jugant la mateixa partida.

ARXIU

El periodisme local, escola de compromís

V. CANET

La informació local ha estat, és i serà escola de periodisme. És el primer contacte que molts periodistes tenen amb la professió i també els permet estar més a prop dels afectats. Per això és, alhora, escola de compromís amb la funció social del periodisme: fiscalitzar el poder i fer visibles a la ciutadania els conflictes socials i polítics. “El periodisme local té l'avantatge que en moltes ocasions s’hi pot veure l’efecte d’allò que has publicat, que allò que fas serveix”, assenyala Néstor Bogajo, del setmanari *El Quinze de Público*. De fet, molts conflictes veïnals han pogut assolir canvis precisament pel ressò mediàtic que han obtingut.

Més a prop de la gent

El periodisme local està més a prop de la gent però pot ser igual d’institucional, en funció de les fonts que s’utilitzin, assenyala Quico Ràfols, president del Sindicat de Periodistes de Catalunya. En aquest sentit, Bogajo diferencia entre informació local militant, com ara la que fa *Carrer*, i el periodisme d’altres mitjans. “A *Carrer* podem plantejar-nos fer reportatges sense recollir la declaració de l’Ajuntament o la Generalitat. Se li dona veu bàsicament als veïns perquè es considera que les institucions ja tenen els seus canals. La filosofia és que es dona veu a qui no en té. En canvi, a altres mitjans *no militants* cal parlar sempre amb les institucions”, afegeix.

Per a Bogajo, quan es fa informació local es pot fiscalitzar el poder de més a prop, “estar més a sobre, i això el poder ho nota”. Tenir les fonts més a l’abast, opina el periodista, “et permet ser precís

“El periodisme local té l’avantatge que en moltes ocasions s’hi pot veure l’efecte d’allò que has publicat, que allò que fas serveix”

a l’hora de triar quines són les adequades”. Per a Meritxell M. Pauné, directora del digital *Tot Barcelona*, “quan escrius de gent propera que has de veure el dia següent et pot costar més fer-ho, però alhora també és estímul de rigor perquè no et pots permetre equivocar-te”.

Per a Clara Blanchar, periodista de local de Barcelona a *El País* “la relació amb les fonts sempre és complexa: les necessites però no sempre són fàcils. Costa fer-ne de bones, de les que et puguis refiar i que t’alertin de coses importants”. I remarca que en l’àmbit de la informació local institucional, “l’oposició sempre és una bona font: sigui el partit que sigui qui mana, i qui està a l’oposició”.

Per a Gabriela Grífol, coordinadora de programes especials a Betevé, la proximitat de les fonts facilita la tasca del periodista: “la informació la pots descobrir en una simple feina de camp, però la pressió d’aquells a qui no els interessa la transparència també és més propera”. La periodista explica que aquesta proximitat pot traduir-se en un desig de tutela i control, sota l’amenaça de trencar la relació com a font. Per això, destaca el paper dels consells professionals -com el que té Betevé- en la funció de garantir la llibertat de l’exercici professional.

“En el cas de recórrer a fonts d’institucions o empreses cal anar més amb compte per no fer d’altaveus oficials. Cal contrastar dades i fonts i fer preguntes incòmodes pensant en el dret de la ciutadania a una informació veraç. Al llarg de la meua trajectòria, tot allò que ha

TOT BARCELONA

Redacció del digital *Tot Barcelona*, nascut al desembre de 2018

9 BARRIS IMATGE

L’activista veïnal de Nou Barris Amparo Iturriaga, Helena López d’*El Periódico* i el desaparegut Lluís Sierra de *La Vanguardia* en una roda de premsa a la Favb, l’any 2012

fet referència a grans empreses sempre ha topat amb la negativa o l’alentiment de les dades per evitar que la informació tiri endavant”, afirma Grífol. Si hi ha trucades, es produeixen “a través de terceres persones i sempre amb insinuacions poc clares”. En política, la periodista de Betevé s’ha trobat problemes derivats de personatges que “són més papistes que el Papa i volen fer punts davant el seu cap”.

Bogajo assenyala que la pressió dels anunciants és un mal general de la professió en uns mitjans que depenen de la publicitat d’empreses i institucions. I hi ha mitjans que s’ho pensen dos cops abans de parlar d’alguns temes.

Tot i les pressions que poden patir els mitjans, M. Pauné creu que no és gens difícil publicar primícies en l’àmbit de la informació local, fins i tot alguna exclusiva. “Si fas feina de formigueta i busques a actes de reunions públiques, webs de transparència i fas cafès amb representants d’associacions poden sortir temes inèdits. A vegades ens quedem atrapats en la roda de hámster de l’agenda i, precisament el periodisme local és molt accessible i et deixa poc marge per a l’excusa

de no baixar d’aquesta roda”, afegeix la directora del *Tot Barcelona*.

Grífol es mostra crítica amb la imatge que té el periodisme local entre part de la professió perquè podria donar la sensació que només s’ocuparia d’informacions irrelevantes: “l’angle local només és el punt de partida de situacions universals, perquè les històries no són grans o petites,

“La proximitat de les fonts facilita la tasca, però la pressió d’aquells que no els interessa la transparència també és més propera”

són universals”. La periodista de Betevé indica que són les històries allò que més triomfa als mitjans: “ens fan sentir part d’una comunitat i ens generen empatia perquè ens expliquen curiositats, denuncien abusos, demanen col·laboració”.

En aquest sentit, la periodista de *El País* afegeix que la informació sobre conflictes té molt bona acollida entre els lec-

tors: temes com ara les crisis als governs, als partits o en qualsevol organització. També tenen èxit temes reposats, reflexius i d’anàlisi i amb moltes veus o “les polèmiques ciutadanes, perquè la gent sent la seva realitat molt a prop (l’aparcament, els patinets, canvis de línies d’autobús, una platja per a gossos, les terrasses dels bars...)”.

Repensar el model per sobreviure

“A Barcelona, diaris grans com *El Periódico* o *La Vanguardia* donen espai i importància a la informació local. Betevé també fa una gran feina. I mitjans modestos com *L’Independent*, a Gràcia, van per davant de tothom en el territori que cobreixen”, afirma Blanchar. En canvi, Bogajo fa una anàlisi més pessimista i considera que cada cop hi ha menys periodisme local com l’hem entès fins ara, i més encara en comparació al “boom que va haver-hi als 70 i 80”. Per a M. Pauné s’ha de ressuscitar la demanda, que la gent empatitzi amb altres veïns i notícies locals d’altres indrets. “Dubto molt que un de Sant Andreu llegeixi alguna cosa de les Corts i a l’inrevés. I així és com som com a societat, que ens atomitzem”, afegeix.

“Al periodisme local sempre li ha costat més finançar-se, perquè està compost per actors més petits, a banda de la fortíssima competència del màrqueting digital”, afirma la directora del *Tot Barcelona*. “En general tot el periodisme s’ha de reinventar, no només el local, i buscar fórmules d’ingressos que els faci dependre més de subscriptors que d’anunciants per fer valdre la seva vocació de servei social”, assenyala Bogajo. Per a M. Pauné el que cal és seguir mantenint compromissos amb les fonts i amb els veïns per als quals és útil la informació local, i la complicitat amb un teixit econòmic que sigui plural i representatiu, que és el que pot condicionar menys”, afirma.

“Els informadors joves arriben bastant interessats en periodisme local perquè venen decebuts del periodisme polític i del sensacionalisme dels mitjans. Es refugien en la informació local perquè els sembla que és més tangible i més propera. Tant de bo que no els decebem i trobin allò que sempre ha estat el periodisme local, una escola i una vocació”, afirma M. Pauné.

PAU VINYES

Tértulia a la Fabra i Coats sobre premsa local amb motiu del 5è aniversari de la mort de Huertas Claveria, el 2012

Capçaleres locals, un reducte de periodisme independent

DAVID GARCÍA MATEU

Periodistes 24 hores. Si bé la irrupció d'Internet als anys 90 va suposar l'entrada de la premsa local al món digital gràcies a portals com *Vilaweb*, en aquell temps ni els més avantguardistes del sector s'esperaven el que vindria anys després. "A dia d'avui crec que he d'estar a més de 15 grups de Whatsapp i de Telegram, sense comptar les llistes de Twitter que m'he creat per seguir el que diuen algunes persones o Facebook", explica la directora del diari *El Jardí de Sant Gervasi i Sarrià*, Carme Rocamora. Sí, el món ha evolucionat i la informació ja ens arriba a la butxaca 24/7, però fins a quin punt el periodisme local de Barcelona ha sabut resguardar la seva pròpia idiosincràsia en la nova guerra pel clic?

Abans, però, cal analitzar com el pla Cerdà no va aconseguir arrasar amb la personalitat pròpia dels nuclis històrics que avui resten amagats sota l'homogeneïtzador mot de Barcelona. Conjunts de carrers i places plens d'actualitat i amb agenda pròpia s'han convertit en el millor caldo de cultiu perquè aflorin tot de mitjans de comunicació. Unes redaccions de petites dimensions, amb local o sense, abocades a la militància territorial i a la fiscalització del poder polític local. Encara que l'edat d'or dels butlletins veïnals ja ha arribat al seu ocàs, la professionalització d'algunes capçaleres o l'aparició d'Internet ha provocat el sorgiment de mitjans igual o més rigorosos que els que tradicionalment s'han emportat els elogis i la fal·lera de determinats sectors socials i polítics.

Pluralitat informativa

Des de *L'Independent de Gràcia*, fins al *Zona Sec*, passant per *El Jardí de Sant Gervasi i Sarrià*, *La Marina*, *La Torre de Barcelona*, *L'Exprés de Sant Andreu* o el *TOT Barcelona*, la ciutat gaudeix d'un nodrit ventall de publicacions digitals i en paper. Tots plegats, amb un mateix objectiu: "Seguir fent la nostra feina de sempre: publicar notícies, saltar-nos la tanca de la nota de

L'INDEPENDENT DE GRÀCIA

Rotativa en el procés d'impressió de *L'Independent de Gràcia*. La premsa de proximitat de la ciutat s'entesta en no abandonar el paper

La guerra pel clic

Els usuaris d'Internet no només fan servir les xarxes socials per penjar la seva darrera fotografia a la platja o per tafanejar què fan els seus amics, també les fan servir per descobrir l'actualitat del seu voltant. Assabentar-se de què passa al seu carrer. Una nova forma d'informar-se on els mitjans locals compleixen una funció fonamental per destriar el gra de la palla. Ara bé, després de la consolidació de noves plataformes com Twitch, Tik Tok, Instagram... els mitjans locals poden i han d'aprofitar-se de totes aquestes aplicacions per difondre els seus continguts? Si bé des del diari *El Jardí de Sant Gervasi i Sarrià* són partidaris d'estar "al màxim de llocs possibles" dins de les seves possibilitats per aconseguir arribar fins a les comunitats de lectors més joves, des de la direcció de *L'Independent de Gràcia* assenyalen que el més important és "no tornar-nos bojós".

Un ús racional i coherent. Si alguna cosa poden celebrar les capçaleres locals de la ciutat, és que han sabut escapar de la guerra pel clic: "Hem de mantenir-nos a banda d'aquesta guerra dels grans mitjans i centrar-nos a fer el periodisme que mai no s'hauria hagut de deixar de fer; el que no amaga les notícies rere titulars enigmàtics i el que no cau en les baixes passions o les emocions; perquè això, al cap i a la fi, no forma part de l'ADN del periodisme local", sintetitza Balanzà.

premsa i aprofitar les noves eines que tenim al nostre abast, com és el cas de les xarxes socials, per fer difusió o per trobar nous nius d'actualitat", exposa el director de *L'Independent de Gràcia*, Albert Balanzà.

És en aquest àmbit i gràcies a Internet que la premsa local ha sabut guanyar una batalla als mitjans generalistes: "Nosaltres controlem el territori, mentre que a ells els costa moltíssim; mai han tingut un pla per cobrir de forma equilibrada els entorns urbans, ni saben la dimensió que poden aportar els districtes a Barcelona", apunta el mateix Balanzà. De fet, aquesta ha sigut una de les raons per les quals un grup de cinc joves universitaris ha decidit fundar aquest passat mes de maig *La Rambla*, el nou diari cooperatiu del Poblenou.

"Al nostre company Adrià Font feia temps que li rondava pel cap fer una publicació del barri; alguna cosa més enllà del portal protoperiodístic que ja estava en marxa. No enteníem com no existia ja un mitjà local amb la quantitat de realitats diferents que hi ha al Poblenou", emfatitza la cooperativista i periodista de *La Rambla*, Marina Ballester. Un projecte creat des de zero i amb molta empenta, però que sense Internet mai hauria estat possible. "Ens vam plantejar sortir en paper, però necessitàvem massa diners i no ens podíem llançar a una piscina que, de partida, estava buida", justifica Ballester.

Però... més enllà dels mitjans nous, per què la premsa de proximitat de la ciutat sembla entestada en no abandonar la impremta? Tal com ar-

La premsa de proximitat no ha dubtat a fer el salt a Internet i les xarxes socials per no deixar de marcar l'agenda política i social

gumenta Balanzà, és el model gratuït en paper "el que permet una penetració més profunda en l'epidermis social, sobretot ara que els mitjans generalistes que s'han de pagar no fan més que perdre lectors". El mateix periodista lamenta que les institucions encara no s'hagin adonat d'aquesta dinàmica, ja que la porció més gran del pastís de la publicitat institucional encara es destina a les grans capçaleres de pagament. "És del gènere ximple no saber interpretar que els mitjans locals gratuïts són la millor manera que tenen les institucions d'enviar missatges a la majoria dels ciutadans", defensa.

En un sentit anàleg, Rocamora observa com Internet ha ajudat la premsa local a anar més enllà de les fronteres dels barris, fins al punt que "alguns temes hiperlocals acaben arribant als periodistes de mitjans generalistes i també reproduïen els mateixos temes des de punts de vista similars". "Al final acabem marcant l'agenda dels grans mitjans més del que ens imaginem, fet que sense Internet no aconseguiríem que passés", opina.

El finançament, un mal endèmic

Malgrat la voluntat, el "sacerdocí" i la vocació veïnal, el problema endèmic de la comunicació local a Barcelona és el de no disposar d'unes fonts de finançament suficients per poder conformar plantilles amb contractes a jornada completa. El grup que intentarà posar fi a aquesta dinàmica: els cooperativistes de *La Rambla*. "Totes les persones que hem fundat el diari tenim feina i a hores d'ara la nostra vida no es pot centrar al 100% en el mitjà, però confiem que d'aquí a un temps sí que ens pugui donar feina", espera Ballester. En el cas de la resta de mitjans, encara que s'analitzessin un per un, costaria trobar més de cinc periodistes que puguin viure només de la seva publicació de proximitat.

Viure del periodisme, un tren que pot esperar

NÉSTOR BOGAJO

Al seu besavi per part de mare, un burgès que vivia al carrer de París, a l'Eixample, i es podia permetre el luxe de tenir cotxe en la Barcelona d'entreguerres, l'acabaria matant un tren. Ironies del destí, la seva néta es casaria amb un maquinista, i el besnet ha començat a exercir la professió fa quatre dies. L'anècdota l'explica David García Mateu (Sant Andreu de Palomar, 1994), periodista de carrer i del *Carrer*, i, des de fa uns mesos, maquinista de Renfe a la xarxa de Rodalies de Catalunya. Un canvi d'aires obligat per les poques i sovint dolentes i mal pagades sortides laborals que el periodisme local ofereix als centenars de titulats que surten cada any de les facultats.

El David -li direm pel nom, perquè el coneixem i el coneixeu tots i totes- va estudiar el doble grau de Periodisme i Humanitats a la Universitat Pompeu Fabra. Diu que ell sempre havia volgut ser arquitecte o enginyer civil, però quan a classe de matemàtiques els números van convertir-se en lletres va preferir el camí de les "lletres pures". Va ser la mare del seu millor amic, quan encara anava a l'institut, que el va ajudar a escollir carrera. "Em va dir que em veia com a periodista, per com era i com explicava les coses. A casa el pare comprava *El Periódico* i jo el llegia, i m'agradaven les retransmissions, però mai no m'ho havia plantejat. Gràcies a aquesta persona vaig descobrir una vocació. Vaig ser l'últim per nota de tall en entrar a la Pompeu", recorda.

No es pot dir que el David no s'hagi mogut, que no s'hi hagi deixat la pell per aconseguir viure del periodisme. De seguida que ho va tenir clar, va trucar a la porta del mitjà que tenia més a prop, un mitjà local, el *Sant Andreu de Cap a Peus*, una capçalera històrica de la premsa de barri publicada per l'Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar. En uns mesos ja estava editant el

Cansat de la precarietat que es viu a les redaccions, el David ha decidit canviar d'aires; s'ha fet maquinista de trens i treballa a la Renfe

La seva nova feina li permet seguir exercint el periodisme de proximitat a través del seu propi mitjà, 'L'Exprés de Sant Andreu'

monogràfic -la columna vertebral de la publicació- i en un any i mig ja l'estava coordinant. Al *Capapeus* també va entrar en contacte amb gent del *Carrer*, on va començar a col·laborar fa uns cinc anys, sovint fent la cobertura de problemes i lluites veïnals del districte on ha viscut tota la vida. De primera mà.

Durant la seva etapa formativa, el David també va trucar a la porta d'emissores locals, com ara Ràdio Palafolls, el poble on estiuja i on es va encarregar dels informatius. Ha estat a Betevé com a estudiant en pràctiques i, després, amb petits contractes o per cobrir alguna baixa a la filial de Sant Andreu. Durant mig any va escriure a *El Periódico de Catalu-*

El David a l'estació de França, "la més xula de Barcelona", diu ell

IGNASI R. RENOM

nya -a Cultura i Gran Barcelona, i després va fer col·laboracions com a *freelance*. I també ha treballat a *Viu Molins de Rei*, *Tot Rubí* -d'on va sortir "escaldat"- o *Metròpoli Abierta* -"als inicis; després els redactors vam dimitir en bloc"- . Fins i tot ha tingut temps de crear el seu propi mitjà de comunicació, el digital *L'Exprés de Sant Andreu*.

Un projecte que ja dura cinc anys

"A la facultat ja tenia al cap la idea de fundar un mitjà propi que em donés una estabilitat laboral i em permetés tenir sempre un peu posat en el periodisme que m'agrada fer", rememora. *L'Exprés* va néixer de la idea de "professionalitzar" el *Capapeus*. Va plantejar-la a l'Associació, però no va quallar. Amb una companya de facultat, van posar els diners i van engegar *L'Exprés*, un mitjà d'informació local del districte de Sant Andreu; una capçalera modesta, però que té una gran virtut: mai no ha tingut pèrdues -funciona amb publicitat-. El 9 de novembre farà cinc anys que tira.

L'Exprés, tanmateix, no donava per a un sou. "És més aviat un complement salarial propi". Calia, doncs, buscar una altra feina que aportés estabilitat. I això, per força, passava per mirar més enllà del periodisme: "He treballat a mitjans

fent feines que m'haurien hagut de servir per viure. Però tot era precari: contractes de sis mesos en una empresa, dos més en una altra...; feines de fals autònom i amb sous que no es corresponen amb el que t'exigeixen. Companys que porten anys anant del llit a la redacció i de la redacció al llit i, tot i això, tenen problemes per arribar a final de mes. I sempre amb la

"La precarietat es romantitza; et diuen que el periodisme és això, i sembla que competim per veure qui ho passa pitjor", explica

incertesa de si l'empresa on treballes s'enfonsarà o no. Una precarietat que es romantitza: et diuen que el periodisme és això, i sembla que competim per veure qui cobra menys, qui ho passa pitjor, qui és capaç de publicar més notícies encara que no aportin res. I tot això amb editorials esbiaixades pels interessos econòmics o polítics". Aquest és el retrat.

El David va decidir que ja n'havia tingut prou, d'aquestes dinàmiques. Que l'opció de "viure per treballar" no

era una opció. Que buscava una feina que li permetés "treballar per viure". "La vida són quatre dies i no té sentit passar-te'n tres i mig treballant", rebla. El passat 14 d'abril, va signar un contracte indefinit amb Renfe. I no ha estat senzill: el procés s'ha allargat tres anys, amb retards afegits per culpa de la pandèmia del coronavirus. "Molta gent es pensa que els trens funcionen sols, que és donar-li a una palanca cap endavant i cap enrere. Però pel que fa a estudis, són pràcticament els mateixos que els d'un pilot d'aviació comercial, amb un examen d'accés a l'escola de Renfe, una inversió molt forta per fer el curs... I, un cop tens el títol, encara has d'anar al Ministeri de Foment, que ara és de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana, a examinar-te, i et treus la llicència. És com una carrera universitària".

Com que volia entrar a Renfe, a més va haver de fer una OPE -Oferta Pública de Empleo-. I va aconseguir una plaça. "Ara estic a Rodalies de Catalunya, amb seu a Sants", explica, cofoi de la seva nova situació: "Jo ara compleixo una obligació laboral amb una empresa, amb jornada completa; m'agrada el que faig -vaig amunt i avall-; tinc estabilitat, perquè podria viure només d'això; i a sobre tinc temps per dedicar-me al que més m'agrada, que és el periodisme. És de les millors decisions que he pres en la meua vida", assegura. Les darreres setmanes, a *L'Exprés* ha fet cobertura de la polèmica recollida d'escombraries municipal porta a porta a Sant Andreu de Palomar, o del suïcidi d'una menor d'edat de l'escola Pare Manyanet. Només publica quan pensa que la notícia s'ho val i ha pogut treballar el tema amb rigor.

Si li preguntem, amb mala baba, si pateix quan veu que ja hi ha trens que funcionen sense conductor, ell es mostra ben tranquil: "Es necessitaran maquinistes durant moltes dècades. La meua intenció és quedar-me aquí de per vida".

'L'Exprés', un nom, dos mons

El nom de *L'Exprés*, el mitjà digital que el David va cofundar el 2016, té per a molts reminiscències ferroviàries. I ara pot semblar que s'avançava als esdeveniments. "Però que *L'Exprés* es digui així és una coincidència: s'havia de dir *El Gran de Sant Andreu*, i no li vam poder posar perquè el domini estava comprat. No sé per què, vaig optar per *L'Exprés*; llavors encara no tenia idea que acabaria treballant en el sector ferroviari". El cert és que aquest nom també s'ha emprat sovint per batejar capçaleres de premsa, sense anar més lluny, el mític *Tele-Exprés* barceloní. Li vindrà d'aquí la inspiració?

“Hi ha hagut una ofensiva neoliberal contra la imatge lliure”

— Pepe Baeza
Fotoperiodista

ELOI LATORRE

Als consells de redacció de *Carrer* és habitual trobar-hi fotoperiodistes, que participen als debats braç a braç amb la gent que escriu els reportatges. Una pràctica gens habitual en un panorama comunicatiu on la imatge va quedant relegada a un rol cada cop més subsidiari i residual. Les lluites i reivindicacions veïnals de Barcelona dels últims decennis són generoses en imatges icòniques, moltes de les quals han fornit pàgines i portades d'aquesta revista. Era obvi que el reportisme gràfic havia de tenir una representació potent en aquest número especial. L'abordem de la mà de Pepe Baeza, professional de llarga trajectòria que ha exercit tots els papers de l'auca: des del fotoperiodisme de carrer fins a la responsabilitat de l'edició gràfica en rotatius com *La Vanguardia*, sense oblidar el vessant teòric a través de les seves classes a la UAB i la UPF i diverses obres publicades en què reflexiona sobre la funció crítica de la imatge periodística.

— Creus que, si d'aquí a trenta anys, la revista *Carrer* fa un monogràfic sobre el periodisme de les pròximes dècades, també hi estarà representat el fotoperiodisme?

— És difícil de respondre. Perquè tenim un model socioeconòmic dominat pel capital. Els mitjans de comunicació pertanyen a grans grups empresarials, per tant el fotoperiodisme serà el que aquests grups vulguin que sigui, si no canviem el model, i res apunta que hagi de

“Un dels objectius del neoliberalisme és dominar el sistema simbòlic global, inclosa la imatge periodística”

canviar a curt o mitjà termini. Ara, si parlem d'una necessitat intrínseca, és evident que sí. La imatge sempre serà necessària com a registre de la realitat, com a memòria històrica, com a eina d'interpretació de la realitat i, per tant, de la seva possible transformació. Però el que ara estan fent els grans grups de comunicació és deixar el fotoperiodisme en unes condicions de misèria comunicativa absoluta. Qui mana als mitjans són els interessos empresarials i qui ajuda a finançar-los, que és la publicitat. I la base comunicativa de la publicitat és la imatge espectacular com a reclam. Per tant, una imatge editorial d'altíssima qualitat entra en contradicció (i d'alguna manera

MARC JAVIERRE

Pepe Baeza

en competició) amb la imatge publicitària, que a nivell simbòlic també representa el sistema capitalista.

— A aquest gran poder econòmic que controla ara els mitjans li fa més por la imatge que els continguts escrits?

— No només, però penso que també. Els poders, fins als anys seixanta, tenien molta consciència de la influència d'un periodisme lliure. Kissinger va arribar a dir que “el periodisme era una cosa massa seriosa per deixar-la en mans dels periodistes”. A partir de la guerra del Vietnam aquesta consciència s'estén a la imatge, perquè les imatges del conflicte fan que la gent prengui consciència de la barbaritat de la intervenció. I s'obre una època de restriccions respecte a la imatge com a eina lliure i vers els reporters en conflictes de tota mena, no només bèl·lics.

— Vols dir que el marc geopolític mundial també ha tingut impacte en l'exercici del fotoperiodisme?

— Sí, mira: arriba un moment en què el capitalisme decideix plantar cara totalment al model comunista. Són els anys de Reagan, de Thatcher, de Joan Pau II... l'eclosió del model neoliberal. Que acaba guanyant. I és curiós que són els anys de

Foto de perfil

Pepe Baeza Gallur (València, 1950), és reporter gràfic i doctor en Ciències de la Informació per la Universitat de Barcelona. Va començar a exercir el fotoperiodisme en els anys d'eclosió de l'anomenada premsa democràtica a Barcelona, en mitjans com *El Noticiero Universal* o *El Periódico de Catalunya*. També ha exercit de redactor en cap de fotografia i editor gràfic a diversos rotatius, principalment a *La Vanguardia* (durant gairebé 25 anys) i al seu suplement dominical. En l'àmbit acadèmic, ha estat professor de teoria i tècnica del fotoperiodisme i gèneres fotogràfics a la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. Ha reflexionat sobre el valor de la imatge comunicativa com a instrument de control del poder en nombrosos articles a l'edició en castellà de *Le Monde Diplomatique* i al llibre *Por una función crítica de la fotografía de prensa* (Gustavo Gili, 2003).

la primera crisi del fotoperiodisme, de les grans agències de premsa, cooperatives que funcionaven com associacions lliures de fotògrafs, però amb estructura de distribució empresarial. Els grans mitjans comencen a ofegar-les, amb preus cada cop més baixos, o la desaparició de continguts implicats amb la realitat del món. No va ser casualitat. Hi ha hagut una ofensiva neoliberal contra la imatge lliure. Un dels objectius d'aquest neoliberalisme, nascut per esborrar les grans conquestes socials, és dominar el sistema simbòlic global, i això passa en gran part per dominar la imatge periodística. I a sobre generen els seus intel·lectuals orgànics que inicien una maniobra de desprestigi de la imatge fotoperiodística, que culmina amb la irrupció del que es coneix com a “postfotografia”, vinculat a la idea de “postveritat”, que es carrega la funció de la imatge com a testimoni de la realitat.

— L'eclosió del periodisme digital ha estat positiva o negativa per a la imatge comunicativa?

— En una pantalla, com sabem tots els que hem fet edició, és molt complicat editar. S'edita molt millor en paper. La diferència és que en un ordinador pots veure vídeos i al paper no. Per tant, ens hem de plantejar fins a quin punt la fotografia ha

de ser l'únic vehicle bàsic per donar suport a la nostra funció. Si entenem que som creadors d'imatges que documenten una realitat social, i això també es pot fer amb el vídeo, aquí tenim un debat obert.

— Ara que parlaves de futur professional, també hi ha molta gent que ha optat per no dedicar-s'hi professionalment o no exclusivament, perquè és l'única manera de poder fer el seu projecte sense imposicions.

— Sí, la qual cosa és molt trista. I, malgrat tot, estem ara davant la millor generació del fotoperiodisme a Catalunya. Molt millor que la de fa trenta anys, pel que fa a preparació i implicació. Però ho tenen molt pitjor que ho vam tenir la nostra generació. Hi ha gent boníssima, que segurament en altres àmbits podria estar-se guanyant la vida molt millor i que deixa els seus esforços aquí. Tenim la millor generació de fotògrafs, molts d'ells treballant a fora o per a fora, aquí no publiquen o quan publiquen se'ls paga una merda. Aquesta és la situació.

— Per què creus que resisteix?

— Perquè, primer, la professió és molt maca, és un gaudi estar present en les transformacions

VE DE LA PÀGINA 25

socials i polítiques, sempre en els punts més calents. Segon, perquè estàs al carrer; perquè estàs exercint una funció que és testimonial, però també creativa: al mateix temps que estàs conceptualitzant el testimoni que vols oferir, estàs buscant els recursos estètics perquè això funcioni.

— Tu vas començar a exercir a l'anomenada època d'or de la premsa. Creus que s'ha mitificat una mica o té base la visió que es té d'aquell moment?

— Sí, just amb la transició. Era un moment de moltes expectatives, que després es van veure una mica frustrades. Hi havia molta gent que s'havia format en un periodisme de lluita contra la dictadura, amb moltes dificultats. El record que jo en tinc és d'una relació molt més estreta amb el món de les redaccions. Sovint anàvem a treballar junts, en equip, d'igual a igual. I aquí també el poder ha obert una escletxa. Avui el tema dels clans torna a funcionar. La fotografia torna a ser el parent pobre de les redaccions i això semblava que començava a solucionar-se

en aquells anys. I també perquè les empreses periodístiques eren periodístiques i sortien de la dictadura d'alguna manera. Avui els grans mitjans ja no són empreses periodístiques, al darrere no tenen interessos periodístics, hi ha bancs o fons d'inversió. De vegades no podem saber ni d'on ve la pasta.

— Barcelona és una bona ciutat per fer fotoperiodisme, és un bon escenari?

— És fantàstica, perquè és una ciutat que, malgrat tot, manté, de vegades en latència, la capacitat de revoltar-se. I per altra banda, per característiques com l'alta concentració de població. Ha patit molt problemàtiques com l'encariment de l'habitatge o les conseqüències de la crisi del 2008 i ara del coronavirus, problemàtiques que estan esperant ser abordades amb treballs de documentació. I aquí sí que els fotògrafs hauríem de tenir molt clar que no podem anar sols. Un dels riscos de la nostra professió és voler fer tots els papers de l'auca. Volem fer-nos el nostre procés de documentació, el nostre pla de treball. Fa falta treballar amb equips més multidisciplinaris. Sobretot amb científics

socials: la sociologia, l'economia o la ciència política.

— De vegades es té la sensació que el bon fotoperiodisme ja només es veu a festivals o sales d'exposicions, però no als mitjans de comunicació.

— Cert. Però és que jo penso que la funció bàsica de la comunicació no és estar en una sala d'exposicions ni a un museu, sinó als mitjans. El director del Visa pour l'Image de Perpinyà (que és el festival més impor-

“Els grans mitjans ja no són empreses periodístiques, sovint no podem saber ni d'on ve la pasta”

tant del món de fotoperiodisme) Jean-François Le roy, diu que és un certamen muntat a base de treballs que la premsa de tot el món no ha volgut publicar. Amb la qual cosa la major part de la gent, que no pot anar a aquestes exposicions, no coneix el que s'està fent realment. I al poder no li preocupen els festivals ni les exposicions. Li preocupa la

difusió dels mitjans. A la majoria de grans festivals fotogràfics, els membres del jurat són comissaris d'art, i jo crec que el periodisme com a document qui l'ha de valorar són els periodistes i en tot cas, els científics socials. I ara s'està valorant el bon fotoperiodisme sobretot en funció dels paràmetres estètics i per a mi és el menys important.

— La imatge s'ha acabat convertint en quelcom molt subsidiari del text, ho denuncies als llibres que has escrit.

— Sí, això forma part d'aquesta pèrdua de valor del fotoperiodisme en les redaccions. Hem tornat al model dels anys seixanta, en què qualsevol redactor era el cap d'alguna manera del reporter. Un redactor se sent més amo del producte final que un fotògraf. I és clar, hi ha el factor numèric. És molt difícil que els fotògrafs es facin sentir a les redaccions perquè la desproporció numèrica és molt alta. I hem de tenir en compte també a qui s'atorguen els càrrecs de direcció als mitjans, sempre a gent que ve del món de la redacció.

— La figura d'un editor gràfic fort -una tasca que tu has

exercit- hauria de servir per defensar l'autonomia de la imatge?

— Sí, sí. I donar l'última paraula sobre els recursos visuals. Hauria de ser així. Però jo no ho vaig aconseguir mai en la meua carrera professional. S'acaba produint que moltes vegades et volen dibuixar la foto. Però la fotografia no ha de servir només com a prova pericial d'una determinada afirmació. Sovint es produeix una mimesis d'imatges d'un mateix fet, perquè no s'ha deixat els professionals mirar amb llibertat.

— Ara tenim accés d'imatges de tot, penjades a les xarxes. Moltes d'elles acaben als mitjans convencionals. Què han de fer els professionals de la imatge davant d'això?

— Jo soc partidari d'aprofitar tot el que valgui la pena per deixar testimoni d'aspectes importants de la nostra societat. Seria una posició massa protectionista de la nostra professió no fer-les servir. Ara bé, darrere d'aquest periodisme ciutadà (o com vulguem dir-li) hi ha d'haver algú que es faci responsable que aquell missatge té validesa, que verifiqui la font, que no és un fake ni un muntatge.

Llibres per resseguir la memòria veïnal

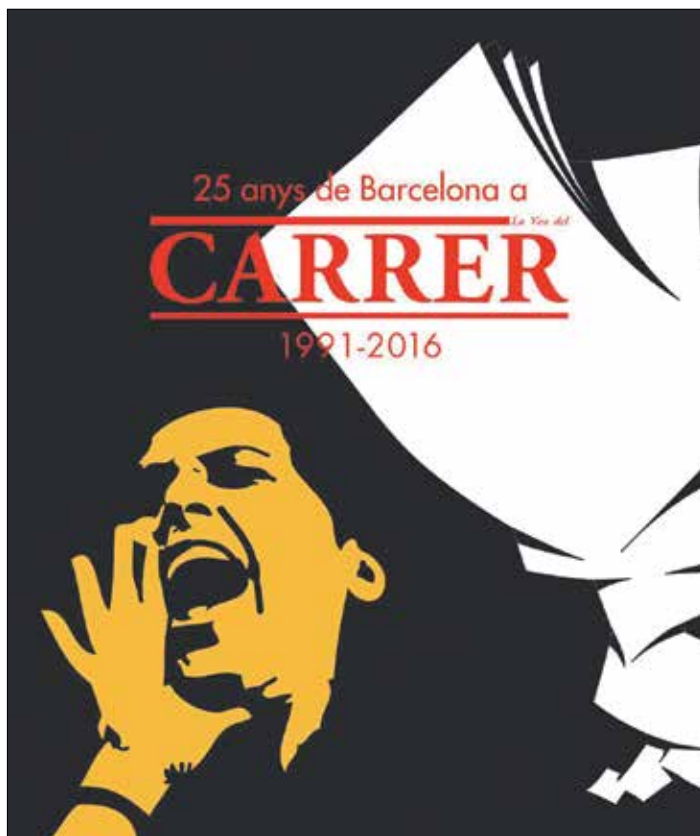
REDACCIÓ CARRER

Durant aquests anys, a la vegada que hem publicat *Carrer* també hem editat llibres relacionats amb la història dels barris. El primer va ser *Barcelona en lluita* de Josep Maria Huertas i Marc Andreu. Una crònica imprescindible sobre el paper de les associacions veïnals a la Barcelona del segle XX. Josep Ramon Gómez i Pilar Villuendas van dissenyar una bella edició que reproduïa més d'un centenar de cartells i portades de la premsa de barris. El llibre, esgotat, es pot consultar a les biblioteques.

Animats, vam crear la col·lecció de llibres *Quaderns de Carrer*. Al número 5, titulat *1970-2010, 40 anys d'acció veïnal*, explicàvem 100 lluites que havien canviat la ciutat, que vam fer coincidir amb una exposició conjunta amb la federació veïnal de Madrid.

Un altre títol del qual estem especialment orgullosos és *José Maria Huertas Claveria i els barris de Barcelona. 1964-1975*, una antologia de reportatges dels primers treballs del periodista que acaba amb l'article publicat a *TeleXpres* que li va suposar un consell de guerra i anys de presó. El recull es complementa amb textos firmats per companys de professió i una aproximació a la seva obra firmada pel periodista Jaume Fabre.

Si veniu al local de la Favb podreu trobar tant els llibres d'aquesta col·lecció com els que ressenyem a continuació.

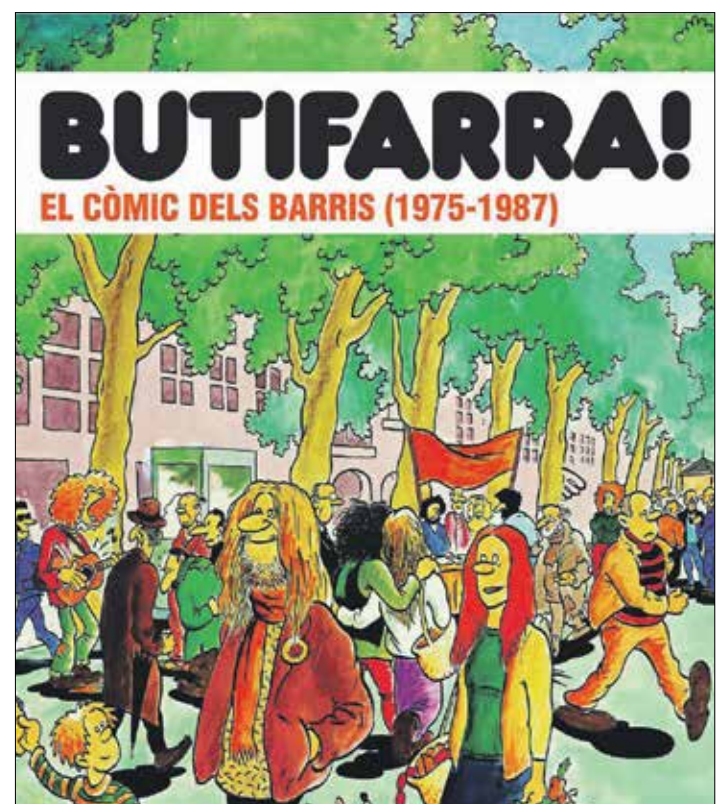

Barcelona i el Carrer

Quan la revista *Carrer* complia 25 anys (ara ja anem pels 30!), vam decidir celebrar-ho amb tota la gent que d'una manera o una altra ha contribuït a que aquest projecte s'hagi mantingut en el temps: col·laboradors, activistes, subscriptors i lectors... Va ser una gran festassa celebrada a Can Batlló el 16 de març de 2017. D'aquella efemèride va quedar el llibre *25 anys de Barcelona a Carrer (1991-2016)*, que vam presentar a la biblioteca de Fort Pienc el 5 de febrer de 2018, una obra que permet resseguir l'evolució de la revista i la construcció de la ciutat amb un esperit crític. La seva lectura us ajudarà a mirar des d'una òptica diferent, més propera als barris, la història recent de Barcelona.

El còmic dels barris

La revista *Butifarra!*, denominació axarnegada del gest de rebuig i menyspreu que en castellà rep el nom de *corte de mangas*, va aparèixer a Barcelona el 1975, quan encara perdurava la dictadura franquista i el moviment urbà, tot exigint escollir el seu destí, experimentava un moment àlgid. La publicació, al principi d'aspecte certament modest, però alhora contundent, conjuminava la informació i l'opinió en defensa de campanyes i reivindicacions populars a través d'històries. El projecte gaudí de la complicitat i col·laboració de les associacions veïnals de l'àrea de Barcelona, que hi participaven i la distribuïen de manera *-diguem-ne- underground*. Aquest llibre recupera la seva memòria.

28 **Repensar
l'Abaceria
de Gràcia**

29 **Drac Màgic
compleix
mig segle**

31 **Trèvol, 30
anys amb
el Carrer**

CARRER

Després de 30 anys en antena, l'emissora s'ha vist obligada a deixar d'emetre des del desembre arran de l'execució d'una sentència judicial

Aniversari amarg per a Contrabanda FM

ANAÏS BARNOLAS

El passat mes de maig la ràdio lliure Contrabanda FM va celebrar els 30 anys amb una jornada reivindicativa a l'Ateneu Popular 9 Barris. L'aniversari el va complir en un dels moments més crítics. Des del 19 de desembre de 2020 que va haver de deixar de transmetre a través del dial 91.4 FM arran d'una sentència judicial que la va obligar a desmuntar l'antena. "Hem viscut moltes adversitats, però és la primera vegada que no estem emetent", explica la sòcia de l'Associació Cultural Contrabanda FM, Bea Cantero que hi participa des de fa 17 anys. Des de llavors, l'emissora només es pot escoltar a través d'Internet.

L'origen de l'actuació parteix del 2019, quan l'Associació Catalana de Ràdio (ACR) -entitat que aglutina totes les cadenes i emissores comercials privades que funcionen a Catalunya- va interposar una denúncia al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya per reclamar el tancament de les antenes de cadenes comercials sense llicència que hi havia al Carmel. "En la legislació que regula l'espai radioelèctric en cap apartat figura una entitat com la nostra, sense ànim de lucre, que no pertany a cap poder econòmic, per tant, som alegals, que no és el

Pancarta reivindicativa de protesta per la decisió judicial contra Contrabanda FM

mateix que ser pirata o il·legal", explica el soci de Contrabanda Antonio Narváez, que hi col·labora des de fa 24 anys. No obstant això, "el centre emissor de Contrabanda es trobava allà i ens van posar al mateix sac, quan nosaltres no som

comercials. Ens financem a través de les quotes dels socis, de les activitats que organitzem, no acceptem cap mena de publicitat ni subvenció", descriu Cantero.

Contrabanda FM va interpellar la Generalitat, qui té les compe-

tències per adjudicar les llicències juntament amb l'Estat, i l'Ajuntament de Barcelona, encarregat de l'ordenació urbanística de les ràdios. "El consistori ens deia que no hi podia fer res si hi havia un dictamen i passava la patata calenta

a la Generalitat, que no ens volia escoltar", recorda Cantero.

Reclam d'antena comunitària

La proposta que Contrabanda va fer a l'Ajuntament i que l'ens va denegar va ser la de tenir una antena comunitària per a totes les ràdios lliures. Una petició que ja fa anys que demana la coordinadora de Ràdios Lliures de Catalunya (creada el 2011 per Contrabanda FM, Ràdio Bronka, Ràdio Línea IV, Ràdio Pica, Ràdio RSK i Ràdio Bala).

Finalment, abans que el consistori executés l'ordre, Contrabanda va haver de desmuntar l'antena. "L'Ajuntament ens va dir que si no ho fèiem nosaltres, ho farien ells. Això significava que ens farien malbé els aparells i que n'hauríem d'assumir el cost del desmante-

La ràdio es desmarca de les cadenes comercials 'pirates' i reivindica el seu dret d'emissió i expressió

llament", exposa l'Àlex, soci de Contrabanda des de fa 13 anys. Dies més tard, la ràdio va emetre el "Manifest i falques en contra del precinte del nostre centre emissor i per la llibertat d'expressió". A l'escrit s'exposava que el govern municipal havia aprofitat una decisió judicial sobre la reordenació de les torres d'emissió "per tirar endavant part del pla urbanístic dels Tres Turons, que afecta els barris del nord de Barcelona, i que ha estat força rebutjat, entre d'altres, per moltes

PASSA A LA PÀGINA 28 ➔

Ràdios lliures i vives des del 23-F

A final dels 70 van començar a emetre les ràdios lliures per donar veu a col·lectius reivindicatius, artístics i als músics. El 1983 va tenir lloc una trobada estatal a Madrid on es va elaborar un manifest que va marcar els trets de les ràdios lliures: funcionament autogestionari, autònom i participatiu. A Catalunya, ja feia dos anys que funcionava Ràdio Pica (Promoció Independent Coordinació Artística-Alternativa). "Feia dies del 23-F i teníem por, però volíem donar espai a les noves avantguardes i ho vam tirar endavant", recorda un dels impulsors, Salvador Picarol. El 1985 va néixer Ràdio RSK. "Vam crear el taller jove d'informació urbana per a la gent del barri, que va ser l'excusa per fer ràdio", recorda el Pitu, del col·lectiu de Ràdio RSK. "Vam començar emetent des d'un lavabo del Centre Cívic Torre Llobeta perquè així no molestàvem ningú". El nom de l'emissora "prové de les assemblees que fèiem els dissabtes al matí en les quals la gent venia amb ressaca". Més tard, ho va fer Ràdio Bronka, que compleix 34 anys d'ençà de la primera emissió, "una iniciativa

del Moviment Comunista de Catalunya, al qual després s'hi van sumar col·lectius veïnals i llibertaris: vam començar a emetre a les Roquetes", recorda l'Àlvaro, soci de Ràdio Bronka.

Les ràdios lliures s'han vist obligades a canviar de dial en diverses ocasions. Per exemple, el 1991 ràdio Contrabanda FM va començar a emetre al 91.0. Cinc anys més tard, es va traslladar al dial 91.4, ja que l'antic l'ocupava l'emissora COM Ràdio. També han hagut de fer front a diverses sancions. El 2011 la Direcció General de Telecomunicacions va posar una multa de 60.000 euros a Ràdio Pica. "Deien que interferíem a la SER, però no es va demostrar i aleshores ens vam haver de passar a emetre només a Internet", recorda. Actualment Ràdio Bronka transmet només a algunes zones de Barcelona: "Amb la pandèmia era inassumible tenir cobertura a tota la ciutat. Hem fet un pas enrere per tornar més endavant amb més força", explica l'Àlvaro.

Els moments més transcendents que han viscut han estat els col·lectius. Durant

el 15-M, les ràdios van retransmetre les assemblees: "Com que el que es deia no se sentia a tota la plaça, la gent escoltava la retransmissió de la ràdio", explica l'Àlex de Contrabanda. Altres moments clau han estat les cobertures de les vagues generals com la creació de l'Agència 29-S, l'agència del 8-M o les trobades estatals de les coordinadores de ràdios lliures "en què t'adones que hi ha molta gent que està en la mateixa situació que tu", recorda l'Àlvaro.

Les ràdios lliures aposten pel *software* lliure i des de fa anys emeten des d'Internet. "Ara que els *podcasts* estan tan de moda, cal recordar que nosaltres ja fa 15 anys que en fem", diu l'Àlex. Durant el confinament van començar a fer *Cadenazos*, una iniciativa que prové d'Amèrica llatina i que consisteix en el fet que diferents ràdios lliures de l'Estat espanyol col·laboren retransmetent durant hores seguides al voltant d'una qüestió. De moment, ja n'han organitzat sis -dedicats a les presons, a les lluites LGTBI...- que van ser de 12 hores d'emissió i en els quals van participar més de 20 emissores.

ARXIU

Carcassa del mercat quan s'estava demantellant, on ja s'aprecia l'illa alliberada al mig del barri

L'Abaceria, un mercat i un espai per a Gràcia

L'espai descobert pel trasllat del mercat ha obert un debat a la Vila sobre si seria convenient repensar el projecte inicial

ANTONI RAMON GRAELLS
ARQUITECTE I ACTIVISTA VEÏNAL

Després d'un llarg i penós desmuntatge de la coberta d'amiant iniciat sense complir amb els requisits tècnics i sanitaris necessaris i una vegada redreçades les obres gràcies a la resposta veïnal, el paisatge de l'espai que ocupava el mercat de l'Abaceria a la travessera de Gràcia va canviar radicalment. Amb l'interior buit i sense la coberta, no només va quedar a la vista la bellesa de l'estructura de ferro original, sinó també el potencial de l'espai lliure resultant. La densitat de la Vila de Gràcia i l'absència de zones verdes d'una certa dimensió han generat un estat d'opinió en el

veïnatge que cal repensar el projecte, més tenint en compte que el mercat està funcionant amb total satisfacció a l'actual ubicació al passeig de Sant Joan.

Un mercat i molt més

És per això que des de la Plataforma d'Afectats de l'Abaceria i de Gràcia cap a on Vas es va realitzar una enquesta que varen respondre 1.500 persones del barri. Tot i les limitacions d'aquest treball, mostrava l'interès del veïnat a participar en la presa de decisions sobre el projecte del nou mercat. En el replanteig d'aquest, un objectiu hauria de ser ampliar l'espai a l'aire lliure, de tal manera que tinguí la qualitat d'un espai

verd. Més quan la Modificació del Pla General Metropolità dels barris de Gràcia en marxa està posant de manifest no només la manca de zones verdes a la Vila, sinó també la dificultat per ob-

El nou mercat hauria de ser compatible amb el guany d'espai públic i zona verda en un barri amb molta densitat

tenir-ne. L'espai de l'Abaceria s'ofereix com una oportunitat que no ha de ser incompatible, ans el contrari, amb continuar ubicant-hi el mercat.

Certament, assolir aquest objectiu comporta, necessàriament, reubicar i reduir una part del programa funcional de l'equipament,

però això ha de ser possible. Per si no estava prou clar, el mercat provisional ha posat de manifest que no cal un supermercat comercial en el seu espai. L'oferta d'aquest tipus de súpers és tal a Gràcia que des de qualsevol punt del barri, anant al mercat te'n trobes més d'un. El suposat model d'èxit dels mercats de Barcelona, d'instal·lar un súper en els mercats municipals tal vegada podia haver tingut sentit en el seu temps, però avui cal un altre model, que potencii uns supermercats cooperatius d'economia social, com s'estan obrint en d'altres ciutats. Una experiència que no dubtem que reforçaria el caràcter singular, l'atractiu del mercat.

El principal argument per instal·lar-hi un súper comercial no té res a veure amb atraure més veïnatge al mercat, sinó amb el pagament de les despeses de manteniment de la instal·lació. És, doncs, una

raó econòmica. Però, si a Gràcia guanyem un espai públic valuós per les seves dimensions i qualitat, i el guanyem, dit en termes senzills, "de franc", (si s'hagués d'expropiar seria costosíssim), no hauria d'assumir l'Ajuntament part de les despeses de manteniment, sense que això representés cap greuge comparatiu en relació a d'altres mercats?

En relació a l'aparcament que s'hi vol instal·lar i malgrat que aquest ha reduït la seves dimensions, som de la ferma convicció que per ser coherents amb el model de mobilitat impulsat pel consistori aquest s'ha de reduir als vehicles dels paradistes. Altra vegada l'experiència de l'actual mercat provisional demostra que el públic del mercat és de proximitat. En la situació actual en què el canvi climàtic ens està afectant de ple, el projecte ha de contenir el màxim mesures d'estalvi energètic i utilització d'energies renovables, tal com el mateix Ajuntament demana que apliqui la ciutadania.

Els mercats són un petit món, un punt de trobada, un àgora del barri: fer compatibles un espai verd i el mercat seria un valor afegit de la nova Abaceria. I mentre les obres no comencin, sobretot si l'inici no és immediat, ¿no és una llàstima que l'espai estigui tancat?

FORNS DEL PI
PASTISSERIA

FERRAN, 13
Tel: 93 362 75 39

BANYS NOUS, 7
Tel: 93 318 82 94

HOSPITAL, 48
Tel: 93 362 74 88

CALL, 13
Tel: 93 362 32 49

Pg. D'URRUTIA
Tel: 93 354 54 28

PL. BONSUCCÉS, 2
Tel: 93 317 87 02

CARD. CASAÑAS, 17
Tel: 93 318 46 81

FERRAN, 12
Tel: 93 412 77 90

AGRAIM LA SEVA COMPRA.
REPARTIM A RESTAURANTS, HOSPITALS,
HOTELS, BARS, COL·LEGIS, ETC.

GELATERIA

EL TIO CHE

Casa fundada l'any 1912

FABRICACIÓ PRÒPIA I ARTESANA

OBERT TOT L'ANY

SUÏSSOS, ENTREPANS, ORXATES
TORRONS ARTESANS

Rambra Poblenou, 44-46
93 309 18 72 - Barcelona
www.eltioche.com
eltioche1912@hotmail.com

➡ VE DE LA PÀGINA 27

associacions de veïns, entitats i veïnes particulars dels barris del Carmel, Vallcarca o la Salut".

Just el mateix mes de desembre, l'Ajuntament de Barcelona va presentar el projecte no comercial de la Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona (XRCB) que emet a través d'Internet. El consistori va proposar de participar-hi a Contrabanda, que li va semblar una solució insuficient: "Per a nosaltres ser a l'FM és important perquè hi ha una part de la població que no té accés a Internet, persones grans que ens escolten a través del dial o gent que ho fa quan va en cotxe i ara no estem arribant a aquests oients", reivindica Cantero.

Autogestió i participació

Dins de la iniciativa XRCB es va crear l'espai radiofònic Ràdio Rambles "que té l'objectiu de donar veu als

veïns i veïnes, entitats, institucions, esdeveniments i comunitats de les Rambles", s'explica al seu web. "Diuen que promouen la participació ciutadana, però no donen suport a

Les ràdios lliures demanen espai propi en la regulació de l'espectre radiofònic que s'està debatent

les ràdios lliures que fa dècades que tenim aquests espais. Això és una incoherència", denuncia Cantero.

Les llicències radiofòniques tenen uns requisits que van en contra de la filosofia de les ràdios lliures: "cal tenir una persona jurídica que avaluï propietats patrimonials i un editorial, res més lluny dels valors de Contrabanda, que s'autogestio-

na i defensa la llibertat d'expressió, sense censura", exposa Cantero.

El 2017 la Generalitat va elaborar una proposta de decret dels serveis de comunicació audiovisual comunitaris sense ànim de lucre. La iniciativa, que no va prosperar, pretenia marcar la pauta per a la regulació total de l'espectre radioelèctric per al tercer sector. El problema, segons Cantero, "és que ens equiparaven amb les ràdios que són finançades per partits polítics, l'església i les ONG". Per aquesta raó, en el manifest Contrabanda demana que almenys un 33% de l'espectre radiofònic sigui per a les emissions de les ràdios lliures i autogestionades.

"Vam emetre al març durant una setmana, però teníem moltes carències tècniques, ens cal inversió", comenta l'Alex. Una altra de les preocupacions és que durant aquest temps fora d'antena "algú ens agafi el dial", conclou.

Audiovisual

50 anys de lluita cultural al voltant de les imatges

La cooperativa Drac Màgic compleix mig segle d'activitat de tasca de difusió, exhibició i pedagogia sobre el cinema

IGNASI FRANCH

No és habitual que una cooperativa sorgida durant la fornada d'organització social polititzada del tardofranquisme continuï en actiu, però la cooperativa cultural Drac Màgic compleix enguany el seu cinquantè aniversari amb una salut envejable. La iniciativa va néixer l'any 1971, en un context de dimensionament del cooperativisme i l'associacionisme, amb lligams amb el moviment feminista, els moviments de renovació pedagògica i els cineclubs entesos com a espai cívic i cultural d'una certa resistència a la dictadura. El desig de preservació de l'ús del català com a llengua de cultura també formava part d'aquest esperit fundacional.

Drac Màgic va néixer a Barcelona amb l'objectiu de promoure el cinema per a infants i difondre'l en l'àmbit educatiu, però aquesta mateixa tasca va dur les seves membres no solament a les aules de la ciutat, sinó d'arreu de Catalunya, a través del programa *Cinema per a escolars*. Marga Almirall, codirectora de continguts, explica que continuen treballant

“perquè el cinema s'expandeixi per tot el territori. Procurem treballar de forma arrelada en tots els projectes que fem, en xarxa amb entitats, sales d'exhibició, agents educatius, etcètera”. La cooperativa organitza sessions de cinema i tallers per a alumnat de totes les edats, i també formacions per al professorat, on aborda els estereotips del llenguatge

Activitats per a una efemèride

Al llarg d'aquest any d'aniversari, Drac Màgic ha estat celebrant projeccions i debats, com la recuperació a la Filmoteca de Catalunya del primer film que la cooperativa va distribuir i doblar al català: una adaptació txecoslovaca de *La Venta focs*, signada per Václav Vorlíček. La mateixa Filmoteca acollirà una sessió de cinema i dansa el dia 10 de juliol. En l'àmbit virtual, la cooperativa està oferint l'exposició virtual *50 anys d'històries de cultura audiovisual*, que es pot visitar al web histories.dracmagic.cat. Almirall també anuncia que estan treballant en unes Jornades d'educació i cultura audiovisual per a abans que s'acabi el 2021. Els 30 anys de la Mostra Internacional de Films de Dones se celebraran el 2022.

publicitari o proposa maneres de detectar les *fake news* audiovisuals.

Amb els anys, Drac Màgic va consolidar una triple branca d'activitats que s'encreuen i es relacionen: distribució cinematogràfica, exhibició de pel·lícules (a través de la Mostra Internacional de Films de Dones) i projectes formatius. En el primer vessant, Pack Màgic ofereix cinema “infantil, tranquil i en català”. I la Mostra Internacional de Films de Dones du quasi trenta anys de tasca de difusió de cinema contemporani d'autoria femenina i de construcció de genealogia feminista a través de recuperacions i retrospectives.

Pel que fa a la formació, Drac Màgic mira de mitigar les carències de l'ensenyament reglat. Segons Almirall, la formació en llenguatges audiovisuals “no ocupa un lloc tan central en el sistema educatiu com el que ocupa en la transmissió de valors i coneixements en el conjunt de la societat. Vivim en una societat aclaparada i travessada per les imatges, que contribueixen a configurar la nostra mirada sobre el món, però no comptem amb una formació i educació sòlida i profunda en aquest àmbit”.

Almirall considera que la formació en llenguatges audiovisuals és “imprescindible per contribuir a generar mirades actives i actituds responsables en la nostra relació, individual i col·lectiva, amb el món de les imatges i la cultura audiovisual”. Per aquest motiu, el projecte educatiu de Drac Màgic i el conjunt de l'activitat de la cooperativa “té l'objectiu de recolzar l'educació visual, qüestionar la recepció audiovisual automatitzada i desenvolupar la creativitat pròpia per tal de fomentar la reflexió sobre els continguts i els valors que transmeten les imatges”. La codirectora declara que treballen “des d'una perspectiva feminista, posant atenció en la cultura de pau i en les diversitats culturals i afectives-sexuals”.

Llibres

Viatge a les clavegueres de la Transició

Es recupera una de les novel·les negres més recordades d'Andreu Martín, Prótesis, una història de brutalitat policial i desig de revenja

IGNASI FRANCH

La reedició de *Prótesis* facilita que duguem a terme un viatge en el temps: traslladar-nos a la novel·la negra de la Transició espanyola, poblada per *quinquis* i per policies que havien estat formats en la impunitat de la dictadura. La quarta novel·la d'Andreu Martín, que amb els anys es convertiria en un dels escriptors nacionals més fidels al gènere era, sobretot, la història d'una venjança que es ramifica. L'obra va ser adaptada molt lliurement al cinema per Vicente Aranda, sota el títol de

Una història sense herois

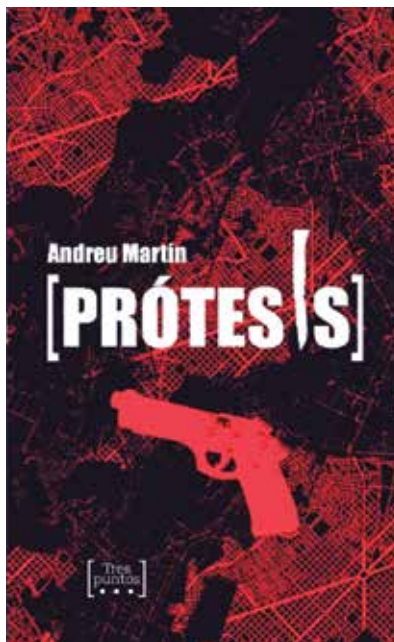
Prótesis

Andreu Martín

Editorial Tres Puntos

250 pàgines

19,95€

Fanny Pelopaja. Al llibre, *El Migue* és un antic xaper i lladre que va quedar desfigurat per una brutal pallissa de l'agent Gallego, un antic membre de la Brigada Político-Social franquista amb el qual havia mantingut una relació homosexual. Després d'anys d'empresonament, el protagonista ha viscut una vida discreta a l'espera de poder atacar Gallego. Un antic company de banda juvenil li proporciona informació per localitzar l'ex-policia, convertit en agent de seguretat, i el tempta: i si, a més de revenjar-se, atraca un furgó blindat?

Prótesis és una història sense herois, poblada per homes violents que corren cap a un destí fatal que ells mateixos contribueixen a definir. La narració té quelcom d'advertència sobre els efectes explosius, destructius i autodestructius, de la frustració.

El Migue és un jove devorat per l'odi, traumatitzat per unes experiències que han enverinat la seva sexualitat, fins i tot quan la noia que va estimar torna a la seva vida. I Gallego és un lleó adormit que desperta quan se sap en perill.

Martín esguarda els personatges, i la Barcelona que els envolta, amb una mirada dura que es fixa en la lletjor i la misèria, que ressalta la violència física i també la violència comunicativa, sovint de tall masculista i misogin. El relat transmet malestar, i compensa possibles imperfeccions a través d'un enfocament enèrgic i energètic. I aquest fil narratiu està decorat per un gust per la frase contundent que remet a la novel·la negra més rotunda, però també a l'esperit desesperançat i incisiu de molts còmics més o menys *underground*.

Associacions de veïns i veïnes de Barcelona i punts de distribució de CARRER

CIUTAT VELLA

Amics de la Rambla
Ramblès, 88-94, 3r D
93 317 29 40

BARCELONETA

Guitert, 33-35, baixos
93 221 72 44
Servei planificació (Palau de Mar)
Plaça Pau Vila, 1

CASC ANTIC

Rec, 27, baixos
93 319 75 65
CCOO
Via Laietana, 16

Casal de barri Pou de la Figuera
Sant Pere Més Baix, 70
Casal de joves Palau Alòs
Sant Pere més Baix, 55

GÒTIC

Nou de Sant Francesc, 21
avbarrigotic@gmail.com
La Bodegueta
Palma de Sant Just, 7
El Glacià
Plaça Reial, 7
Centre Cívic Pati Llimona
Regomir, 3

NOU DE LA RAMBLA I RODALIES

Nou de la Rambla, 22
93 301 88 67
El Cafetí
Sant Rafael, 18

Ateneu Enciclopèdic Popular
Pg. Sant Joan, 26, 1er, 2a

PARC DE L'ESCORXADOR

Aragó, 6, entresòl, 3r dreta
Ronda de Sant Pere
Ronda de Sant Pere, 7
Col·legi de Periodistes
Rambla de Catalunya, 10

SAGRADA FAMILIA

València, 415, local 1
93 459 31 64
Casal de Barri Espai 210
Carrer de Padilla, 210

SANT ANTONI

Avinguda Mistral, 30, bxs.
93 423 93 54
Confeccions El Rellotge
Comte Borrell, 89
Celler de l'Esteve
Calàbria, 57
Pastisseria Bonastre
Tamarit, 136
Autoservei Navarro
Avinguda Mistral, 6

Ateneu Layret
Villarroel, 49
USTEC
Ronda Universitat, 29, 5è
Espai Veïnal Calàbria 66
Calàbria, 66

TRIANGLE DE SANTS

Masnou, 9, baixos
93 298 81 20

Poliesportiu Espanya Industrial
Muntades, 37
Casinet d'Hostafrancs
Rector Triadó, 53

LA SATÀLIA

Cariteo, 26
93 329 36 72

PARK GÜELL-LA SALUT-SANLLEHY

Cardener, 45 (casal)
93 210 08 03

POBLE SEC

Margarit, 23
93 441 36 65
Biblioteca Francesc Boix
Blai, 34
Centre Cívic El Sortidor
Plaça del Sortidor, 1

POLVORI

Segura, s/n
93 432 36 42

SANT CRISTÓFOL-VIV. SEAT

Coure, 8, baixos
93 432 34 71
Centre Cívic Can Cadena
Mare de Déu del Port, 397
Centre Cívic El Rellotge
Pg. de Zona Franca, 116
Centre Cívic La Bàscula
Foc, 128

TRES TORRES

Rafael Batlle, 16, tenda 1
93 205 77 89

CAN RECTORET

Bohemis, 23
93 205 04 87

FONT DEL MONT-VALLVIDRERA

Cami Boscà, 8
asvfontdelmont@gmail.com

MAS GIMBAU-CAN CASTELLVÍ

Pg. Solé i Pla, 16-18, int.
avvmagicc@hotmail.com

MONT D'ORSÀ-VALLVIDRERA

Reis Catòlics, 16-34 (casal)
93 406 90 53
Centre Cívic Vallvidrera-Vázquez Montalbán
Reis Catòlics, 16-34

PUTXET

Passeig Sant Gervasi, 39-47
avputxet@hotmail.com

SANT GERVASI SUD
Plaça Cardona, 1
associacionssantgervasiusud@gmail.com

SARRIÀ

Canet, 4
93 204 90 58

TRE TORRES

Rafael Batlle, 16, tenda 1
93 205 77 89

Centre Moral de Gràcia
Ros de Olano, 7-9
Hotel d'Entitats
Província, 42
Info-espai
Plaça del Sol, 19-20
Poliesportiu Claror
Sardenya, 333
Poliesportiu Perill
Perill, 16-22
Tradicionalisme
Trav. de Sant Antoni, 6-8
La Violeta
Maspons, 6
La Miranda
Av. Coll del Portell, 74
Espai Jove Fontana
Gran de Gràcia, 190-192
Consell de la Joventut
Gran de Gràcia, 190

VALLCARCA

Bolívar 10, baixos
assembleadevallcarca@gmail.com
Biblioteca Jaume Fuster
Plaça Lespess, 20-22

HORTA-GUINARDÓ

Baix Guinardó
Plaça Alfons X, 3
93 436 81 80
Plataforma Can Baró
Josep Serrano, 59-71
93 219 92 24

Torre Jussana
Av. del Cardenal Vidal i Barraquer, 30

MONTBAU

Roig Soler, 31, baixos
93 428 29 34
Parc de la Vall d'Hebron
Pl. Joan Cornudella, 13
93 428 68 66

SANT GENIS DELS AGUDELLS

Nàim, 5, tenda 1
93 417 03 67

TAXONERA

c/del Besòs, 17 (Hotel d'Entitats)
93 429 68 43

NOU BARRIS

Can Peguera
Vilaseca, 1
93 357 13 33
IGOP-UAB
Passeig d'Urrutia, 17
Casal de Barri de Can Peguera
Biure, 1
Ciutat Meridiana
Rasos de Peguera, 210 bis
93 276 30 94
Centre Cívic Zona Nord
Vallcivera, 14

TRINITAT NOVA

Pedrosa, 21
93 353 88 44
Casal de Barri de Trinitat
Nova-SomLaPera
Garbí, 3
Turó de la Peira
Passeig de la Peira, 37,
local 12
93 407 21 70
Can Basté
Pg. de Fabra i Puig, 274
C. Popular 3 Voltes Rebel
Passeig d'Urrutia, 125

VERDUM

Robert Robert, 2
93 276 02 30
Casal de Barri de Verdum
Luz Casanova, 4

SANT ANDREU

Bon Pastor
Sant Adrià, 101, baixos
93 346 46 18
Congrés Indians
Felip II, 222
93 340 70 12
Casal de Barri Congrés-Indians
c/ de la Manigua, 25
Can Clariana Cultural
Carrer de Felip II, 222

ATENEU L'HARMONIA

Carrer de Sant Adrià, 20
Sant Andreu Sud
Virgili, 18
93 346 72 03
Casal de Barri
Can Portabella
Virgili, 18
Trinitat Vella
Mare de Déu de Llorda, 2
93 274 19 58
C. Cívic de Trinitat Vella
Foradada, 36-38

SANT MARTÍ

Clot-Camp de l'Arpa
Sibeliús, 3, baixos
93 232 46 10
Casal Joan Casanelles
Pl. Joan Casanelles, s/n
Foment Martinenc
Provença, 595
CC La Farinera del Clot
Gran Via de les Corts, 837
Diagonal Mar
Selva de Mar, 22-32
93 307 91 20
Front Marítim de Bcn
Taulat, 144, 5è A
frontmaritimbcn@telefonica.net
Gran Via-Perú-Espronedada
Gran Via, 1.002, 8è, 2a
93 308 77 34
La Pau
Concili de Trento, 320
93 313 28 99
Maresme
Rambla Prim, 45
93 266 18 56
Palmera Centre
Maresme, 244, baixos
93 313 30 78
Paraguay-Perú
Gran Via, 1.144, baixos
93 278 06 93
Casal Ca l'Isidret
Paraguay, 2
Parc
Llull, 1-3
93 221 04 87
Poblenou
Rambla del Poblenou, 49
93 256 38 40
El Tío Ché
Rambla del Poblenou, 44-46
Farmàcia
Bolívia, 19
Llibreria Etcètera
Llull, 203
Casal de Joves
del Poblenou
Emília Corany, 5
Taula Eix Pere IV
Marroc, 59
Ateneu La Flor de Maig
Doctor Trueta, 195
Provençals de la Verneda
Dr. Zamenhof, 25, baixos
93 307 46 95
Sant Martí de Provençals
Andrade, 176
93 314 17 04
C. Cívic de Sant Martí
Selva de Mar, 215
El Besòs
Rambla de Prim, 64-70
93 278 18 62
Verneda Alta
Campo Arriassa, 99
93 314 58 13
Complex Esportiu
Verneda
Binèfar, 10-14
Vila Olímpica
Jaume Vicens Vives, 6
93 221 93 93
Casal de Barri
Vila Olímpica
Taulat, 3-5

És Ira

MONTSE CABO

L'ÒSTIA

Cermeño, 7, baixos
Raval de Ciutat Vella
Carme, 102
93 441 77 21
Taller de Músics
Requesens, 5
El Lokat
Carrer de la Cera, 1

TAULA DEL RAVAL

Carrer del Salvador, 24
93 442 46 68
Veïns en defensa de la Barcelona Vella
Sèquia, 5-7, bxs 3a
vdvb@telefonica.net

XARXA VEÏNAL DEL RAVAL

Vistalegre 15, baixos
ravalveinal@gmail.com
Bar Makinavaja
Carretes, 51

L'EIXAMPLE

Dreta de l'Eixample
València, 302
615 41 80 12
Cafeteria Anem al Gra
Còrrega, 382

ESQUERRA DE L'EIXAMPLE

Calàbria, 262, baixos
93 453 28 79

FORT PIENC

Alí Bei, 94-96
93 231 11 46
CC Ateneu Fort Pienc
Plaça Fort Pienc, s/n

SANTS-MONTJUÏC

Alerta Poble Sec
Blai 49, 1r, 2a
alerta.poble.sec@gmail.com
Llibreria la Carbonera
Carrer de Blai, 40

AFFECTATS PERI TURÓ FONT DE LA GUÀTILA

Pas Valls 28, baixos
salvemelturo@gmail.com

BADAL, BRASIL I BORDETA

Daoiz i Velarde, 30
93 491 05 49

BARRI DE LA FRANÇA

Mare de Déu del Remei,
21, 1r
93 325 08 93

CENTRE SOCIAL DE SANTS

Olzinelles, 30
93 331 10 07
Cotxeres de Sants
Sants, 79

Biblioteca Josep Pons
Constitució, 19 (Bloc 11
de Can Batlló)
CGT
Pare Lainez, 18-24
La Lleialtat Santsenca
Olzinelles, 31

FONT DE LA GUÀTILA-MAGÒRIA

Rabí Ruben, 22 B
93 424 85 06

HOSTAFRANCs

Callao, 9, baixos
93 421 79 19

LES CORTS

Barri de la Mercè
Heróis del Bruc, 9
Casal de barri de la Mercè
Torrent de les Roses, 4

CAMP NOU

Travessera de les Cortes,
94, baixos
93 490 96 54

LES CORTS

Trav. de les Cortes, 346,
8è, 1a
93 321 75 85
C. Cívic Tomasa Cuevas
Dolors Masferrer i Bosch, 33
AFA les Cortes
c/ del Doctor Ibáñez, 38

RACÓ DE LES CORTS

Travessera de les Cortes,
94, baixos
609 43 50 49

SANT RAMON NONAT

Ptge. Jordi Ferran, 19-21

XILE, AVINGUDA

Av. de Xile, 34, 11, 5è
93 440 35 12
Can Deu
Plaça de la Concòrdia, 13

ZONA UNIVERSITÀRIA

Jordi Girona s/n
93 401 77 43

SARRIÀ-SANT GERVASI

Can Caralleu
Guarderia, 12
93 280 07 24

GRÀCIA

Camp d'en Grassot
Jardins de la Sedeta
Sicília, 321
600 60 36 05

COLL-VALLCARCA

Tirsó, 48 local
93 284 28 80
Centre Cívic d'El Coll
Aldea, 15-17
Casal Cardener
Cardener, 45
Taller d'Història
de Gràcia
Mare de Déu del Coll, 79
Aula Ambiental Bosc
Turull
Passeig de Turull, 2

GRÀCIA NORD-VALLCARCA

Bolívar, 15, 2n
93 211 26 27

TRAVESSERA DE DALT

Travessera de Dalt, 6
93 210 52 89
Lluïsos de Gràcia
Plaça Nord, 7

VILA DE GRÀCIA

Maspons, 6-8 (La Violeta)
93 706 08 81
Biblioteca Vila de Gràcia
Torrent de l'Olla, 104
Ateneu La Torna
Sant Pere Màrtir, 37, bxs.
Centre Cívic La Sedeta
Sicília, 321

CARMEI

Feijoo, 10-12
93 357 57 48
Centre Cívic El Carmel
Santuari, 27

FONT DEL GOS

Cami de Cal Notari, s/n
93 428 20 42

FONT D'EN FARGUES

Pedrell, 69, baixos
ffargues@hotmail.com
Casal Font d'en Fargues
Pedrell, 67

HORTA

La Plana, 10, 1r
93 407 20 22
Centre de Serveis
Personals
Plaça Santes Creus, 8
Centre Cívic Matas
i Ramis
Feliu i Codina, 20
Punt d'informació juvenil
Plaça Eivissa, 17, pral.

JOAN MARAGALL DEL GUINARDÓ

La Bisbal, 40-42, baixos
93 347 73 10
Cooperativa Rocaguinarda
Xiprè, 13
Casal Mas Guinardó
Plaça Salvador Riera, 2

LA CLOTA

Av. Cardenal Vidal i Barraquer, 30
93 357 72 59

GUINEUETA

Rambla Caçador, 1-3
93 428 46 23
La Masia de la Guineueta
Plaça de ca N'Enseyra, 4

PORTA

Estudiant, 26-28
93 359 44 60
Ateneu la Bòbila
Estudiant, 1
Casal de Barri Torre
de la Sagrera
Berenguer de Palou, 64-66

PROSPERITAT

Baltasar Gracián, 24-26
avprospe@prospersitat.org
Casal de Barri
de Prosperitat
Plaça Àngel Pestaña s/n
Casal de Joves
de Prosperitat
Rio de Janeiro, 100

ROQUETES

Canteres, 57, baixos
93 359 65 72
Ateneu Popular 9Barris
Port Lligat, s/n

TORRE BARÓ

Escolapi Càncer, 1
a. vecinostorrebaro@
hotmail.com

TORRE LLOBETA-VILAPICINA

Santa Fe, 5, 1r, 4a
93 429 07 06
CC Torre Llobeta
Santa Fe, 2, bis
SESE
Joan Alcover, 6
CC Can Clariana
Felip II, 222

LA SAGRERA

Berenguer de Palou, 64
93 408 13 34
Biblioteca Marina Clotet
Camp del Ferro, 1.3
Nau Ivanov
Hondures, 28-30
Nau Bostik
Ferran Turné, 11
Casal de Barri Torre
de la Sagrera
Berenguer de Palou, 64-66

MERIDIANO CERO

Torroella de Montgrí, 11
93 274 02 72

NAVAS

Biscaia, 402, baixos
93 340 51 85

SANT ANDREU NORD-TRAMUNTANA

Pg Torres i Bages, 101-103
93 274 03 34

SANT ANDREU DEL PALOMAR

Dr. Balari i Jovany, 14
93 345 96 98
Bar Versalles
Gran de Sant Andreu, 255
Biblioteca Ignasi Iglesias
Segadors, s/n
Can Guardiola
Cuba, 2
Centre Cívic St. Andreu
Gran de Sant Andreu, 111
Districte de Sant Andreu
Plaça Orfila, s/n

Un nou CARRER a internet www.favb.cat

Modificacions: 93 412 76 00

El pròxim número de CARRER sortirà al mes d'octubre

Morenatti, un Pulitzer de barri

M. ANDREU

El fotoperiodista, delegat de l'agència Associated Press i veï del Poblenou Emilio Morenatti (Saragossa, 1969) ha guanyat el premi Pulitzer "per una punyent sèrie de fotografies que mostra la vida de la gent gran d'Espanya lluitant davant la pandèmia de Covid-19", segons afirma la resolució del guardó considerat com el Nobel del periodisme. Des de la proximitat, i perquè vam poder entrevistar Morenatti i veure algunes de les fotos ara premiades a la portada i al dossier de

Carrer d'ara fa un any, sabem que aquests avis i àvies i tots els professionals socials i sanitaris reatra-

Aquest 'Nobel' de la fotografia el pot sentir una mica com a propi el veïnat de Barcelona tocat per la pandèmia

tats amb cruïa i sensibilitat són gent treballadora de Barcelona i veïnes i veïns dels nostres barris,

que celebren i senten també una mica propi aquest reconeixement. Nascut el 1969 a Saragossa, creat a Jerez de la Frontera i veï del Poblenou des de fa una dècada, on va recal·lar-hi després de voltar per mig món com a reporter de guerra, la mirada local però amb perspectiva externa de qui és delegat d'Associated Press per a Espanya i Portugal s'ha vist reconeguda internacionalment com una de les millors a l'hora de fer la crònica del confinament i de tots els llargs mesos de pandèmia des de Barcelona. Amb portades i imatges que han

donat la volta al món i que han aixecat polèmiques locals (com quan va mostrar les platges de Poblenou plenes a vessar durant el desconfinament), la ciutat i la gent que Morenatti ha fotografiat amb rigor i professionalitat, defugint el sensacionalisme, són un bon testimoni de la necessitat del bon periodisme. Aquell ofici seriós, honest i amb sentit crític, que va més enllà de les xarxes socials o de la immediatesa, i que sap combinar reporterisme d'abast internacional amb "periodisme veïnal i de carrer", com ell mateix explicava fa un any.

La Favb
informa

Les AV, preocupades pel deteriorament de la participació

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS VEÏNALS DE BARCELONA
21 DE JUNY DE 2021

Aquest comunicat és el resultat d'un treball desenvolupat per la Favb per avaluar l'impacte de la pandèmia en el funcionament del moviment veïnal. S'ha realitzat una enquesta a totes les associaci-

La frenada en els processos de diàleg i amb l'Ajuntament contrasta amb el tracte donat als empresaris

ons veïnals federades i s'ha mantingut una roda de reunions amb les de cada districte.

Som conscients que hem viscut un període inèdit que entre altres coses, ha creat dificultats per al funcionament normal tant de les AV com de la pròpia administració. Ens hem hagut d'adaptar a formats de reunions digitals que limiten el debat i, pel que fa a les AV, dificulten les relacions amb el veïnat. Especialment totes aquelles activitats que suposen necessàriament una interacció directa. Malgrat

aquesta situació, les AV s'han sabut adaptar a aquest nou marc. La majoria han mantingut una vida interna normalitzada, han participat a les xarxes solidàries que han sorgit a molts barris i han seguit treballant per les reivindicacions dels barris. S'ha fet el que era possible dins les dificultats de la situació.

Ara que encarem un escenari, més optimista, volem expressar la preocupació de la majoria d'AV -i la mateixa Favb- pel que vivim com un deteriorament de la participació. És obvi que el pas al format digital de consells de districte, consells de barri i altres reunions, ha reduït les possibilitats d'intervenció i debat, ha debilitat el diàleg. Entenem que ha estat un peatge a pagar per la situació de pandèmia, però considerem que és hora de retornar a formats més participatius.

Més enllà d'aquesta participació formal detectem, però, un deteriorament d'altres pràctiques que són imprescindibles perquè existeixi una relació fluida entre l'Ajuntament, les Administracions i el veïnat. Ens referim a les moltes reunions dedicades a analitzar problemàtiques concretes, a discutir projectes, a avaluar què s'està fent. En aquest sentit, detectem una davallada de l'activitat, un retard a l'hora de donar respostes,

un pes excessiu del temps dedicat a presentar les propostes de l'administració en detriment del diàleg i la reflexió compartida. També d'un alentiment dels projectes, d'una manca de respostes a qüestions on s'han superat els terminis. Una frenada en els processos de diàleg i participació que contrasta amb la velocitat que semblen ha-

Demanem tant a la Casa Gran com als districtes que s'obrin amb urgència canals efectius de relació

ver pres les relacions de l'Ajuntament amb les entitats empresarials i que sovint plantegen propostes que afecten negativament a la vida quotidiana dels barris.

Considerem que ara, més que mai, és imprescindible desenvolupar un intens diàleg i una participació a diferents nivells per fer front a l'allau de problemes greus que té la ciutat, que pateixen els barris. És per això que reclamem tant a la Casa Gran com a cada districte que s'obrin canals efectius de relació amb urgència.

EL COR ROBAT

MARC VILLORO

Francesc Bis i Enric Tomàs

Vocal i president de la cooperativa Trèvol respectivament

“Quan parlem de la bicicleta a Barcelona, Trèvol hi té molt a veure”

El camí de Carrer i Trèvol Missatgers fa molts anys que és compartit des que aquesta cooperativa en fa la distribució. Ubicada actualment al barri de la Sagrera, l'entitat va començar a rodar el 1984 com a missatgeria i des de 1996 també ofereix serveis de neteja. La missatgeria s'ha anat sofisticant amb els anys, i una gran part s'ha convertit en paqueteria, i Enric Tomàs i Francesc Bis han viscut aquesta evolució des de principi dels anys 90, quan es van incorporar a Trèvol.

— Quina és la vostra vinculació amb Trèvol i amb la ciutat?

— Enric Tomàs: Sóc de l'Eixample i ara no visc a Barcelona. Des de 1993 sóc soci de Trèvol i vaig començar com a missatger, després vaig passar pel departament de tràfic i ara estic al departament de neteja.

— Francesc Bis: Visc a Nou Barris, tinc 54 anys i vaig començar a Trèvol el desembre de 1991. En aquest moment sóc la persona que té més antiguitat.

— Quin és l'esperit de la cooperativa, allò que la defineix?

— F.B.: Sempre estem mirant com aconseguir que tot el procés de distribució (de la primera a l'última milla) es faci de la manera més sostenible possible. Si un aspecte ens defineix és aquest. El passat i present de Trèvol sempre ha anat lligat a promoure mitjans de producció ecològics: la prova pilot amb bicicletes la vam començar l'any 1992.

— E.T.: Incidim en la qüestió ecològica amb el transport en bicicleta, però també en el cas de la neteja, per exemple adaptant una part de l'oferta a la gent que té problemes amb els productes químics.

— A Barcelona la mobilitat ha anat canviant i un vehicle com la bicicleta té avui molta més presència que anys enrere. Com és ara fer la distribució a la ciutat?

— E.T.: És òptima i millorable, tot ho és. El 1984 no hi havia carrils bici i ara n'hi ha molts quilòmetres i no paren de fer-ne.

— F.B.: En aquest sentit, amb l'Ajuntament de Barcelona hi ha hagut proximitat durant aquest anys. Quan es parla de la bicicleta i tot allò que l'envolta estic segur que Trèvol hi ha tingut molt a veure, hem sigut partícips d'aquest desenvolupament.

— Quina relació teniu amb Carrer?

— E.T.: Jo sempre me l'he trobat, ja des del 1993. Jo era veí de l'Esquerra de l'Eixample i recordo portar-hi el Carrer a diversos punts. I concretament a l'Associació de Veïns de l'Esquerra de l'Eixample l'esperaven amb ganes. Fa molt de temps que no ho fem nosaltres directament.

— F.B.: Forma part de Trèvol, l'hem tingut sempre i l'hem mirat, l'hem compartit i hem penjat el calendari d'Azagra i Revuelta cada any! Al principi recordo anar-me'n des d'aquí a casa amb el Carrer i entregar-lo a diversos punts com una papereria a Fabra i Puig: establies una relació veïnal.

— Suposo que heu recorregut la ciutat de dalt a baix infinitat de vegades i en coneixeu tots els racons.

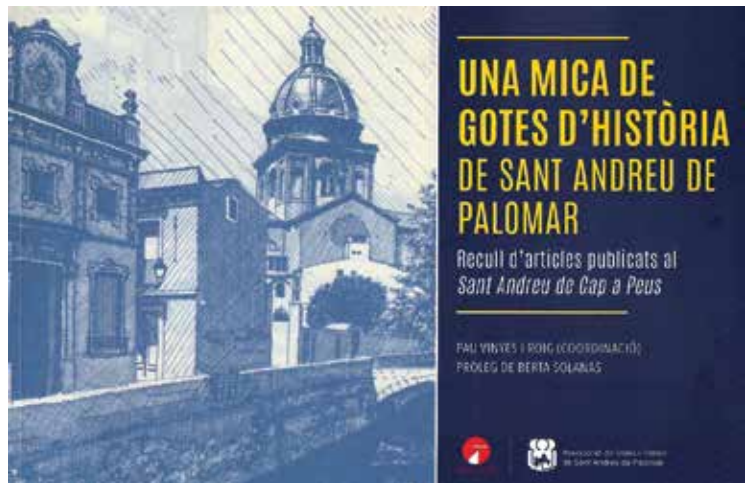
— E.T.: Jo visc a Arenys de Munt fa uns quants anys i he baixat amb gent a Barcelona per fer passejos com la “ruta rebel”, dels campanars... És una passada la quantitat de coses xules que hi ha a la ciutat.

— Hi ha algun punt de la ciutat que encara us cridi l'atenció o us sorprengui per la seva singularitat?

— E.T.: A mi la plaça de Sant Felip Neri. M'ha evocat tota la vida, la conec des de petit i sempre que he pogut hi he anat. La rambla del Raval també m'agrada moltíssim.

— F.B.: A mi també m'agrada Sant Felip Neri. És un lloc que depèn de com el miris et transmet pau i tranquil·litat. Jo visc al costat de Torre Baró i amb la meua dona i la meua filla agafem el bus 82 i fem unes rutes magnífiques. Sempre m'emociono.

Revistes
de barri

Pous i Serra -on destaca la bellesa de les il·lustracions de Florenci Salesas- que ajuden a rescatar la memòria veïnal. Una selecció que vol ser també un homenatge als pioners de la historiografia contemporània andreuenca.

Editat per Llop Roig / Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar, el llibre va ser presentat el passat mes d'abril als Jardins-Estany Can Fabra.

El Cap a Peus, com el Carrer, ha sigut i és escola de periodisme i per les seves pàgines hi han pas-

El llibre celebra 40 anys del 'Cap a Peus' i ret homenatge als pioners de la historiografia andreuenca moderna

sat persones properes com Imma Santos, Jordina Tarrés, Meritxell M. Pauné o David Mateu, per nomenar algunes. Actualment, el cap de redacció és Gerard Álvarez. Berta Solanas, redactora de la primera època, reflexiona al pròleg sobre “una publicació local, impulsada per una associació veïnal la trajectòria de la qual també és història, feta per persones voluntàries”. Tot un mèrit haver arribat als 40 anys fent “periodisme des del poble”!

Un llibre per a un aniversari

REDACCIÓ CARRER

Per a una revista de l'anomenada “premsa pobra”, complir 40 anys és tota una proesa. Celebrar-ho publicant un llibre que recopila una selecció d'articles que recullen la història social del barri és tot un encert i expressa la fortalesa i abast d'una publicació degana de la premsa de barris com és el Sant Andreu de Cap a Peus.

Coordinat per l'historiador i veí Pau Vinyes, el llibre mostra una selecció d'articles de les clàssiques seccions “Una mica d'història” i “Gotes d'història” que, com explica ell mateix a la introducció, “reflecteixen el bagatge de la memòria històrica de Sant Andreu de Palomar des d'una vessant amena i al mateix temps rigorosa”. Gairebé un centenar de textos escrits en la seva gran part per Vinyes i Martí

Joan Bueno

Pintor

JESÚS MARTÍNEZ
ENTREVISTA**MARC JAVIERRE**
FOTOGRAFIA

“El millor carrer de Barcelona és on hi ha més gent”

L'artista gràfic Joan Bueno (Barcelona, 1932, www.joanbueno.com) és un goril·la amb el cul inquiet: penjat de qualsevol branca o semàfor o escala, ha pintat Barcelona des de temps obscurs, des que el tren passava pel carrer d'Aragó traient fum a cara descoberta. I també ha pintat en els països nòrdics, i a Moscou i a Londres, on va arribar amb ganes d'aprendre publicitat en el *college* de Saint Martin's School of Art. “Em pagava els estudis fregant plats en el *self service* de l'estació Victòria. Vaig sortir de l'Espanya de Franco fent autoestop. El tracte amb els conductors que paraven era aquest: “Si em portes, et faig un dibuix””, afegeix, amb un toc d'aiguarràs als llavis.

Primat. Totèmic. Iconoclasta. Aclaparador. Voluminós. Intens.

Joan és totes aquestes coses: i peculiar i polèmic i bromur. Dibuixa amb una canya de riu, i la tinta xinesa el taca o el defineix, segons com es miri: hi ha taques a la samarreta, als pantalons i al barret negre d'extra en Moulin Rouge. Els dits, negres. Vol que li preguntis mentre retrata

un noi de Romania que toca una flauta de pa de 18 tubs a l'avinguda del Portal de l'Àngel. Es diu Basil i amb prou feines ha recaptat cinc euros en tota la tarda. En deu minuts, davant del Zara (*Nova temporada*), i utilitzant la paperera com a cavallet, Joan Bueno, l'incontrovertible i únic Joan Bueno, li farà un perfil picassà, lluminós i “fortuït”. “Després el pujaré a internet”.

Diu que el millor carrer de Barcelona és on hi ha més gent.

Diu que passeja per la Boqueria i que també hi freqüenta les cafeteries i els bars i similars, com el Muy Buenas [Carme 63], el London Bar [Nou de la Rambla 34] i el Dinàmic de Barcelona [Passatge de Pere Calders 4].

Diu que li agraden la Vila Olímpica i el seu embarcador.

Que ha sentit parlar de la gentrificació, de la venda d'immobles a fons voltors, però que ell no s'hi dedica, a això.

Que és llei que els establiments centenaris tanquin: “Res és etern i tot és canviant. L'animal que més sap aclimatar-se al seu entorn és el que sobreviu; la resta

estem condemnats a morir, excepte els poderosos”.

Diu que cada racó i cada façana té el seu misteri: “Com puc dir quin tram del Camí de Santiago és millor que un altre?”.

Que veu amb simpatia el veïnat menys agraciats. I que és a Ciutat Vella on troba aquests veïns de rendes baixes.

Que ell, el Joan Bueno, va néixer al carrer Equador (les Corts) i allà continua.

Diu que el seu públic és generós. “Però jo no els hi dono les meves teles, perquè si no em quedaria sense cap col·lecció”, diu.

Orgullós, torna a fullejar el llibret *Emblemàtics* (Ajuntament de Barcelona, 2020), d'Esteve Vilarrúbies, amb els comerços de sempre, en què ha participat amb les seves il·lustracions. I treu de la motxilla el títol de “delineant” que va obtenir a l'Escola del Treball, el 1977. “Jo tot el que sé ho he après al carrer”, apunta. “Era perfeccionista, treballava sobre làmines, i d'això he saltat aquí... *Unos no sé qué -intenta recordar el refrany- llevan a estos lodos*”.

De aquellos polvos vienen estos lodos.

A aquest reporter li recorda l'aparellador Carlos Alonso interpretat per l'actor Alberto Closas a *La gran familia* (Fernando Palacios, 1962): Joan ha estat pluriempleat i noi per a tot, i dissenyava els esbossos de mobles per als arquitectes i els seus derivats, com el decorador Ramon Rigol.

Diu que ha viscut de tot: “Sí, i em recordo perfectament de la guerra: els avions, les bombes, les llargues cues per comprar pa”...

I torna a donar el cop de gràcia: “És inexorable el pas del temps”.

Mou la mà esquerra amb rapidesa, traços precisos perquè Basil surti afavorit i que pels seus trets el reconguin. “No vaig als museus, no vull contaminar-me amb altres estils. El que jo faig és trencadís. Soc creatiu, un grafista que juga amb les línies”. Ja ha acabat el seu projecte sobre els aparadors de les botigues del Passeig de Gràcia (*Boulevard de la moda*, aviat serà exposat al Reial Cercle Artístic de Barcelona). El podeu trobar als matins davant de la façana de la Nativitat de la Sagrada Família: “Vull fer una simbiosi de l'obra de Gaudí amb figures humanes nues. Un em va dir: “T'haurien cremat a la foguera”.

Que hauria estat metge o advocat si no hagués estat artista.

Que l'empatia mou el món.

I diu que ara que han fet el documental el coneix més gent. Es refereix a *Joan Bueno, l'últim pintor de carrer*, del productor Rafael Tirado (2020).

Només han passat deu minuts.

Basil ja té un quadre.

Penúltima pregunta: “Li agrada el contacte amb el poble?”.

Penúltima resposta: “Sí, i és molt sa, sobretot després d'haver estat segregat pels extraterrestres”.

Última pregunta: “Extraterrestres?”.

Última resposta: “Sí, estar envoltat em fa bé, així no se'm tornen a emportar”.

Sal i pebre

El poeta de la Rambla

L'argentin Eduard Mazo va morir a la seva ciutat natal de Buenos Aires en plena pandèmia. Poeta, bohemí, excèntric, va copsar la Rambla amb els seus versos melancòlics. Era un element més de l'enyorat passeig dels ocells. Solia muntar la paradeta baixant a mà esquerra. Editava els seus llibres. No massa pàgines amb versos curts en els quals dominava la immediatesa de la vida amanida amb bones dosis d'humor. Era un poeta del carrer, que va arribar a l'aeroport del Prat l'any 1980 “amb una maleta de doble fons on amagava exilis i altres nostàlgies”. Amb la seva gorra, el seu mocador nuat al coll i el seu bigoti, serà recordat per tots aquells que vam ser passejants de la Rambla de final del segle XX. En el moment de la seva mort, veiem com la definia: “Allò dolent de la mort és que quasi sempre ens troba vivint”. La seva poesia no ha mort, continua viva i actual. Eduard, mentre la teva Rambla espera l'anunciada transformació, el cor dels ramblistes és amb tu.

Zeta

L'acudit

RICARDO HERMIDA-SR. PLÁSTIKO

